

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

RİZE DIŞ TİCARET ve HEDEF PAZAR ANALİZİ

2021 YILI

YATIRIM
RİZE DESTEK
OFİSİ

İçindekiler

1. Giriş.....	6
2. Dünyada Dış Ticaret.....	7
3. Türkiye Dış Ticareti	9
3.1. Türkiye İhracat-İthalat Rakamları	9
3.2. Fasıllara Göre İhracat	9
3.3. Fasıllara Göre İthalat	10
3.4. Türkiye'nin En Çok İhracat Yaptığı 10 Ülke	11
3.5. Türkiye'nin En Çok İthalat Yaptığı 10 Ülke	12
4. TR 90 Bölgesi Dış Ticareti.....	13
4.1. İhracat ve İthalat Değerleri	13
4.2. TR90'dan İhracat Yapılan İlk 10 Ülke ve Türkiye İhracatındaki Payları	13
4.3. TR 90'dan İhracat Yapılan İlk 10 Sektör	15
5. Rize Dış Ticareti.....	17
5.1. İhracat ve İthalat Yapan Firma Sayıları.....	17
5.2. İhracat ve İthalat Değerleri	18
5.3. Rize'nin Mevcut ve Potansiyel İhracatını Oluşturan Sektörler	18
5.3.1. Rize'nin Mevcut İhracatı.....	18
5.3.2. Rize'nin İhracat Potansiyeli	21
5.4. Rize'nin İhracat Yaptığı Ülkeler	22
5.5. Rize'nin İthalat Yaptığı Ülkeler	23
6. Rize Sanayi Üretim Değerleri	24
7. Hedef Pazar Analizi	27
7.1. GTİP Kodunun Belirlenmesi	27
7.2. Belirlenen ürünlerde RCA Analizi	27
7.3. GTİP Kodu 09.02 - Çay Küresel Dış Ticareti	28
7.3.1. Suudi Arabistan	30
7.3.2. İran	32
7.3.3. Hollanda	34

7.3.4. Fransa	36
7.4. GTİP Kodu 03.02 - Balıklar Küresel Dış Ticareti.....	38
7.4.1. Rusya.....	40
7.4.2. Ukrayna	43
7.5. GTİP Kodu 03.04 - Balık Filetoları ve Diğer Balık Etleri Küresel Dış Ticareti	45
7.5.1. İtalya.....	48
7.5.2. İsrail.....	49
7.6. GTİP Kodu 8428.10 - Asansörler ve Skipli Yük Kaldırıcıları Küresel Dış Ticareti.	51
7.6.1. Rusya.....	54
7.6.2. İsrail.....	56
7.6.3. Mısır	58
8. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	61
KAYNAKÇA	62

Kısaltmalar

ABD	- Amerika Birleşik Devletleri
Ar-Ge	-Araştırma-geliştirme
BAE	- Birleşik Arap Emirlikleri
GBS	- Girişimci Bilgi Sistemi
GTİP	-Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu
İBBS	- İstatistiki Bölgeler Birimleri Sınıflandırılması
İBBS2	- 2. Düzey İstatistiki Bölgeler Birimleri Sınıflandırılması
NACE	- Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiksel Sınıflandırması
RCA	- Revealed Comparative Advantage(Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük)
TİM	- Türkiye İhracatçılar Meclisi
TR 90	- İBBS 2'ye Göre Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon İlleri
TÜİK	- Türkiye İstatistik Kurumu
UNSD	- United Nations Statistics Division
UR-GE	- Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesi
Ür-Ge	-Ürün geliştirme
WTO	- Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization)

Şekil Listesi

Grafik 1: Yıllara Göre Dünya İhracatı	7
Grafik 2: Yıllar İtibarıyla Türkiye Dış Ticareti	9
Grafik 3: Yıllara Göre TR90 Dış Ticareti	13
Grafik 4: TR90 Bölgesinden İlk 10 Ülkeye Yapılan İhracat	14
Grafik 5: TR90 Bölgesinde İlk 10 Fasılda Yapılan İhracat	16
Grafik 6 :Yıllara Göre İhracat Yapan Girişimci Sayısı	17
Grafik 7: Yıllara Göre İthalat Yapan Girişimci Sayısı	17
Grafik 8: Rize Dış Ticaretinin Yıllara Göre Değişimi	18
Grafik 9: Rize İhracatında En Çok İhracat Yapılan 10 Fasıllık	20
Grafik 10: Rize'deki Girişimlerin 2019 Yılı Ciroları	21
Grafik 11: Rize'nin 2019 Yılında 1milyon USD'den Fazla İhracat Yaptığı Ülkeler	22
Grafik 12: Rize'nin 2020 Yılında 1milyon USD'den Fazla İhracat Yaptığı Ülkeler	22
Grafik 13: Rize'nin 2019 Yılında 100 bin USD'den Fazla İthalat Yaptığı Ülkeler	23
Grafik 14: Rize'nin 2020 Yılında 100 bin USD'den Fazla İthalat Yaptığı Ülkeler	23
Grafik 15: 2020 Yılında Türkiye'den İhraç Edilen Çay İçin Talepteki Büyüme	30
Grafik 16: Suudi Arabistan'ın Yıllara Göre Çay İthalatı	31
Grafik 17: Türkiye'nin Yıllar İtibarıyla Suudi Arabistan Çay İhracatı	32
Grafik 18: İran'ın Yıllara Göre Çay İthalatı	33
Grafik 19: Türkiye'nin Yıllar İtibarıyla İran'a Çay İhracatı	34
Grafik 20: Hollanda'nın 2015-2020 Yıllarında Çay İthalatındaki Değişim	35
Grafik 21: Türkiye'nin Yıllar İtibarıyla Hollanda Çay İhracatı	36
Grafik 22: Fransa'nın 2015-2020 Yıllarında Çay İthalatındaki Değişim	37
Grafik 23: Türkiye'nin Yıllar İtibarıyla Fransa Çay İhracatı	38
Grafik 24: 2020 Yılında Türkiye'den İhraç Edilen Balık İçin Talepteki Büyüme	40
Grafik 25: Rusya'nın 2015-2020 Yıllarında Balık İthalatındaki Değişim	41
Grafik 26: Türkiye'nin Yıllara Göre 0302 GTİP Koduyla Rusya Balık İhracatı	42
Grafik 27: Ukrayna'nın Yıllar İtibarıyla Balık İthalatı	43
Grafik 28: Türkiye'nin Yıllara Göre 0302 GTİP Koduyla Ukrayna Balık İhracatı	45
Grafik 29: 2020 Yılında Türkiye'den İhraç Edilen Fileto Balık İçin Talepteki Büyüme	47
Grafik 30: İtalya'nın 2015-2020 Yıllarında Balık İthalatındaki Değişim	48
Grafik 31: Türkiye'nin Yıllara Göre 0304 GTİP Koduyla İtalya Balık İhracatı	49
Grafik 32: İsrail'in Yıllara Göre Balık İthalatı	50
Grafik 33: Türkiye'nin Yıllara Göre 0304 GTİP Koduyla İsrail Balık İhracatı	51
Grafik 34: 2020 Yılında Türkiye'den İhraç Edilen Asansörler ve Skipli Yük Kaldırıcıları İçin Talepteki Büyüme	53
Grafik 35: Rusya'nın Yıllara Göre Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İthalatı	54
Grafik 36: Türkiye'nin Yıllara Göre Rusya'ya Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İhracatı	56
Grafik 37: İsrail'in Yıllara Göre Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İthalatı	57
Grafik 38: Türkiye'nin Yıllara Göre İsrail'e Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İhracatı	58
Grafik 39: Mısır'ın Yıllara Göre Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İthalatı	59
Grafik 40: Türkiye'nin Yıllara Göre Mısır'a Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İhracatı	60

Tablo Listesi

Tablo 1: 2020 Yılı Dünya İhracatında İlk 10 Ülke	8
Tablo 2: 2020 Yılı Dünya İthalatında İlk 10 Ülke	8
Tablo 3: Fasıllara Göre Türkiye 2020 İhracatı	10
Tablo 4: Fasıllara Göre Türkiye 2020 İthalatı	11
Tablo 5: Türkiye'nin En Çok İhracat Yaptığı 10 Ülke	12
Tablo 6: Türkiye'nin En Çok İthalat Yaptığı 10 Ülke	12
Tablo 7: TR90 2015-2020 Toplam İhracatında İlk 10 Ülke	14
Tablo 8: TR90 2015-2020 Toplam İhracatında İlk 10 Fasıllar	15
Tablo 9: Rize'nin 2015-2020 Yılları Toplam İhracatında İlk 10 Fasıllar	19
Tablo 10: Girişimlerin Sektörlere Göre Sayı ve Payları	24
Tablo 11: 1 Milyon ₺ Üzeri Ciroya Sahip İmalat Sektörleri	25
Tablo 12: En Çok Çay İthal Eden 10 Ülke	28
Tablo 13: Çay Sektöründe Hedef Pazarların Belirlenmesi	29
Tablo 14: Suudi Arabistan 2020 Çay İthalatında İlk 10 Ülke ve Türkiye	31
Tablo 15: İran'ın 2018 Çay İthalatında İlk 10 Ülke	33
Tablo 16: Hollanda'nın 2020 Çay İthalatında İlk 10 Ülke	35
Tablo 17: Fransa'nın 2020 Çay İthalatında İlk 10 Ülke	37
Tablo 18: 0302 GTİP Koduyla En Çok Balık İthalatı Yapan 10 Ülke	38
Tablo 19: 0302 GTİP Koduyla Balık Sektöründe Hedef Pazarların Belirlenmesi	39
Tablo 20: Rusya'nın 2020 Yılı 0302 GTİP Koduyla Balık İthalatında İlk 10 Ülke	42
Tablo 21: Ukrayna'nın 2020 Yılı 0302 GTİP Koduyla Balık İthalatında İlk 10 Ülke	44
Tablo 22: 0304 GTİP Koduyla En Çok Balık İthalatı Yapan 10 Ülke	45
Tablo 23: 0304 GTİP Koduyla Balık Sektöründe Hedef Pazarların Belirlenmesi	46
Tablo 24: İtalya'nın 2020 Yılı 0304 GTİP Koduyla Balık İthalatında İlk 10 Ülke	49
Tablo 25: İsrail'in 2020 Yılı 0304 GTİP Koduyla Balık İthalatında İlk 10 Ülke	50
Tablo 26: En Çok Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İthal Eden 10 Ülke	52
Tablo 27: Asansörler ve Skipli Yük Kaldırıcıları Sektöründe Hedef Pazarların Belirlenmesi	53
Tablo 28: Rusya'nın 2020 Yılı Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İthalatında İlk 10 Ülke	55
Tablo 29: İsrail'in 2020 Yılı Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İthalatında İlk 10 Ülke	57
Tablo 30: Mısır'ın 2020 Yılı Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İthalatında İlk 10 Ülke	59

1. Giriş

2. Düzey İstatistiki Bölgeler Birimleri Sınıflandırılmasına (İBBS2) göre TR90 bölgesinde bulunan ve Türkiye'nin en doğu illerinden biri olan Rize, ekonomik yapısı itibarıyla ülke içerisinde özel bir yere sahiptir. Türkiye'deki çay üretiminin %69'unun gerçekleştiği ilin çay haricinde turizm ve balıkçılık başta olmak üzere başka alanlarda da değerlendirilmeyi bekleyen önemli potansiyeli bulunmaktadır.

Bu çalışmada Dünya dış ticaretinden başlanarak Türkiye ve TR90 Bölgesi dış ticaret verileri çeşitli kaynaklardan derlenerek incelenmiştir. Sonrasında Rize ilinin dış ticaret ve sanayi üretim verileriyle birleştirilerek Rize ilinin mevcut ihracat potansiyeli ve oluşturulabilecek ihracat potansiyelleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Potansiyel ihracat ürünlerinin pazarlanabilmesi için öncelikli hedef pazarlar belirlenmiştir.

Rize Türkiye'nin çay üretiminin çoğunu gerçekleştirmesine rağmen üretimin neredeyse tamamının iç pazara verilmesi ve çayın dış pazara yeterince pazarlanamaması nedenleriyle çay ihracatı nispeten düşüktür. Bu çalışmanın amaçlarından biri de Rize'deki çay üreticilerine hedef pazarlar hakkında analizlerin sağlanmasıdır.

Çayın yanında ihracat potansiyeli bulunan diğer ürünlerin belirlenmesiyle kentin ekonomik yapısının çeşitlendirilmesi çalışmanın bir diğer hedefidir.

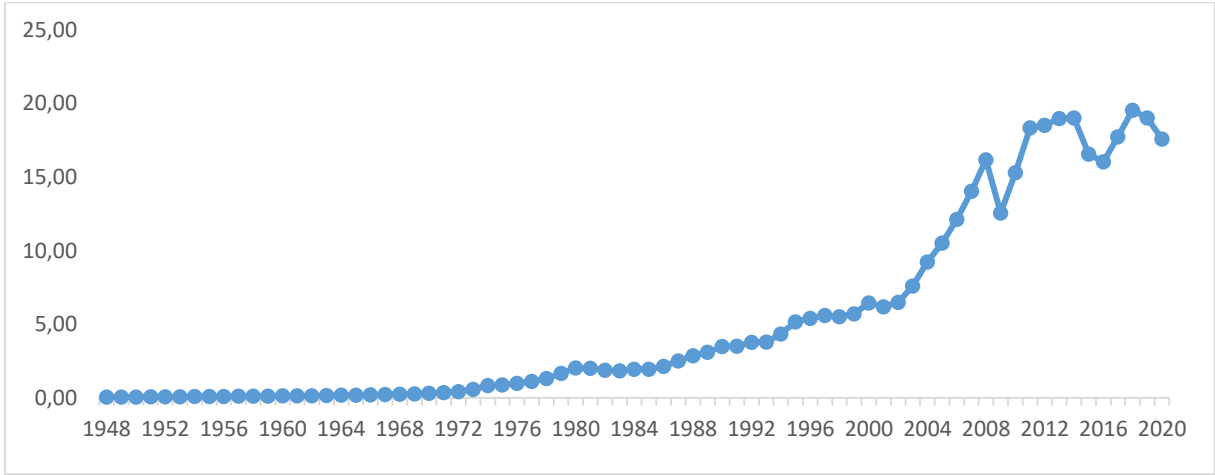
Rapor kapsamında, ildeki ihracat yapmak isteyen girişimlere ilin genel ekonomik yapısı, üretim ve ihracat verileri kısaca aktarılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmayla, genel olarak, ildeki ihracat olanakları ve ilin mevcut potansiyelinin tanıtımında kullanılacak doküman arşivinin zenginleşmesine katkı sağlanmaktadır.

2. Dünyada Dış Ticaret

Dünyada dış ticaret istatistikleri 1948 yılından itibaren tutulmaya başlanmıştır. 1948 yılından günümüze kadar tutulan ihracat istatistiği Grafik 1’de sunulmaktadır. Grafiğe bakıldığında 2000’li yıllardan itibaren ihracat miktarında gözle görülür bir yükseliş görülmektedir. Bu yükseliş 2009 küresel ekonomik krizine kadar hızla devam edip 2009 yılında tersine dönmüş, ardından tekrar yükselişe geçmiştir. 2018 yılında 19,55 trilyon USD ile tarihin en yüksek ihracat miktarına ulaşılmış ancak 2019 yılındaki Covid-19 salgınının etkisiyle tekrar düşüşe geçmiştir. 2020 yılında ise Dünya ihracatı 17,58 trilyon USD olmuştur.

Grafik 1: Yıllara Göre Dünya İhracatı (trilyon USD)

Kaynak: World Trade Organization (WTO)

Dünya ihracatında etkili ilk 10 ülkeye bakıldığında 2020 yılı verilerine göre ilk sırada Çin bulunmaktadır. Çin’i Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Almanya takip etmektedir. Türkiye Dünya ihracatında 30’uncu sıradadır. Dünya ihracatındaki ilk 10 ülke ve Türkiye’nin 2020 yılı ihracat değerleri Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1: 2020 Yılı Dünya İhracatında İlk 10 Ülke

Sıra	Ülke	İhracat (milyon USD)
1	Çin	2.591.121
2	ABD	1.431.638
3	Almanya	1.380.000
4	Hollanda	674.475
5	Japonya	641.376
6	Hong Kong, Çin	548.773
7	Güney Kore	512.498
8	İtalya	496.108
9	Fransa	488.345
10	Belçika	419.340
30	Türkiye	169.482

Kaynak: WTO

Dünya ithalatında ilk 10 ülkeye bakıldığında ihracatla benzer bir tablonun ortaya çıktığı görülmektedir. İhracatta 10. sırada yer alan Belçika, ithalatta ilk 10 ülke arasında yer almamaktadır. İhracatta ilk 10’da olmayan Birleşik Krallık ise ithalatta 4. sırada yer almaktadır. Türkiye Dünya ithalatında 23. sırada bulunmaktadır. Dünya ithalatındaki ilk 10 ülke ve Türkiye’nin 2020 yılı ithalat değerleri Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2: 2020 Yılı Dünya İthalatında İlk 10 Ülke

Sıra	Ülke	İthalat (milyon USD)
1	ABD	2.407.545
2	Çin	2.055.752
3	Almanya	1.170.787
4	Birleşik Krallık	634.710
5	Japonya	634.514
6	Hollanda	596.746
7	Fransa	582.351
8	Hong Kong, Çin	569.769
9	Güney Kore	467.633
10	İtalya	422.879
23	Türkiye	219.397

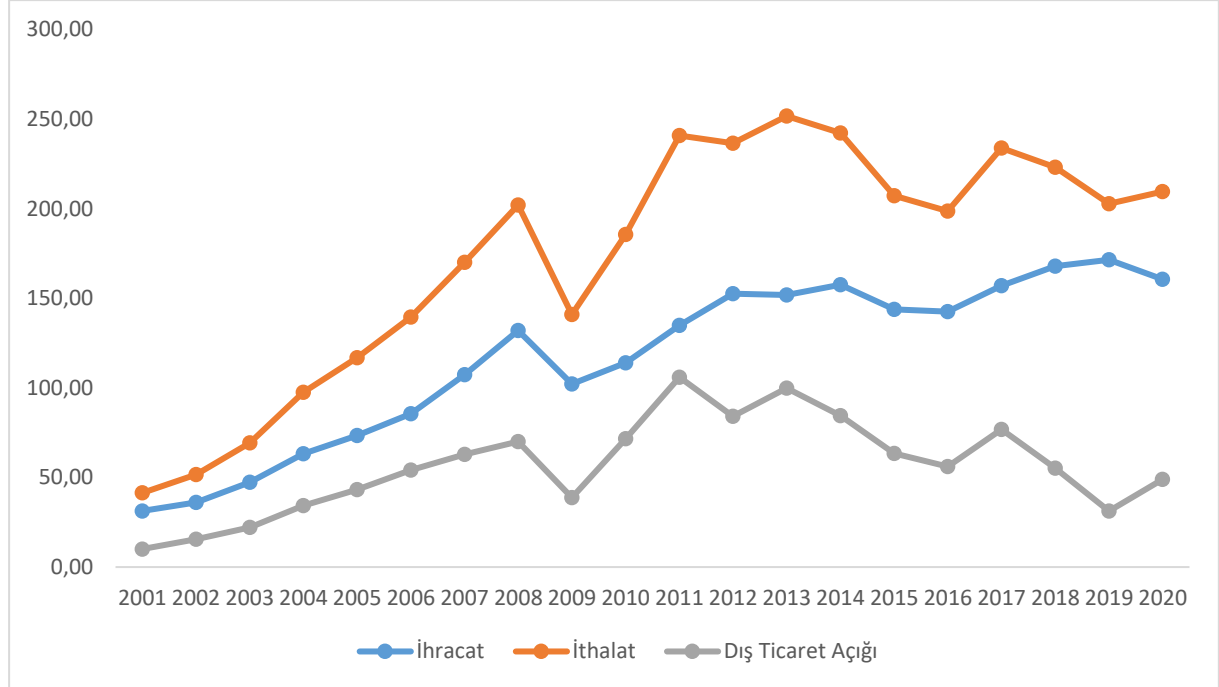
Kaynak: WTO

3. Türkiye Dış Ticareti

3.1. Türkiye İhracat-İthalat Rakamları

Grafik 2’de Türkiye’nin yıllar itibarıyla dış ticaretindeki değişim görsel olarak sunulmaktadır. Türkiye dış ticareti de Dünya ticaretine benzer şekilde 2000’li yıllarda yukarı yönlü hızlı bir ivme yakalamış, 2009 küresel krizine kadar bu ivmeyi korumuştur. 2009 yılında ithalat, ihracat ve dış ticaret açığı rakamlarında keskin bir düşüş yaşanmıştır. 2010 yılı itibarıyla ithalat hızlı yükselmeye başlamış ancak ihracat aynı hızda yükselmemiştir. Bu durum dış ticaret açığının artmasına neden olmuştur. 2010 yılından sonra ihracat rakamları düzgün bir şekilde artmaya devam ederken ithalat rakamları dalgalı seyir izlemiş ve genel itibarıyla düşüş yaşamıştır. 2019 yılı Covid-19 salgını etkisiyle tüm dünyada görülen ihracattaki düşüğe rağmen Türkiye ihracatında artış yaşanmıştır.

Grafik 2: Yıllar İtibarıyla Türkiye Dış Ticareti (milyar USD)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

3.2. Fasillara Göre İhracat

Türkiye’de 2020 yılında en çok ihracatı yapılan 20 fasla ilişkin veriler Tablo 3’te sunulmaktadır. Tabloya göre ihracatta ilk sırada “Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı” bulunmaktadır. Ardından “Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları” ve “Elektrikli makina ve cihazlar” gelmektedir. Türkiye ihracatı 2020 yılında 2019 yılına göre %6,19 azalmıştır.

Tablo 3: Fasillara Göre Türkiye 2020 İhracatı

FASIL NO	FASIL AÇIKLAMASI	2019	2020	DEĞİŞİM %
87	Motorlu kara taşıtları	26.900.878	22.097.836	-17,85
84	Kazanlar, makineler	17.761.642	16.796.051	-5,44
85	Elektrikli makina ve cihazlar	9.748.319	9.306.809	-4,53
72	Demir ve çelik	10.019.007	8.803.077	-12,14
61	Örme giyim eşyası ve aksesuarı	7.333.011	8.385.459	14,35
39	Plastikler ve mamulleri	6.804.501	6.971.155	2,45
71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	9.200.169	6.693.436	-27,25
62	Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	6.870.714	6.599.222	-3,95
73	Demir veya çelikten eşya	6.689.479	6.362.609	-4,89
8	Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	3.116.275	4.830.260	55,00
27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar	8.447.379	4.715.235	-44,18
94	Mobilyalar, yatak takımları	4.589.456	3.896.715	-15,09
76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	3.868.125	3.060.761	-20,87
25	Tuz, kükürt, topraklar ve taşlar	2.553.902	2.801.069	9,68
40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	2.784.539	2.655.979	-4,62
57	Halılar	2.905.178	2.621.080	-9,78
63	Dokunabilir maddelerden hazır eşya	1.521.839	2.521.224	65,67
20	Sebzeler, meyveler	2.088.256	2.364.587	13,23
74	Bakır ve bakırdan eşya	1.229.459	1.580.998	28,59
89	Gemiler ve suda yüzen taşıt ve araçlar	2.113.580	1.473.601	-30,28
20 Fasil Toplamı		136.545.708	124.537.163	-8,79
20 Fasılın Toplam İhracat İçindeki Payı		75,51%	73,41%	
Toplam İhracat		180.832.722	169.646.391	-6,19

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

3.3. Fasillara Göre İthalat

Türkiye’de 2020 yılında en çok ithalat yapılan 20 fasıl Tablo 4’te sunulmaktadır. Tabloya göre en çok ithalat yapılan fasıllar sırasıyla “Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar”, “Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar” ve “Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları”dır.

Tablo 4: Fasillara Göre Türkiye 2020 İthalatı

FASIL NO	FASIL AÇIKLAMASI	2019	2020	DEĞİŞİM %
27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar	41.731.207	28.925.037	-30,7
71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar,	13.366.642	26.590.853	98,9
84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar	22.160.243	25.271.988	14
85	Elektrikli makina ve cihazlar	15.443.768	17.140.329	11
87	Motorlu kara taşıtları	10.007.711	15.291.565	52,8
72	Demir ve çelik	15.049.677	15.102.954	0,4
39	Plastikler ve mamulleri	11.800.081	11.738.902	-0,5
29	Organik kimyasal ürünler	5.965.253	5.888.477	-1,3
30	Eczacılık ürünleri	4.911.312	4.958.092	1
90	Optik, fotoğraf	4.505.107	4.753.658	5,5
88	Hava taşıtları	3.528.231	3.767.943	6,8
76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	3.636.636	3.407.708	-6,3
74	Bakır ve bakırdan eşya	3.038.796	3.211.874	5,7
40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	2.601.500	2.692.287	3,5
52	Pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu mensucat	2.629.327	2.543.331	-3,3
73	Demir veya çelikten eşya	2.604.847	2.459.956	-5,6
48	Kağıt ve karton	2.530.898	2.428.687	-4
12	Yağlı tohum ve meyveler	2.111.194	2.383.437	12,9
54	Sentetik ve suni filamentler	2.280.426	1.801.283	-21
89	Gemiler ve suda yüzen taşıt ve araçlar	1.015.462	710.649	-30
20 Fasılların Toplamı		170.918.318	181.069.010	5,9
20 Fasılların Toplam İthalat İçindeki Payı		81,26%	82,49%	
Toplam İthalat		210.345.203	219.516.247	4,4

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

3.4. Türkiye'nin En Çok İhracat Yaptığı 10 Ülke

Tablo 5'te Türkiye'nin en çok ihracat yaptığı 10 ülkenin 2020 yılı talep değişimi gösterilmiştir. Tabloya göre sadece Rusya, İsrail ve ABD'ye olan ihracat artmıştır. ABD'ye olan ihracatın %13,5 oranında artması ABD'nin Irak ve İtalya'nın üstüne çıkmasını sağlamıştır. Diğer 7 ülkeye yapılan ihracatta ise azalma meydana gelmiştir. Bu durum Türkiye ihracatının 2020 yılında %6,2 küçülmesine yol açmıştır.

Türkiye ihracatındaki en büyük paya sahip ülke %9,4'lük oranla Almanya'dır. 2020 yılında Almanya'ya yapılan ihracat %3,8 oranında azalma göstermiştir. Almanya'dan sonra en çok ihracat yapılan ülkeler sırasıyla İngiltere ve ABD'dir. Rusya ve İsrail'e yapılan ihracata bakıldığında sırasıyla %8,5 ve %5,4 oranlarında artış görülmektedir.

Tablo 5: Türkiye'nin En Çok İhracat Yaptığı 10 Ülke (milyon USD)

Ülke	2019	Pay (%)	2020	Pay (%)2	Değişim Oranı(%)
Almanya	16.617	9,2	15.979	9,4	-3,8
İngiltere	11.279	6,2	11.236	6,6	-0,4
ABD	8.971	5	10.183	6	13,5
Irak	10.223	5,7	9.142	5,4	-10,6
İtalya	9.753	5,4	8.083	4,8	-17,1
Fransa	7.946	4,4	7.195	4,2	-9,4
İspanya	8.139	4,5	6.684	3,9	-17,9
Hollanda	5.762	3,2	5.195	3,1	-9,8
İsrail	4.464	2,5	4.704	2,8	5,4
Rusya	4.152	2,3	4.507	2,7	8,5
İlk 10 Ülke Toplamı	87.305	48,3	82.908	48,9	-5
GENEL TOPLAM	180.833	100	169.645	100	-6,2

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

3.5. Türkiye'nin En Çok İthalat Yaptığı 10 Ülke

Tablo 6'da Türkiye'nin en çok ithalat yaptığı 10 ülkenin 2020 yılı talep değişimi gösterilmiştir. Tabloya göre ilk sıradaki Çin'den yapılan ithalat %20,46 oranında artmıştır. İkinci Almanya'dan yapılan ithalat % 12,72 artmış, üçüncü Rusya'dan yapılan ithalat ise %22,87 azalmıştır.

Tablo 6: Türkiye'nin En Çok İthalat Yaptığı 10 Ülke (milyon USD)

Ülke	2019	Pay (%)	2020	Pay (%)2	Değişim Oranı (%)
Çin	19.128	9,1	23.041	10,5	20,46
Almanya	19.280	9,2	21.733	9,9	12,72
Rusya	23.115	11	17.829	8,1	-22,87
ABD	11.847	5,6	11.525	5,3	-2,72
İtalya	9.350	4,4	9.200	4,2	-1,6
Fransa	6.760	3,2	6.988	3,2	3,37
Güney Kore	5.777	2,7	5.734	2,6	-0,74
İspanya	4.446	2,1	5.039	2,3	13,34
Hindistan	6.635	3,2	4.830	2,2	-27,2
Brezilya	2.655	1,3	3.228	1,5	21,58
İlk 10 Ülke Toplamı	108.994	51,8	109.148	49,7	0,14
GENEL TOPLAM	210.345		219.516		4,36

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

4. TR 90 Bölgesi Dış Ticareti

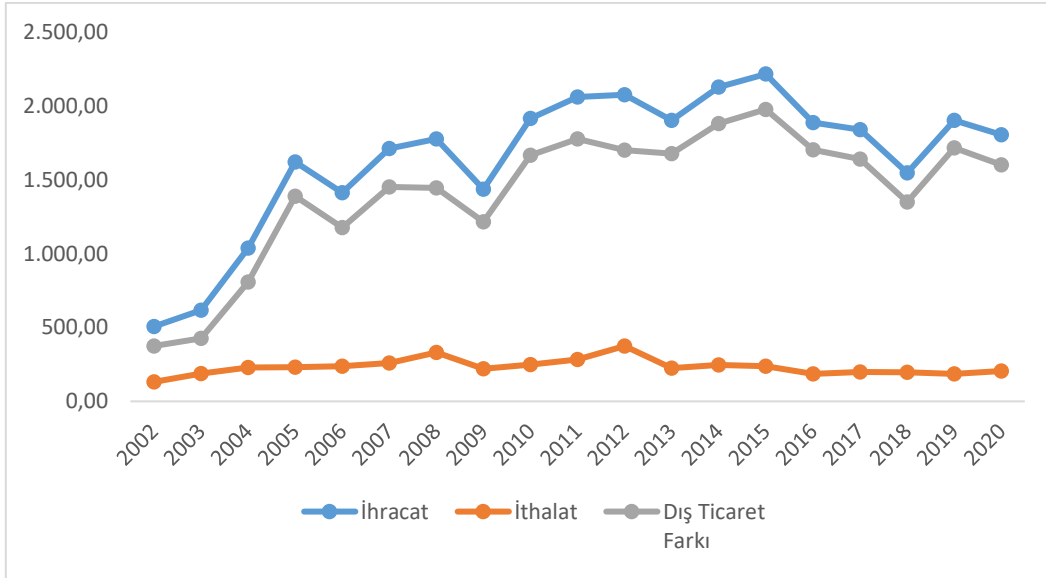
İBBS2'ye göre Rize TR 90 Bölgesi içinde bulunmaktadır. TR90 bölgesi Rize'ye ilaveten Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu ve Trabzon illeriyle birlikte 6 ilden oluşmaktadır.

4.1. İhracat ve İthalat Değerleri

Grafik 3'te TR90 Bölgesi dış ticaretinin yıllara göre değişimi sunulmaktadır. TR90 ihracatı yıllar içinde artış ve azalışlar gösterse de ithalatta aşırı bir hareketlilik gözlenmemektedir. İthalat miktarı ihracata göre oldukça düşüktür. Bu nedenle sürekli dış ticaret fazlası oluşmaktadır.

Grafik 3: Yıllara Göre TR90 Dış Ticareti (milyon USD)

Kaynak: TÜİK

4.2. TR90'dan İhracat Yapılan İlk 10 Ülke ve Türkiye İhracatındaki Payları

TR90 Bölgesinin 2015-2020 yılları toplam ihracatında en çok paya sahip 10 ülke Tablo 7'de sunulmaktadır. Bu 10 ülkeye yapılan ihracat TR90 Bölgesinin toplam ihracatının %70,12'sini oluşturmaktadır. Türkiye'den Gürcistan'a yapılan ihracatın %9,83'ü, Kanada'ya yapılan ihracatın %6,43'ü ve Rusya'ya yapılan ihracatın %6,11'i TR90 Bölgesinden yapılmıştır. Türkiye'den bu 10 ülkeye yapılan ihracatın %2,71'i TR90 Bölgesinden yapılmıştır. TR90 Bölgesinin 2015-2020 yılları Türkiye toplam ihracatındaki payı ise %1.19'dur.

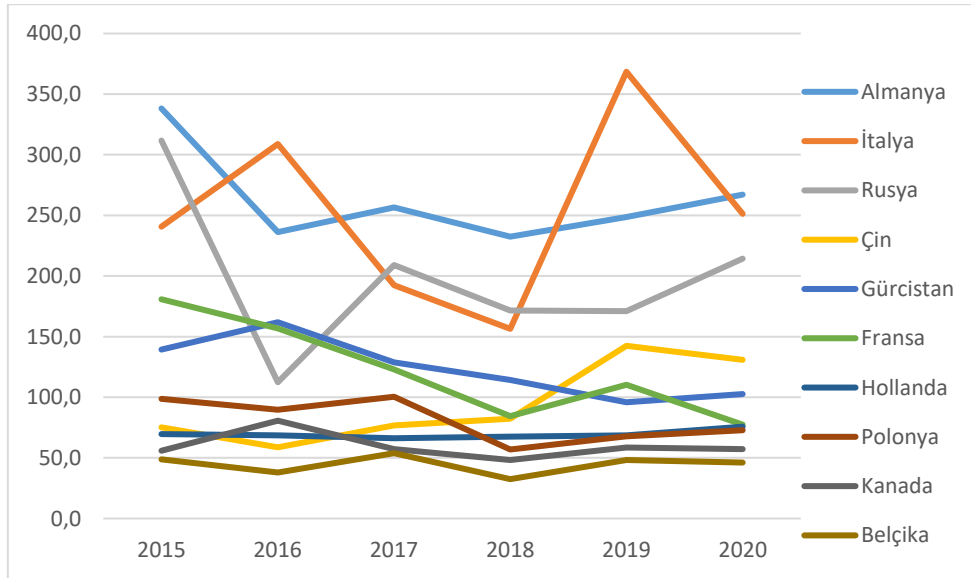
Tablo 7: TR90 2015-2020 Toplam İhracatında İlk 10 Ülke

Sıra	Ülke	2015-2020 Toplam İhracatı (milyon USD)	TR İhracatı içindeki TR90 Payı (%)
1	Almanya	1.579,16	1,78
2	İtalya	1.518,23	3,07
3	Rusya	1.189,74	6,11
4	Gürcistan	742,57	9,83
5	Fransa	732,54	1,82
6	Çin	566,20	3,58
7	Polonya	486,39	2,70
8	Hollanda	416,22	1,62
9	Kanada	357,75	6,43
10	Belçika	267,50	1,41
İlk 10 Ülke Toplamı		7.856,29	2,71
Genel Toplam		11.203,56	1,19

Kaynak: TÜİK

2015-2020 yılları arasında TR90 Bölgesinden yapılan ihracat rakamlarına bakıldığında sadece 2015 ve 2016 yıllarında ilk 10 ülkede değişiklik olduğu görülmektedir. 2015 yılında Kanada ve Belçika 12. ve 14. sırada bulunmaktadır. 2016 yılında Belçika 13. sırada bulunmaktadır. Diğer yıllarda ilk 10 ülke sıraları değişse de hep aynı kalmıştır. 2015-2020 yılları arasında Tablo 7’de verilen ülkelerin ihracat rakamlarındaki değişim Grafik 4’te gösterilmiştir.

Grafik 4: TR90 Bölgesinden İlk 10 Ülkeye Yapılan İhracat (milyon USD)

Kaynak: TÜİK

Grafiğe bakıldığında İtalya'nın yıllar içinde keskin iniş ve çıkışlar sergilediği dikkat çekmektedir. Benzer durum Rusya'ya gerçekleştirilen ihracat değerlerinde de görülmektedir. Almanya yıllar itibarıyla ya 1'inci ya da 2'inci sırada yer almaktadır. İhracat değerleri açısından alt sıralarda bulunan ülkelerde ise yıllık bazda daha istikrarlı bir seyir gözlenmektedir.

4.3. TR 90'dan İhracat Yapılan İlk 10 Sektör

TR90 Bölgesinin 2015-2020 yılları toplam ihracatında en çok paya sahip 10 fasıl Tablo 8'de sunulmaktadır. Bu 10 fasılda yapılan ihracat TR90 Bölgesinin toplam ihracatının %89,64'ünü oluşturmaktadır. “Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler” faslında TR90 Bölgesi tek başına Türkiye ihracatının %20,82'sini gerçekleştirmiştir. “Sebzeler, meyvalar, sert kabuklu meyvalar ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar” faslında Türkiye ihracatının %23,49'u TR90 Bölgesi tarafından gerçekleştirilmiştir. “Metal cevherleri, cüraf ve kül” faslında ise TR90 Bölgesinden yapılan ihracat Türkiye ihracatının %10,74'ünü oluşturmaktadır. Bu 10 fasılda TR90 Bölgesinden yapılan toplam ihracat ise Türkiye ihracatının %3,28'ine karşılık gelmektedir.

Tablo 8: TR90 2015-2020 Toplam İhracatında İlk 10 Fasıl

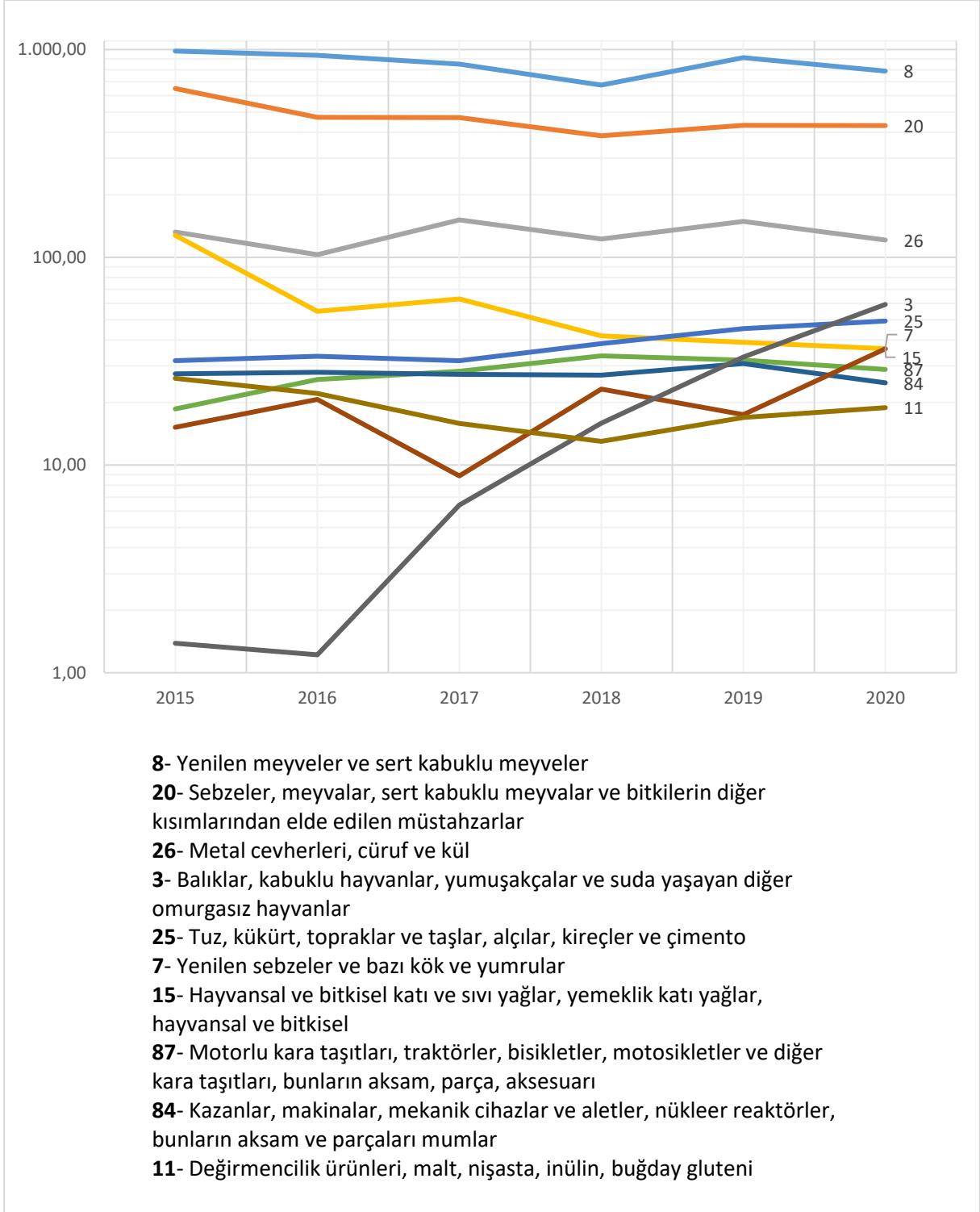
Fasıl	Fasıl Adı	2015-2020 Toplam İhracatı (milyon USD)	TR İhracatı İçinde TR90 Payı (%)
8	Yenilen meyveler ve Sebzeler, meyvalar, sert kabuklu meyvalar ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar sert kabuklu meyveler	5.148,40	20,82
20	Sebzeler, meyvalar, sert kabuklu meyvalar ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar	2.838,15	23,49
26	Metal cevherleri, cüraf ve kül	779,10	10,74
7	Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular	362,57	5,74
25	Tuz, kükürt, topraklar ve taşlar, alçılar, kireçler ve çimento	230,04	1,53
87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	167,04	0,12
84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	165,49	0,19
15	Hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar, yemeklik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlar	121,73	2,00
3	Balıklar, kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar ve suda yaşayan diğer omurgasız hayvanlar	117,28	2,33
11	Değirmencilik ürünleri, malt, nişasta, inülin, buğday gluteni	112,92	1,52
10 Fasıl Toplam		10.042,72	3,28
Genel Toplam		11.203,56	1,19

Kaynak: TÜİK

2015-2020 yıllarında Tablo 8'de verilen fasıllarda ihracat rakamlarındaki değişim Grafik 5'te gösterilmiştir. Grafiğe göre TR90 Bölgesinden yapılan ihracatın yıllar itibarıyla özellikle 3 fasılda yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Bu üç fasılın 2015 yılından itibaren pozisyonlarını koruduğu. Görülmektedir. Diğer fasılların yıllar itibarıyla yatay seyir izlediği ve yalnızca

“Balıklar, kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar ve suda yaşayan diğer omurgasız hayvanlar” faslında olumlu yönde yükselişin olduğu görülmektedir. “Balıklar, kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar ve suda yaşayan diğer omurgasız hayvanlar” faslında 2015 yılında TR90 Bölgesi ihracatı 1,39 milyon USD olarak gerçekleşmiş, 2020 yılında ise bu değer 59,29 milyon USD’ye ulaşmıştır.

Grafik 5: TR90 Bölgesinde İlk 10 Faslında Yapılan İhracat (milyon USD)

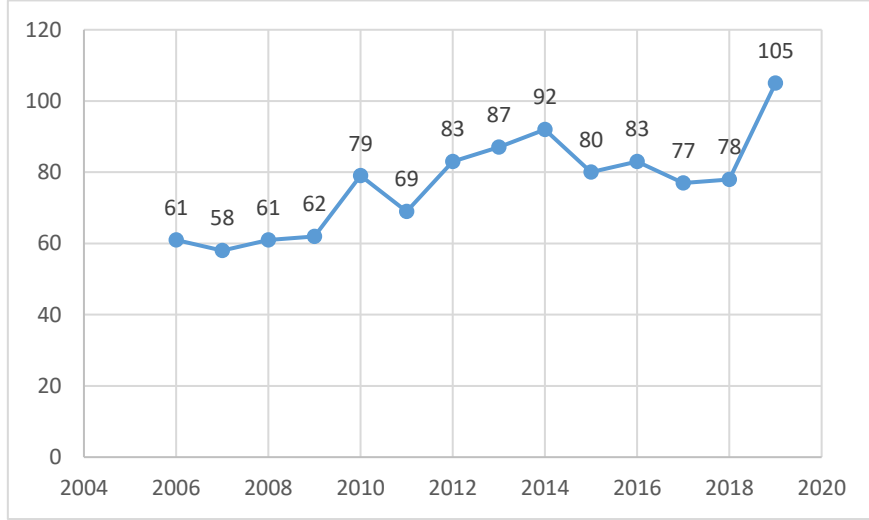
Kaynak: TÜİK (Dikey Eksen Logaritmik Artmaktadır)

5. Rize Dış Ticareti

5.1. İhracat ve İthalat Yapan Firma Sayıları

Girişimci bilgi sisteminden (GBS) alınan verilere göre Rize’de 2006 ile 2019 yılları arasında ihracat yapan girişimci sayısı Grafik 6’da gösterilmiştir. Yıllara göre girişimci sayıları dalgalansa da genel itibarıyla yükseliş göstermektedir. 2019 yılındaki girişimci sayısı bir önceki yıla göre 27 artarak 105 sayısına ulaşmıştır.

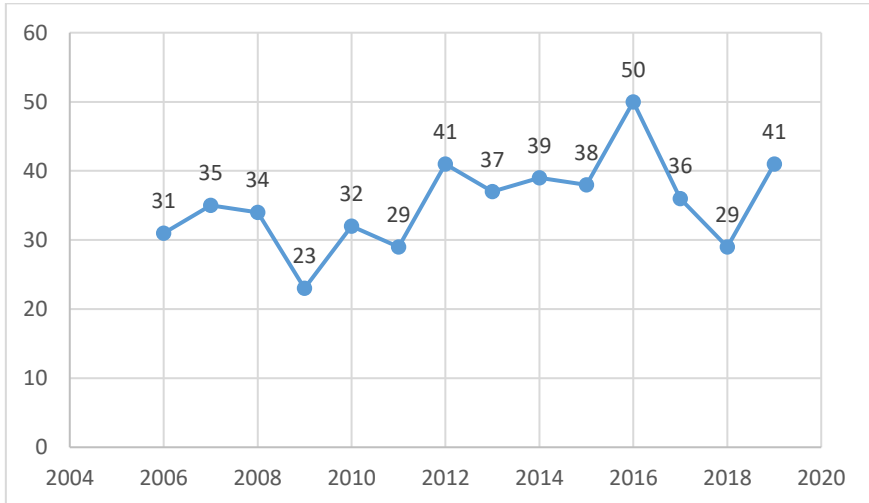
Grafik 6 :Yıllara Göre İhracat Yapan Girişimci Sayısı

Kaynak: GBS

Rize’de 2006 ile 2019 yılları arasında ithalat yapan girişimlerin sayısı Grafik 7’de gösterilmiştir. 2016 yılında ithalatçı sayısı en yüksek seviyeye çıkmıştır.

Grafik 7: Yıllara Göre İthalat Yapan Girişimci Sayısı

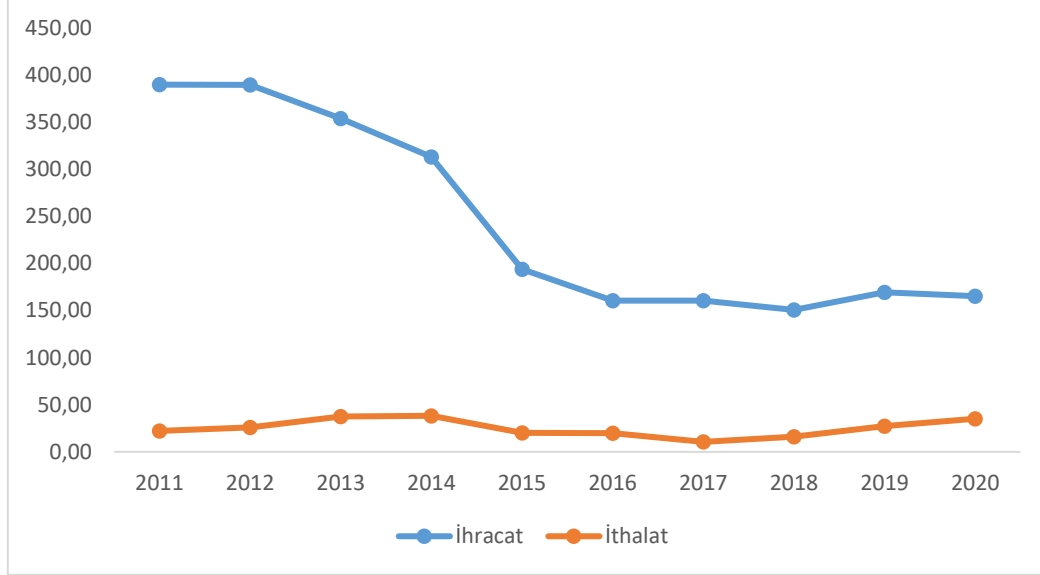

Kaynak: GBS

5.2. İhracat ve İthalat Değerleri

Rize ihracatında 2012 yılından itibaren bir düşüş görülmektedir. Bu düşüşün temel sebebi ihracatın büyük kısmını oluşturan metal cevherleri ihracat rakamlarının azalmasıdır. Yeni rezerv bulunmaması halinde birkaç yıl içinde tamamen sıfırlanması söz konusudur. Rize ihracatının yıllara göre değişimi Grafik 8’de gösterilmiştir.

Grafik 8: Rize Dış Ticaretinin Yıllara Göre Değişimi (milyon USD)

Kaynak: TÜİK

5.3. Rize'nin Mevcut ve Potansiyel İhracatını Oluşturan Sektörler

5.3.1. Rize'nin Mevcut İhracatı

Rize'nin 2015-2020 yıllarını kapsayan toplam ihracatında en çok ihracat yaptığı 10 fasıl ve TR90 Bölgesi içinde Rize'nin payı Tablo 9’da sunulmaktadır.

İlk sırada olan “Metal cevherleri, cüruf ve kül” ihracatı tek başına ilin toplam ihracatı içerisinde %60,69 pay almaktadır. Rize'nin bu fasılda TR90 içindeki payı Tablo 9’da görüldüğü gibi %77,95’tir. Buna göre TR90 Bölgesinin metal cevherleri ihracatın $\frac{3}{4}$ ’ünden fazlası Rize’den yapılmaktadır. İkinci sırada yer alan “Balıklar, kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar ve suda yaşayan diğer omurgasız hayvanlar” ihracatı ilin ihracatının %6,68’ini oluşturmaktadır. TR90 içindeki payı ise %56,98’dir. Üçüncü sıradaki “Kahve, çay, Paraguay çayı ve baharat” ihracatı Rize ihracatının %5,41’ini oluşturmaktadır. TR90 içindeki payı ise %88,85’tir.

Metal cevherleri ihracatının Rize'nin toplam ihracatı içerisinde aldığı pay aslında ildeki ihracatın büyük oranda bu ekonomik aktiviteye bağlı olduğunu göstermektedir. Rize, 2020 yılı Türkiye metal cevheri ihracatının %6,2’sini teşkil etmektedir. Ancak son yıllarda metal cevherleri rezervinin azalmasına bağlı olarak bu sektördeki ihracat rakamları düşüş göstermektedir.

Buna karşın bazı sektörlerde ise ihracat rakamlarında artışlar gözlemlenmektedir. “Balıklar, kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar ve suda yaşayan diğer omurgasız hayvanlar” faslında 2015 ve 2016 yıllarında hiç ihracat yapılmamıştır ancak sonraki yıllarda hızlı bir artış göstererek Rize ihracatında 2. sırayı almıştır. Rize ihracatında 2015-2020 döneminde en çok ihracat yapılan 10 faslın yıllık değişimleri Grafik 9’da gösterilmiştir.

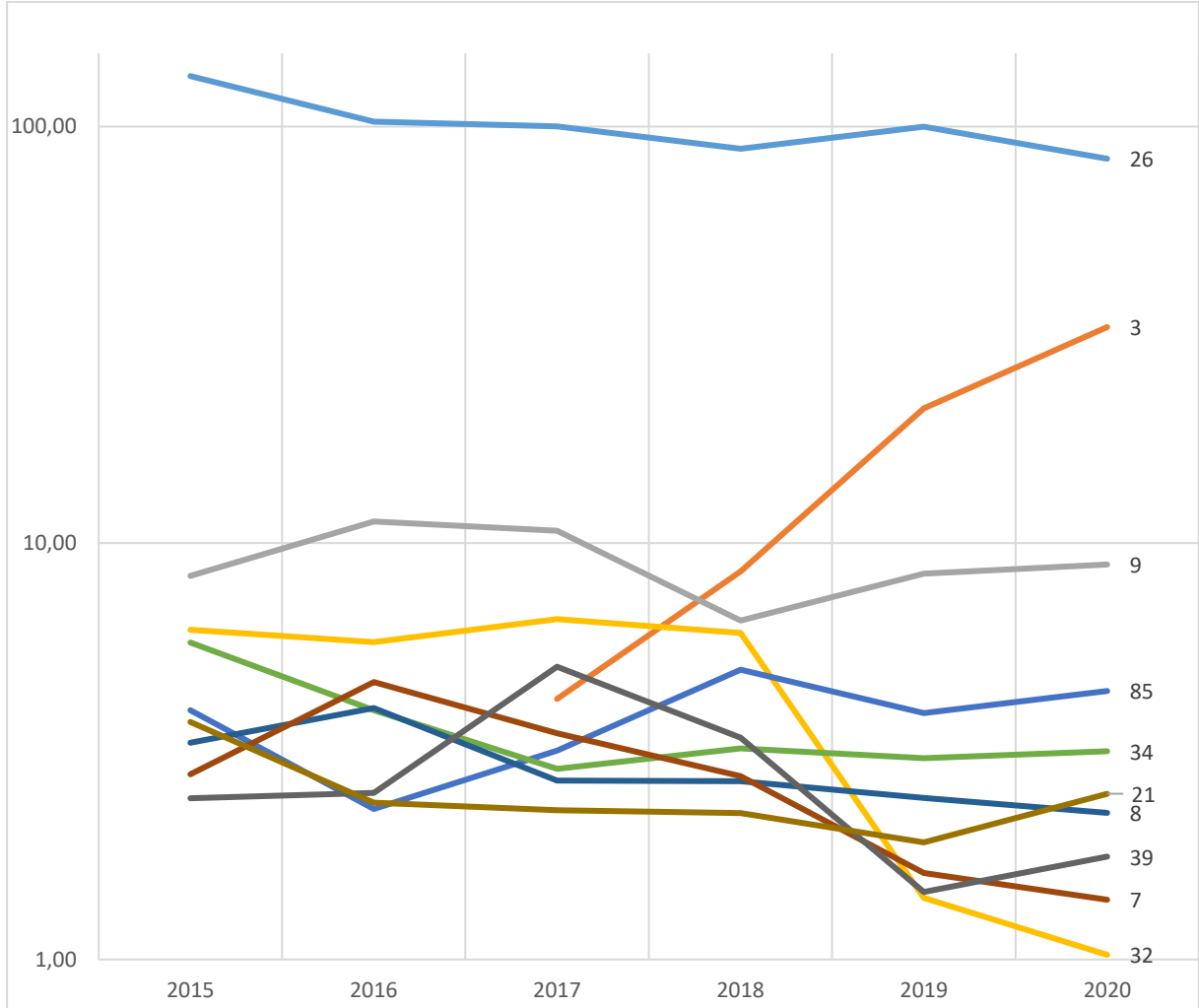

Tablo 9: Rize’nin 2015-2020 Yılları Toplam İhracatında İlk 10 Fasl

Fasl Kodu	Fasl Adı	2015-2020 Toplam İhracatı (Milyon USD)	Rize’nin TR90 İçindeki Payı (%)
26	Metal cevherleri, cüruf ve kül	607,29	77,95
3	Balıklar, kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar ve suda yaşayan diğer omurgasız hayvanlar	66,82	56,98
9	Kahve, çay, paraguay çayı ve baharat	54,15	88,85
32	Debagatte ve boyacılıkta kullanılan hülusalalar, tanenler, boyalar, pigmentler,vb, vernikler, vb, macunlar, mürekkepler	27,05	74,87
85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları,aksam-parça-aksesuarı	22,72	60,80
34	Sabunlar, yüzey-aktif organik maddeler, yıkama-yağlama müstahzarları, mumlar,bakım müstahzarları, dişçilik müstahzarları	22,03	60,28
8	Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	17,39	0,34
7	Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular	16,68	4,60
39	Plastikler ve mamulleri	16,62	21,64
21	Yenilen çeşitli gıda müstahzarları (kahve hülusalaları, çay hülusalaları, mayalar, soslar, diyet mamaları, vb.)	15,04	78,67

Kaynak: TÜİK

Grafik 9: Rize İhracatında En Çok İhracat Yapılan 10 Fası (milyon USD)

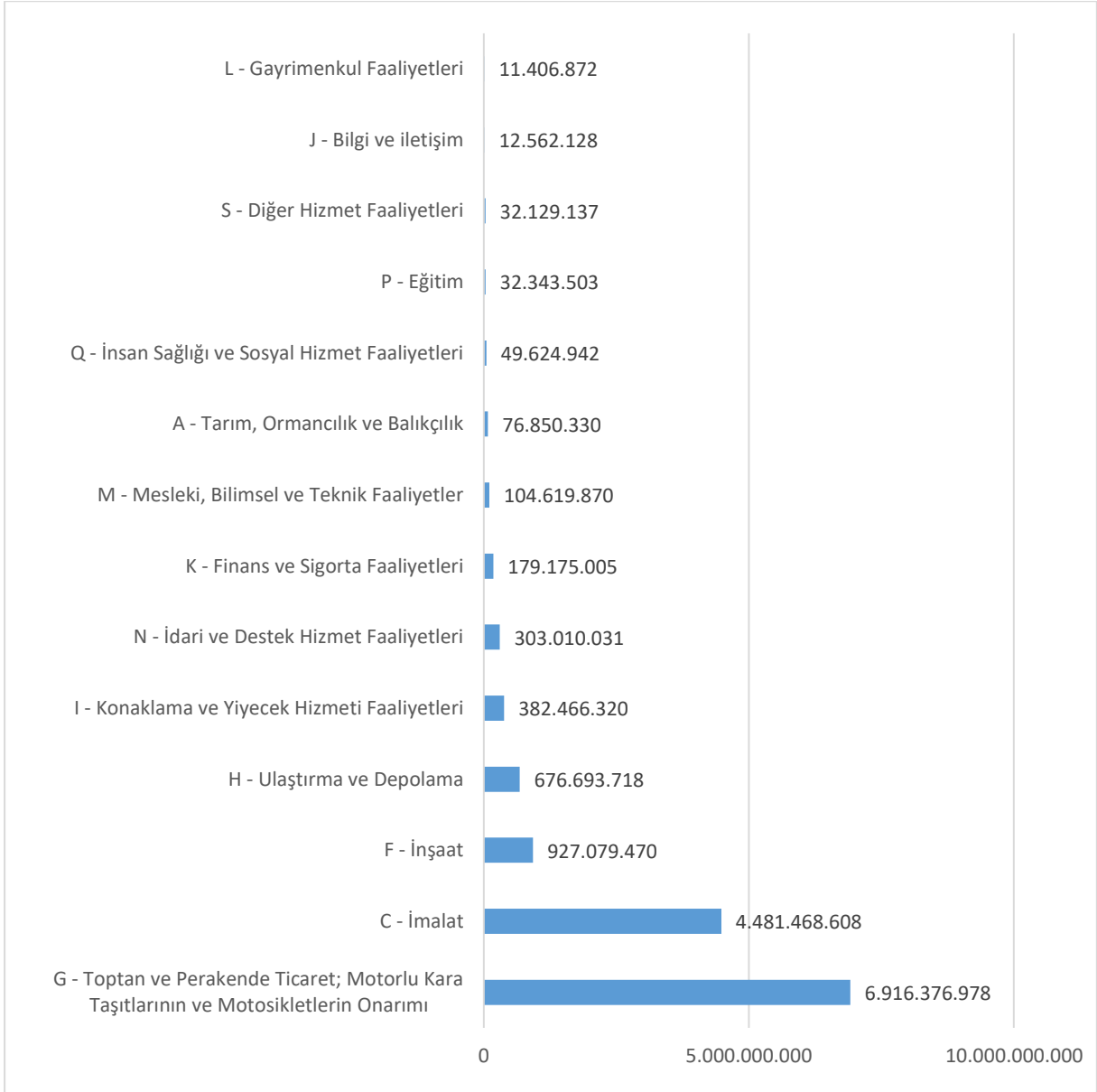
- 26-** Metal cevherleri, cüruf ve kül
- 3-** Balıklar, kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar ve suda yaşayan diğer omurgasız hayvanlar
- 9-** Kahve, çay, paraguay çayı ve baharat
- 85-** Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı
- 34-** Sabunlar, yüzey-aktif organik maddeler, yıkama-yağlama müstahzarları, mumlar, bakım müstahzarları, dişçilik müstahzarları
- 21-** Yenilen çeşitli gıda müstahzarları (kahve hülusalari, çay hülusalari, mayalar, soslar, diyet mamaları, vb.)
- 8-** Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler
- 39-** Plastikler ve mamulleri
- 7-** Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular
- 32-** Debagatte ve boyacılıkta kullanılan hülusalari, tanenler, boyalar, pigmentler, vb, vernikler, vb, macunlar, mürekkepler

Kaynak: TÜİK (Dikey Eksen Logaritmik Artmaktadır)

5.3.2. Rize'nin İhracat Potansiyeli

Rize'de 2019 yılındaki girişim sayısı 13.811'dir. Bu girişimlerin sektörlere göre ciroları Grafik 10'da gösterilmiştir. En çok ciro yapan sektörler sırasıyla "Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı", "İmalat" ve "İnşaat" sektörleridir.

Grafik 10: Rize'deki Girişimlerin 2019 Yılı Ciroları, TL

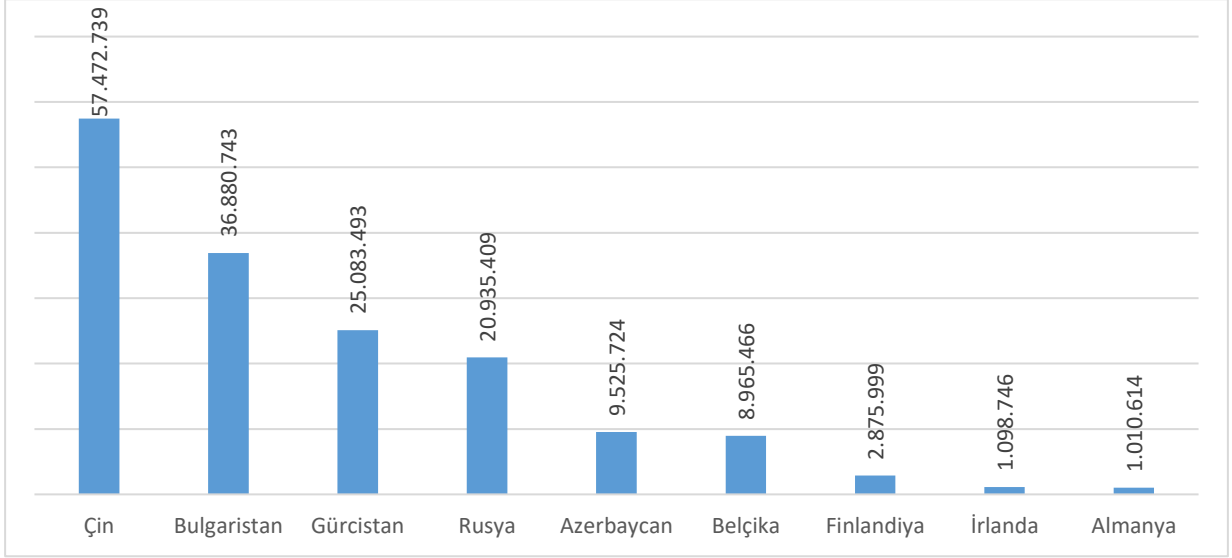
Kaynak: GBS (Gizli veriler dikkate alınmamıştır)

Grafiğe bakıldığında imalat sektörünün yaklaşık 4,5 milyar TL'lik ciroya sahip olduğu görülmektedir. Önemli ölçekte kurulu kapasitenin bulunduğuna işaret eden bu veri sektörün ihracat için önemli derecede kaynak sahibi olduğunu da göstermektedir.

5.4. Rize'nin İhracat Yaptığı Ülkeler

Rize'den 2019 yılında 51 ülkeye ihracat yapılmıştır. 1 milyon USD'den fazla ihracat yapılan ülkeler Grafik 11'de gösterilmiştir. Bu ülkelere yapılan ihracat toplam ihracatın %96,8'ini oluşturmaktadır. Bu da ihracatın bu ülkelere yoğunlaştığını göstermektedir.

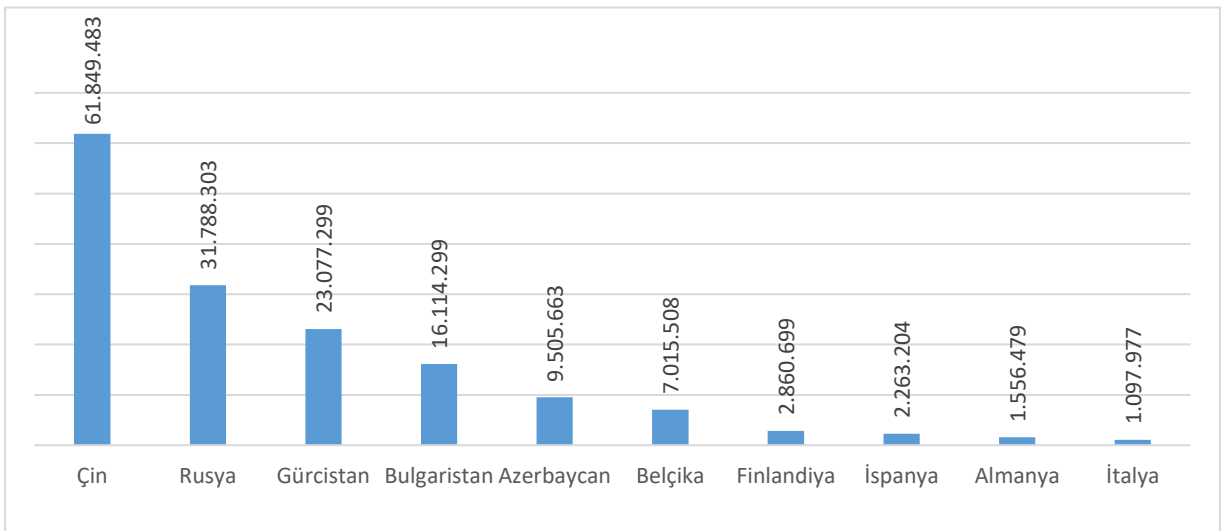
Grafik 11: Rize'nin 2019 Yılında 1milyon USD'den Fazla İhracat Yaptığı Ülkeler

Kaynak: TÜİK

2020 yılında ise ihracat yapılan ülke sayısı 56'ya yükselmiştir. 1 milyon USD'den fazla ihracat yapılan ülkeler Grafik 12'de gösterilmiştir. 2020 yılında 1 milyon USD'den fazla ihracat yapılan ülke sayısı da artmıştır. Bu ülkelerin toplam ihracattaki payı %95 olmuştur. İhracatın bu ülkelere yoğunlaştığı görülse de 2019 yılına göre ihracatın daha fazla ülkeye yapılmasının olumlu bir gelişme olduğu değerlendirilebilir.

Grafik 12: Rize'nin 2020 Yılında 1milyon USD'den Fazla İhracat Yaptığı Ülkeler

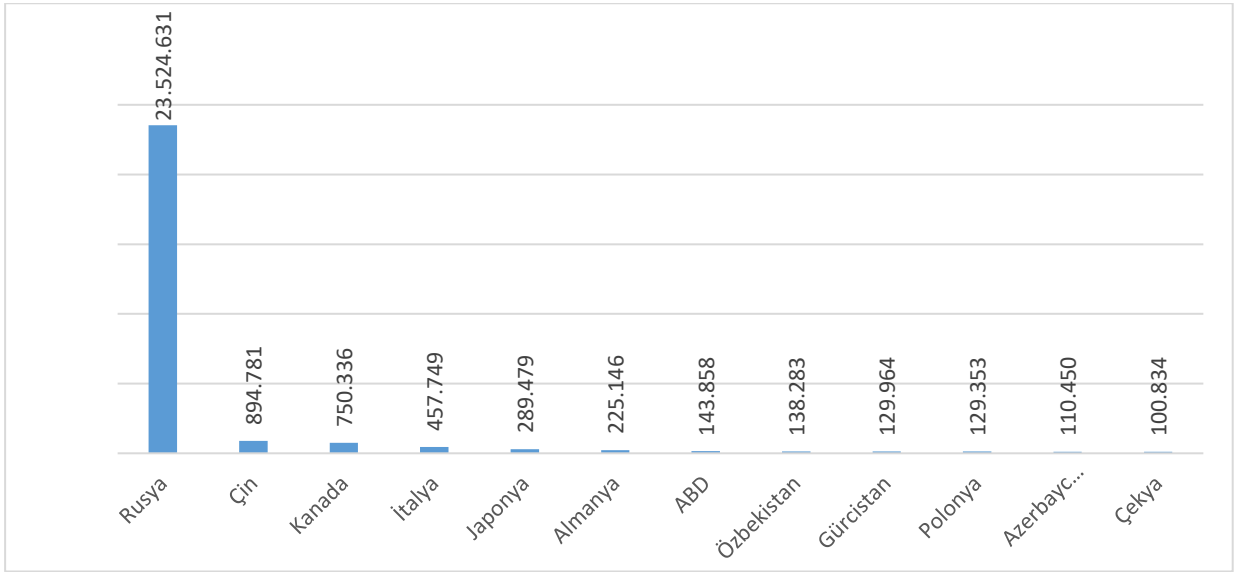
Kaynak: TÜİK

Rize'nin en çok ihracat yaptığı ilk 5 ülke sıralamaları değişse de 2019 ve 2020 yıllarında aynı kalmıştır. Rusya'ya yapılan ihracatta ciddi bir artış görülürken Bulgaristan'a yapılan ihracatta önemli bir düşüş görülmüştür. Bunun yanında, İspanya ve İtalya'ya yapılan ihracat rakamlarında önceki yıla göre ciddi yükseliş meydana gelmiştir.

5.5. Rize'nin İthalat Yaptığı Ülkeler

Rize 2019 yılında 34 ülkeden ithalat yapmıştır. 100 bin USD'den fazla ithalat yapılan ülkeler Grafik 13'te gösterilmiştir.

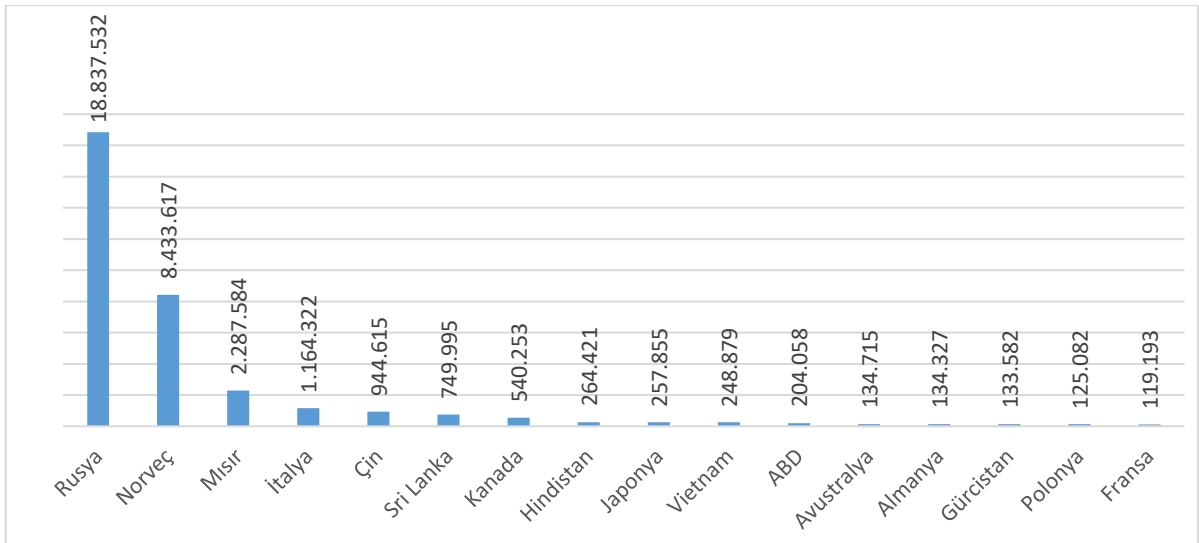
Grafik 13: Rize'nin 2019 Yılında 100 bin USD'den Fazla İthalat Yaptığı Ülkeler

Kaynak: TÜİK

Rize 2020 yılında ise 39 ülkeden ithalat yapmıştır. 100 bin USD'den fazla ithalat yapılan ülkeler Grafik 14'te gösterilmiştir.

Grafik 14: Rize'nin 2020 Yılında 100 bin USD'den Fazla İthalat Yaptığı Ülkeler

Kaynak: TÜİK

Rize'nin ithalat yaptığı ülke sayısı 2020 yılında 39'a yükselmiştir. 2019 ve 2020 yıllarında ilk sırada bulunan Rusya'dan yapılan ithalat yaklaşık 5 milyon USD azalmıştır. Norveç'ten 2019'da hiç ithalat yapılmamış, 2020'de ise ithalat 8,43 milyon USD olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılı ithalatında artış gösteren diğer ülkeler Mısır, İtalya, Sri Lanka, Hindistan, Vietnam, ABD, Avustralya, Gürcistan ve Fransa'dır.

6. Rize Sanayi Üretim Değerleri

Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiksel Sınıflandırması (NACE) koduna göre sanayi işletmeleri sayıları sektörel dağılımı Tablo 10'da sunulmaktadır. Rize'de sanayi sektöründe 1.404 işletme bulunmaktadır. "Gıda Ürünlerinin İmalatı", 346 işletme ve %24,64'lük bir payla ilk sırada yer almaktadır. Ardından 186 işletme ve %13,25 payla "Ağaç, Ağaç Ürünleri ve Mantar Ürünleri İmalatı (mobilya Hariç)", 181 işletme ve %12,89 payla "Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve Teçhizat Hariç)", 158 işletme ve %11,25 payla "Giyim Eşyalarının İmalatı" ve 139 işletme ve %9,90 payla "Mobilya İmalatı" gelmektedir.

Tablo 10: Girişimlerin Sektörlere Göre Sayı ve Payları

NACE Kodu	Tanım	Girişimci Sayısı	Girişimci Payı %
10	Gıda Ürünlerinin İmalatı	346	24,64
16	Ağaç, Ağaç Ürünleri ve Mantar Ürünleri İmalatı (mobilya Hariç)	186	13,25
25	Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve Teçhizat Hariç)	181	12,89
14	Giyim Eşyalarının İmalatı	158	11,25
31	Mobilya İmalatı	139	9,90
22	Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	85	6,05
23	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	81	5,77
33	Makine ve Ekipmanların Kurulumu ve Onarımı	40	2,85
13	Tekstil Ürünlerinin İmalatı	34	2,42
28	Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı	32	2,28
32	Diğer İmalatlar	27	1,92
18	Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması	26	1,85
27	Elektrikli Teçhizat İmalatı	23	1,64
24	Ana Metal Sanayii	14	1,00
20	Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı	11	0,78
17	Kağıt ve Kağıt Ürünlerinin İmalatı	7	0,50
30	Diğer Ulaşım Araçlarının İmalatı	5	0,36
29	Motorlu Kara Taşıtı, Treyler (römork) ve Yarı Treyler (yarı Römork) İmalatı	4	0,28
11	İçeceklerin İmalatı	3	0,21
15	Deri ve İlgili Ürünlerin İmalatı	2	0,14

Kaynak: GBS 2019 Yılı Verileri

Tablo 11’de Rize’deki 1 milyon TL üzerinde ciroya sahip imalat sektörleri sıralanmıştır.

Tablo 11: 1 Milyon TL Üzeri Ciroya Sahip İmalat Sektörleri

Bölüm Düzey	Ciro (TL) (Tüm Girişimler)	Sektördeki Pay %
10 - Gıda Ürünlerinin İmalatı	4.017.194.276,13	89,64
23 - Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	134.657.327,40	3,00
28 - Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı	93.319.773,50	2,08
25 - Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve Teçhizat Hariç)	75.623.491,71	1,69
22 - Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	43.860.149,05	0,98
31 - Mobilya İmalatı	26.349.707,24	0,59
32 - Diğer İmalatlar	25.757.795,85	0,57
16 - Ağaç, Ağaç Ürünleri ve Mantar Ürünleri İmalatı (mobilya Hariç); Saz, Saman ve Benzeri Malzemelerden Örülerek Yapılan Eşyaların İmalatı	22.962.541,41	0,51
13 - Tekstil Ürünlerinin İmalatı	6.882.292,94	0,15
14 - Giyim Eşyalarının İmalatı	4.122.814,89	0,09
18 - Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması	4.090.075,54	0,09
33 - Makine ve Ekipmanların Kurulumu ve Onarımı	3.966.736,28	0,09
27 - Elektrikli Teçhizat İmalatı	2.975.793,02	0,07
20 - Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı	1.256.429,11	0,03

Kaynak: GBS 2019 Yılı Verileri

Tablo 11’deki ilk 5 sektör toplam cironun %97,39’unu oluşturmaktadır.

“10-Gıda Ürünlerinin İmalatı” ildeki cironun %89,6’sını gerçekleştirdiğinden baskın sektör olarak öne çıkmaktadır. Bu sektörde en yüksek imalatın **3.63 milyar TL** ile “**Kahve ve Çayın İşlenmesi**” düzeyinde olduğu görülmektedir.

“Balık, Kabuklu Deniz Hayvanları ve Yumuşakçaların İşlenmesi ve Saklanması” düzeyinde **200 milyon TL** civarında ciro gerçekleşmiştir. Rize’de üretilen balıkların çoğunluğu işlenmeden taze veya soğutulmuş şekilde ihraç edilmektedir. Ancak balıkların fileto haline getirilmesi ve dondurulması için yatırımların yapılması halinde Dünya pazarında balık filetoları ve diğer balık etleri için de önemli ihracat potansiyeli bulunmaktadır. Bu yüzden balık sektöründe işlenmemiş balıklar ve işlenerek fileto haline getirilmiş balıklar için potansiyel hedef pazarlar ayrı ayrı incelenecektir.

“23-Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı” sektöründeki imalatın neredeyse tamamı “Hazır Beton İmalatı” ve “Taş ve Mermerin Kesilmesi, Şekil verilmesi ve Bitirilmesi” alanlarında gerçekleşmiştir. Bu sektörde ihracat potansiyeli görülmemektedir.

“28-Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı” düzeyinde 93,32 milyon TL ciro olduğu görülmektedir. Bu sektördeki imalatın büyük kısmının “**Gıda, İçecek ve Tütün İşleme Makineleri İmalatı**” ve içinde asansör gibi ekipmanları barındıran “**Kaldırma ve Taşıma Ekipmanları İmalatı**” düzeyinde olduğu değerlendirilmektedir. Bu alanda asansör sektöründe üretimin arttığı ve buna bağlı olarak ihracat potansiyelinin oluşabileceği öngörülmektedir.

“25-Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (makine ve Teçhizat Hariç)” alt kategorisi olan “**Metalden Kapı ve Pencere İmalatı**” düzeyinde **34,52 milyon TL** ciro gerçekleşmiştir.

“22-Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı” alt kategorisi olan “**Plastik İnşaat Malzemesi İmalatı**” düzeyinde **35,56 milyon TL** ciro gerçekleşmiştir.

7. Hedef Pazar Analizi

7.1. GTİP Kodunun Belirlenmesi

Rize'nin mevcut ihracatı ve sanayi üretim değerleri incelendiğinde belli başlı bazı sektörler ön plana çıkmaktadır. Mevcut ihracatta ilk sırada olan metal cevherleri Rize'nin ana ihracat kalemini oluştursa da bu sektörden yapılan ihracatın tek bir firma üzerinden yapıldığı ve her yıl maden rezervinin azalmasına bağlı olarak ihracat miktarının da azaldığı bilinmektedir. Bu nedenle bu sektörde yeni ihracat potansiyeli görülmemektedir.

Rize ili gıda ürünleri imalatının yaklaşık %90'lık kısmını oluşturan çay sektörü ihracat değerleri açısından 3'ncü sıradadır. Türk çayı doğal olması sebebiyle önemli avantajları olsa da ihracat anlamında henüz istenilen seviyelerde değildir. Çay sektöründeki hedef pazarlar belirlenirken Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu (GTİP) cetveline göre **“0902-Çay (aromalandırılmış olsun olmasın)”** dördümlü GTİP kodu ile analizler yapılmıştır.

Rize ihracatında 2. sırada yer alan su ürünleri sektöründe yapılacak hedef pazar analizinde **“0302- Balıklar (Taze Veya Soğutulmuş) ve 0304 - Balık Filetoları ve Diğer Balık Etleri”** dördümlü GTİP kodlarıyla incelemeler yapılmıştır.

Rize imalat sektörü ciro sıralamasında 3. sırada yer alan **“Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı”** altında bulunan Asansör sektöründe gözlenen artışa bağlı olarak bu sektörde oluşabilecek ihracat potansiyelini açığa çıkarmak için **“842810- Asansörler ve skipli yük kaldırmaları”** altımlı GTİP kodu belirlenmiştir.

7.2. Belirlenen ürünlerde RCA Analizi

Karşılaştırmalı Üstünlük (RCA) endeksi bir ülkede herhangi bir yıl içinde, ilgili ürünün ihracatının, ülkenin toplam ihracatı içindeki payının ürünün dünya ihracatının toplam dünya ihracatı içindeki payına oranlanmasıyla hesaplanmaktadır. RCA değerinin 1 ve 1'den büyük olması durumunda ülkenin o ürün için karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu ifade edilirken 1'den düşük değerler ise dezavantajlı duruma işaret etmektedir (Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization, WTO), 2019).

Türkiye'nin 2020 yılı 0902-Çay (aromalandırılmış olsun olmasın) ürünlerinin ihracatı RCA değeri 0,23 olarak hesaplanmaktadır. RCA değeri 1'in altında olduğundan Türkiye çay ihracatında dezavantajlı olarak görülmektedir. Ancak, Rize ilinin çay üretim değerleriyle çay ihracatı arasında çok büyük bir fark bulunmaktadır. Türkiye'de üretilen çayın neredeyse tamamı iç pazarda tüketildiğinden çay ihracatı fazla değildir. RCA değerinin düşük çıkmasının ana sebebi çayın dış pazarlara pazarlanmamasıdır. Bu ürün grubunda üretim kapasitesi ve tecrübesi göz önünde bulundurularak önemli potansiyel olduğu düşünülmektedir.

Türkiye'nin 2020 yılı 0302- Balıklar (Taze Veya Soğutulmuş) ürünlerinin ihracatı 540,88 milyon USD'dir. Dünya toplam ihracatı ise 19,28 milyar USD'dir. 2020 yılı verilerine göre Türkiye dış ticaretinde 0302- Balıklar ürünlerinin RCA değeri 2,83 hesaplanmaktadır. RCA değeri 1'in üzerinde olduğundan Türkiye Balıklar ihracatında karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.

Türkiye'nin 2020 yılı 0304 - Balık Filetoları ve Diğer Balık Etleri ürünlerinin ihracatı 231,79 milyon USD'dir. Dünya toplam ihracatı ise 22,59 milyar USD'dir. 2020 yılı verilerine göre Türkiye dış ticaretinde 0304 - Balık Filetoları ve Diğer Balık Etleri ürünlerinin RCA değeri 1,04 hesaplanmaktadır. RCA değeri 1'in hemen üzerinde olduğundan Türkiye Balıklar ihracatında karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. Ancak bu değer 1'e çok yakın bir değerdir ve bu değerın korunması veya artırılabilmesi için Türkiye ihracatının da artırılması gerekmektedir.

Türkiye'nin 2020 yılı 842810- Asansörler ve skipli yük kaldırıcıları ürünlerinin ihracatı 131,80 milyon USD'dir. Dünya toplam ihracatı ise 6,02 milyar USD'dir. 2020 yılı verilerine göre Türkiye dış ticaretinde 842810- Asansörler ve skipli yük kaldırıcıları ürünlerinin RCA değeri 2,21 hesaplanmaktadır. RCA değeri 1'in üzerinde olduğundan Türkiye Asansörler ve skipli yük kaldırıcıları ihracatında avantajlı görülmektedir.

7.3. GTİP Kodu 09.02 - Çay Küresel Dış Ticareti

Dünya'da 0902 dördümlü GTİP kodunda çay ithalatı toplam 6,66 milyar USD'dir. En çok ithalat yapan 10 ülke Tablo 12'de gösterilmiştir. Bu ülkelerin toplam ithalatı dünya ithalatının %46,86'sını oluşturmaktadır. Bu 10 ülkeden Pakistan, ABD, Hong Kong ve Fas dışındaki 6 tanesinin 2015-2020 yılları arasında birleşik yıllık büyüme oranlarına bakıldığında ithalatlarının düşüşte olduğu görülmektedir. Fas ise son 5 yılda ithalatını yıllık %0,53 oranında artırmasına rağmen 2020 yılında önemli düşüş göstermiş ve çay ithalatını yaklaşık 30 milyon USD azaltmıştır.

Tablo 12: En Çok Çay İthal Eden 10 Ülke

Sıra	09.02 Çay (aromalandırılmış olsun olmasın) İthalatçılar	2020 İthalatı (1000 USD)	Birleşik Yıllık Büyüme Oranı (CAGR %) 2015-2020
1	Pakistan	589.756	5,18%
2	ABD	473.832	0,22%
3	Rusya	412.245	-7,60%
4	Birleşik Krallık	348.686	-2,75%
5	Suudi Arabistan	243.557	-0,97%
6	İran	236.308	-0,24%
7	Hong Kong, Çin	221.816	25,58%
8	Fas	202.304	0,53%
9	Mısır	197.215	-7,31%
10	Almanya	195.015	-2,87%

Kaynak: Trademap

Dünya'da en büyük çay ithalatçısı konumunda olan Pakistan'ın en büyük ihracatçısı Kenya'dır. Pakistan Kenya'dan çayı ton başına ortalama 2.397 USD'den satın almaktadır. Türkiye'nin çay ihraç ettiği ülkelerdeki ihracat birim değerlerine bakıldığında ortalama ihracat değerinin ton başına 3.690 USD olduğu görülmektedir. Bu nedenle hedef pazar seçimi yapılırken ortalama ithalat birim değeri ton başına 3900 USD ve daha yüksek olan ülkeler değerlendirmeye alınmıştır. Ayrıca, 2015-2020 yılları arasında ortalama 10.000 ton ve üzerinde ithalat yapan ülkeler değerlendirilerek Dünya'da pazar payı nispeten daha yüksek olan ülkelerin seçilmesi

öngörülmüştür. 2020 yılında çay sektöründe Dünya ithalatında ortalama ithalat birim değeri 3900 USD ve daha yüksek olan ve yıllık ortalama 10.000 ton ve daha fazla ithalat yapan ülkeler sıralanmış, bu ülkelerin son 5 yılda birleşik yıllık büyüme oranlarına bakılmıştır. Son 5 yılda yıllık %1'den fazla düşüş gösteren ülkeler ile ortalama ithalat mesafesi Türkiye'ye olan uzaklığının yüzde doksandan az olan ülkeler de çıkarılarak Tablo 13 oluşturulmuştur.

Tablo 13: Çay Sektöründe Hedef Pazarların Belirlenmesi

0902 Çay (aromalandırılmış olsun olmasın) İthalatçılar	2020 İthalatı (1000 USD)	2015-2020 Ortalama İthalat Miktarı (Ton)	2020 İthalat Birim Değeri (USD/Ton)	Birleşik Yıllık Büyüme Oranı (CAGR % 2015-2020)	Ortalama İthalat Mesafesi (Km)	Türkiye'ye Uzaklık (Km)
ABD	473.832	121.689	4.483	0,22	10.195	8.727
Suudi Arabistan	243.557	38.520	5.807	-0,97	2.520	2.129
İran	236.308	64.446	3.900	-0,24	3.447	1.694
Fransa	168.098	17.750	9.599	0,25	4.369	2.600
Hollanda	132.558	19.866	6.756	5,58	3.143	2.538
Azerbaycan	56.187	12.465	3.990	28,05	4.458	1.442

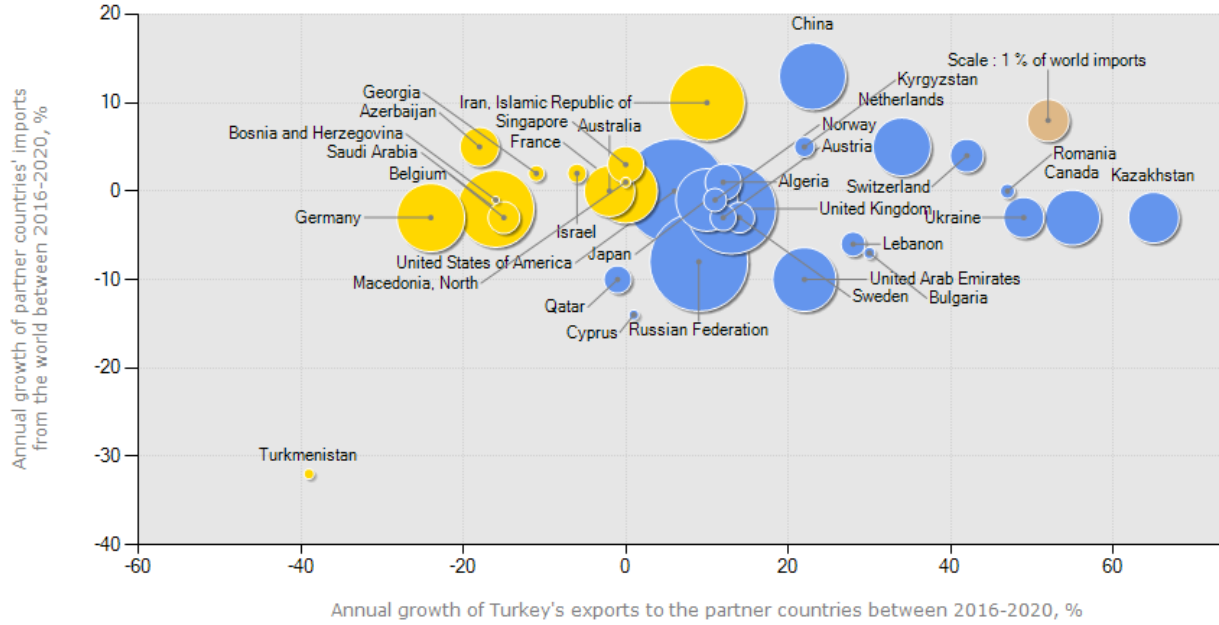
Kaynak: Trademap, <https://www.distancefromto.net/> (2020 İthalatına Göre Sıralanmıştır.)

Ülkelerin Türkiye'ye olan uzaklıkları <https://www.distancefromto.net/> web sitesinden alınarak ortalama ithalat mesafeleriyle karşılaştırma yapılmıştır. Türkiye'ye en yakın konumda bulunan Azerbaycan'ın yıllık büyümesi de en büyüktür. Ancak çay sektörü hacmine bakıldığında diğer ülkelerle kıyaslandığında en küçük olan ülkedir. Azerbaycan sektördeki büyümesini aynı şekilde devam ettirdiği takdirde önemli bir pazar haline gelebilecektir. Ancak, mevcut haliyle ihracatçılar için küçük bir pazardır. Amerika Birleşik Devletleri ise bu ülkeler içinde en büyük pazar payına sahip olmasına rağmen Türkiye'ye konum olarak en uzak olan ülkedir. Sonuç olarak, tüm kriterleri sağlayan ülkeler arasında sektör hacimleri ve konumları da dikkate alınarak Suudi Arabistan, İran, Fransa ve Hollanda öncelikli hedef pazar olarak belirlenmiştir.

Grafik 15'te 2020 yılında Türkiye'den ihraç edilen çay için talepteki büyüme gösterilmiştir. Yatay eksen Türkiye'nin partner ülkelere ihracatının yıllık büyümesini, dikey eksen partner ülkelerin Dünya'dan ithalatının yıllık büyümesini 2016-2020 dönemi için göstermektedir. Grafikte mavi renkli olanlar Türkiye'nin partnerine ihracatının yıllık büyümesi, partnerinin Dünya'dan ithalatının yıllık büyümesinden büyük olan ülkeleri göstermektedir. Sarı renkli olanlar Türkiye'nin partnerine ihracatının yıllık büyümesi, partnerinin Dünya'dan ithalatının yıllık büyümesinden küçük olan ülkeleri göstermektedir. Balonların boyutları ülkelerin Dünya ithalatındaki paylarını ifade etmektedir. Grafiğe bakıldığında hedef pazar olarak belirlenen Hollanda'nın grafiğin sağ ve üst tarafına yakın olduğu görülmektedir. Mavi renkteki Hollanda belirlenen hedef pazarlar arasında Türkiye'den yapılan ihracatın en çok arttığı ülke olduğu gibi aynı zamanda Dünya'dan ithalatı en çok artan ülkedir. İran, Suudi Arabistan ve Fransa ise sarı renkli olup Dünya'dan yaptıkları ithalatın büyüme oranı Türkiye'nin bu ülkelere ihracatının büyüme oranından daha büyüktür. Grafikte mavi renkteki Çin, Rusya, ABD, Kanada ve

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) gibi çay ithalatında yüksek paylara sahip ülkeler ortalama ithalat fiyatlarının 3.900 USD'den düşük olması ya da ortalama ithalat mesafelerinin Türkiye'ye olan uzaklıklarının %90'ından küçük olması nedenleriyle hedef pazar olarak seçilmemiştir.

Grafik 15: 2020 Yılında Türkiye'den İhraç Edilen Çay İçin Talepteki Büyüme

Kaynak: Trademap

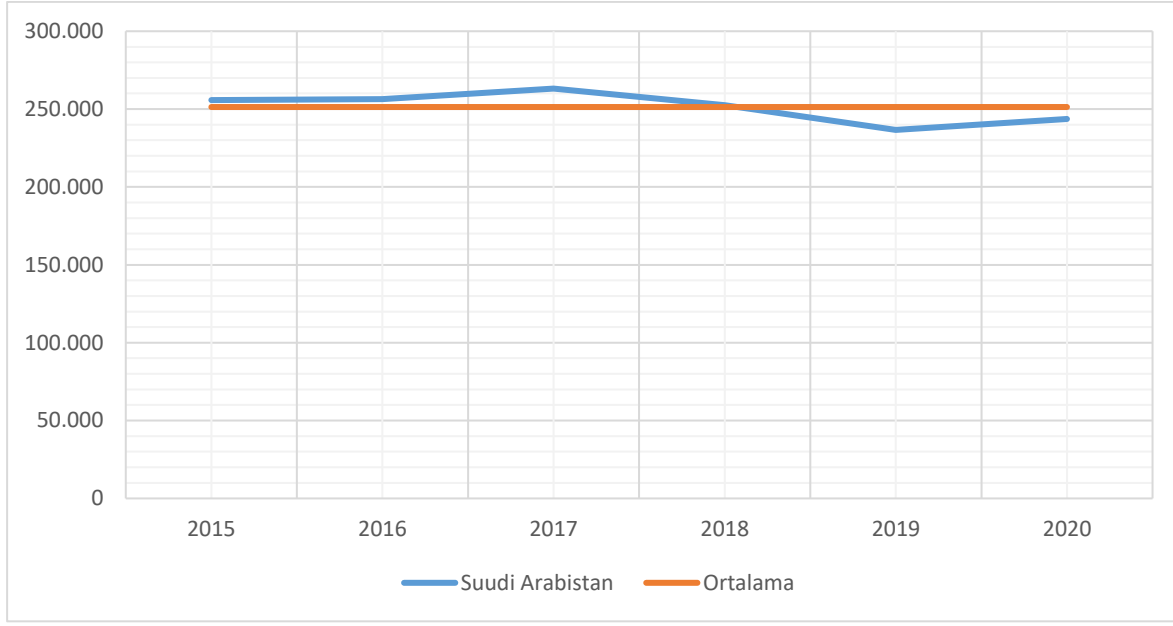
7.3.1. Suudi Arabistan

Suudi Arabistan'ın 2020 yılı toplam ithalatı 131,33 milyar USD'dir. İthalatındaki ilk 5 ülke Çin, ABD, BAE, Almanya ve Hindistan'dır. Türkiye 1,99 milyar USD ihracat miktarıyla Suudi Arabistan'ın 2020 ithalatında en çok paya sahip 15. ülke olmuştur. Suudi Arabistan'ın Türkiye'den en çok ithal ettiği ürünler 2402 dördü GTİP koduyla "Tütün veya tütün yerine geçen maddeden yapılmış purolar, uçları açık purolar, sigarillolar ve sigaralar" olup ithalat miktarı 191,28 milyon USD olarak gerçekleşmiştir.

Suudi Arabistan çay sektörüne bakıldığında 2020 yılı çay ithalatında 243,56 milyon USD (Dünya çay ithalatının %3,66'sı) ile Dünya'da 5. sırada yer aldığı görülmektedir. Suudi Arabistan'ın 2015-2020 yıllarında çay ithalatındaki değişim Grafik 16'da gösterilmiştir.

Grafik 16: Suudi Arabistan'ın Yıllara Göre Çay İthalatı (Bin USD)

Kaynak: Trademap

Saudi Arabistan'ın çay ithalatında yıllar itibariyle küçük dalgalanmalar görülse de genel anlamda istikrarlı bir yapı söz konusudur. 2015-2020 yılları ortalama çay ithalatı 251,33 milyon USD'dir. Yıllık ithalat miktarları her yıl ortalama ithalat miktarına yakın olarak gerçekleşmiştir. Saudi Arabistan'ın 2015 yılından itibaren yıllık büyüme oranı %-0,97 olarak gerçekleşmiştir. Bu değer büyük pazar paylarına sahip ülkelerle kıyaslandığında göz ardı edilebilecek seviyededir.

Saudi Arabistan 2015 yılından itibaren 61 farklı ülkeden çay ithal etmiştir. 2020 yılında en çok çay ithal ettiği 10 ülke ve Türkiye'nin durumu Tablo 14'te gösterilmiştir.

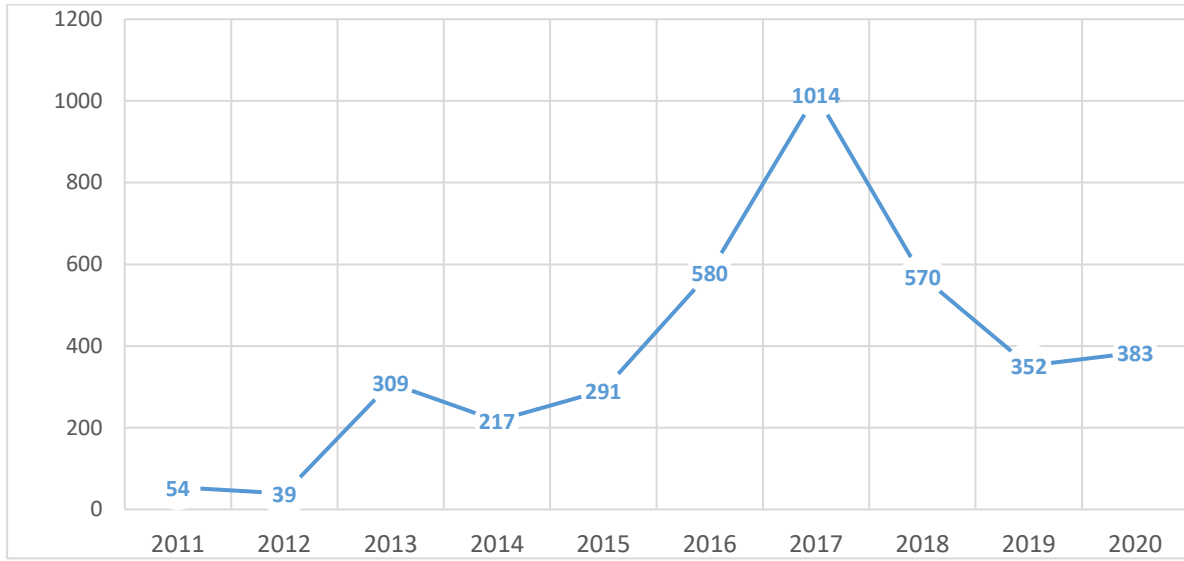
Tablo 14: Suudi Arabistan 2020 Çay İthalatında İlk 10 Ülke ve Türkiye

Sıra	Ülkeler	İthalat (1000 USD)	İthal Edilen Miktar (Ton)	İthalat Fiyat (USD/Ton)	Saudi Arabistan Çay İthalatındaki Payı (%)
1	BAE	84.738	9.224	9.187	34,79
2	Sri Lanka	48.146	7.961	6.048	19,77
3	Kenya	30.620	9.578	3.197	12,57
4	Ürdün	25.031	3.709	6.749	10,28
5	Hindistan	19.624	5.190	3.781	8,06
6	Yemen	10.739	1.157	9.282	4,41
7	Polonya	4.784	243	19.687	1,96
8	Vietnam	4.567	1.981	2.305	1,88
9	Çin	4.056	1.010	4.016	1,67
10	Mısır	2.546	472	5.394	1,05
17	Türkiye	383	106	3.613	0,16

Kaynak: Trademap

Suudi Arabistan çay ithalatında en büyük pay %34,79 ile BAE'ye aittir. Türkiye %0,16 pay alarak 17. sırada bulunmaktadır. Çay ithalatındaki ilk 10 ülkeyle Türkiye'nin çay ithalat fiyatları kıyaslandığında Türkiye'nin ithalat fiyatının Vietnam ve Kenya'dan sonra en düşük olan ülke olduğu görülmektedir. Suudi Arabistan Polonya'dan ton fiyatı 19.687 USD'den çay ithal etmektedir. Bu nedenle, hem çay ithalat fiyatının düşük olması hem de Suudi Arabistan pazarına yakın olması dolayısıyla Türkiye bu pazarda önemli bir konum elde etme potansiyeline sahiptir. Türkiye'nin yıllar itibariyle Suudi Arabistan çay ihracatı Grafik 17'de gösterilmiştir.

Grafik 17: Türkiye'nin Yıllar İtibariyle Suudi Arabistan Çay İhracatı (bin USD)

Kaynak: Trademap

Son 10 yılda Türkiye'den Suudi Arabistan'a her yıl ihracat yapılmıştır. 2011 yılında 54 bin USD olan çay ihracatı 2017 yılında 1milyon USD'nin üzerine çıkmıştır. Son yıllarda ihracat değerlerinde düşüş meydana gelse de önceki yıllarda yapılan ihracat miktarları Suudi Arabistan'a yapılabilecek çay ihracatı potansiyelinin önemli ölçüde artabileceğini göstermektedir.

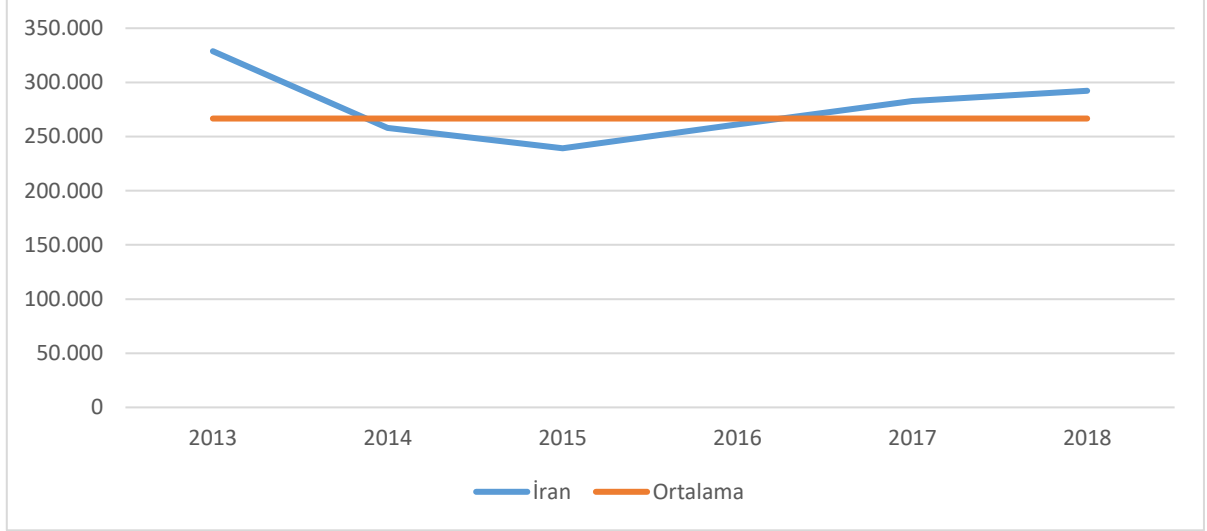
7.3.2. İran

İran'ın "Trademap"ten alınan verileri 2018 yılına kadar İran devleti tarafından sağlanmıştır. 2018 sonrasındaki veriler ise partner ülkelerden alınan verilerle oluşturulmuştur. Bu nedenle İran ile ilgili veri analizlerinde 2018 ve öncesindeki yılların verileri kullanılmıştır.

İran'ın 2018 yılı toplam ithalatı 41,24 milyar USD'dir. İthalatındaki ilk 5 ülke Çin, BAE, Hindistan, Türkiye ve Almanya'dır. Türkiye 2,58 milyar USD ihracat miktarıyla İran'ın 2018 ithalatında en çok paya sahip 4. ülke olmuştur. İran'ın Türkiye'den en çok ithal ettiği ürünler 0803 dörtlü GTİP koduyla "Muz (plantain dahil) (taze veya kurutulmuş)" olup ithalat miktarı 176,35 milyon USD olarak gerçekleşmiştir.

İran çay sektörüne bakıldığında 2018 yılı çay ithalatında 292,36 milyon USD (Dünya çay ithalatının %4,11'i) ile Dünya'da 7. sırada yer aldığı görülmektedir. İran'ın 2013-2018 yıllarında çay ithalatındaki değişim Grafik 18'de gösterilmiştir.

Grafik 18: İran'ın Yıllara Göre Çay İthalatı (bin USD)

Kaynak: Trademap

İran'ın çay ithalatı 2013'ten 2015'e kadar düşüş göstermekte, sonrasında ise sürekli artmaktadır. 2013-2018 yılları ortalama çay ithalatı 277,01 milyon USD'dir. Yıllık ithalat miktarları 2017 yılından itibaren ortalama ithalat miktarının üzerinde gerçekleşmiştir. İran'ın 2013 yılından itibaren çay ithalatının yıllık büyüme oranı %-2,32 olarak gerçekleşmiştir. Bu değer düşük çıkmasının nedeni 2013 yılından 2015'e kadar yaşanan düşüştür. 2015 yılından itibaren ülkenin çay ithalatında yıllık büyümesi %6,92'dir.

İran 2013 ile 2018 yılları arasında 15 farklı ülkeden çay ithal etmiştir. 2018 yılında en çok çay ithal ettiği 10 ülke Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15: İran'ın 2018 Çay İthalatında İlk 10 Ülke

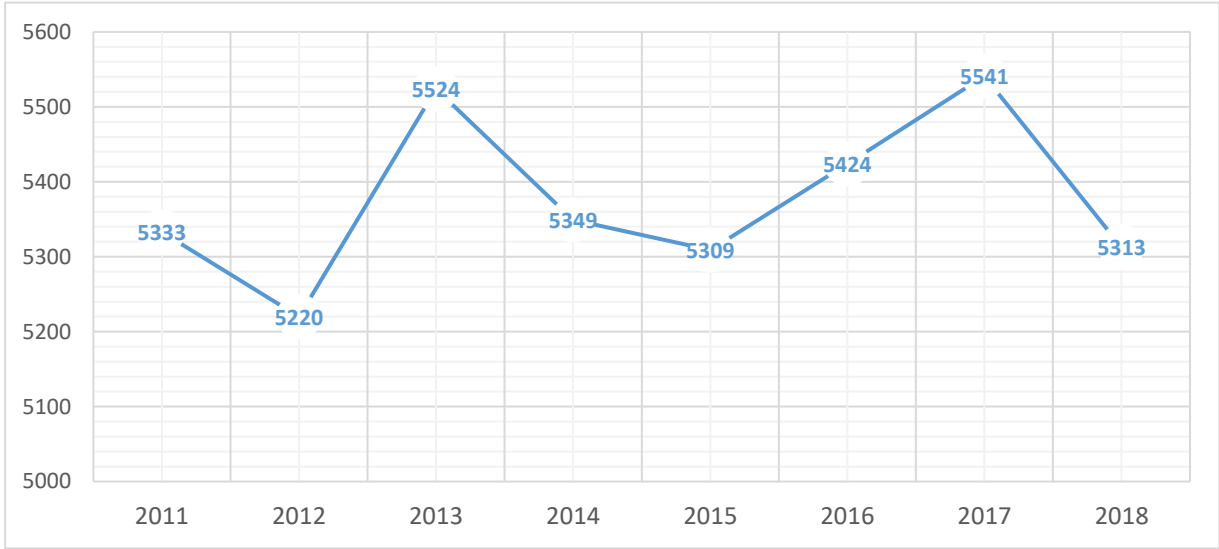
Sıra	Ülkeler	İthalat (1000 USD)	İthal Edilen Miktar (Ton)	İthalat Fiyat (USD/Ton)	İran Çay İthalatındaki Payı (%)
1	Hindistan	130.829	32.266	4.055	44,75
2	Sri Lanka	72.712	13.020	5.585	24,87
3	BAE	62.584	11.325	5.526	21,41
4	Türkiye	12.809	2.411	5.313	4,38
5	Kenya	11.034	2.601	4.242	3,77
6	Serbest Bölgeler	1.021	255	4.004	0,35
7	Çin	746	203	3.675	0,26
8	Vietnam	484	193	2.508	0,17
9	Polonya	101	14	7.214	0,03
10	Almanya	28	1	28.000	0,01

Kaynak: Trademap

İran 2018 çay ithalatında en büyük pay %44,75 ile Hindistan'a aittir. İkinci sıradaki Sri Lanka'nın payı %24,87, üçüncü sıradaki BAE'nin payı %21,41'dir. Türkiye %4,38 pay alarak 4. sırada bulunmaktadır. İran 2018 yılında toplam 11 ülkeden çay ithalatı yapmıştır. İthalat fiyatlarına bakıldığında Türkiye'nin ithalat fiyatının Sri Lanka ve BAE'den düşük, Hindistan'dan ise yüksek olduğu görülmektedir. İthalat mesafesinde Türkiye İran'a BAE'den sonra en yakın olan ülkedir.

Türkiye'nin İran'a çay ihracatındaki değişim Grafik 19'da gösterilmiştir. Grafikte, 2013 ve 2017 yıllarında 2 defa en yüksek değerlere ulaşıp daha sonra düşüş yaşandığı görülmektedir.

Grafik 19: Türkiye'nin Yıllar İtibariyle İran'a Çay İhracatı (bin USD)

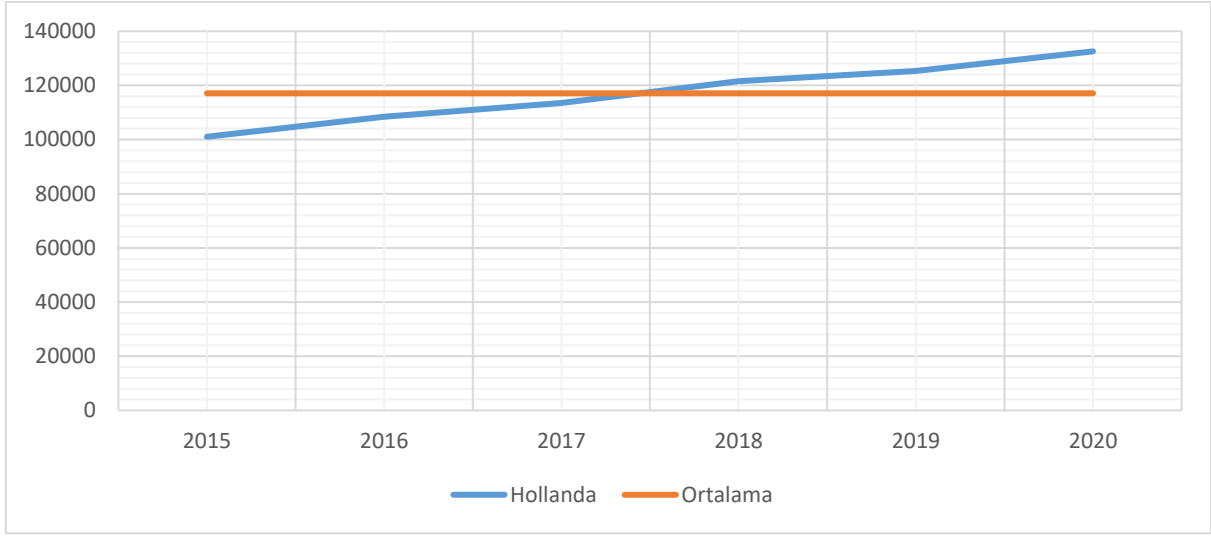
Kaynak: Trademap

7.3.3. Hollanda

Hollanda'nın 2020 yılı toplam ithalatı 482,63 milyar USD'dir. İthalatındaki ilk 5 ülke Almanya, Çin, Belçika, ABD ve Birleşik Krallık'tır. Türkiye 4,32 milyar USD ihracat miktarıyla Hollanda'nın 2020 ithalatında en çok paya sahip 25. ülke olmuştur. Hollanda'nın Türkiye'den en çok ithal ettiği ürünler 6203 dörtlü GTİP koduyla "Erkekler ve erkek çocuklar için takım elbiseler, takımlar, ceketler, blazerler, pantolonlar, askılı ve üst ön parçalı tulumlar, kısa, pantolonlar ve şortlar (yüzme kıyafeti hariç)" olup ithalat miktarı 206,11 milyon USD olarak gerçekleşmiştir.

Hollanda çay sektörüne baktığımızda 2020 yılı çay ithalatında 132,56 milyon USD (Dünya çay ithalatının %1,99'u) ile Dünya'da 16. sırada yer almaktadır. Hollanda'nın 2015-2020 yıllarında çay ithalatındaki değişim Grafik 20'de gösterilmiştir. Hollanda'nın çay ithalatında yıllar itibariyle sürekli artış gözlenmektedir. 2015-2020 yılları ortalama çay ithalatı 117,08 milyon USD'dir. Yıllık ithalat miktarları 2018 yılına kadar ortalamanın altındayken 2018 yılından sonra ortalamanın üzerinde gerçekleşmiştir. Hollanda'nın 2015 yılından itibaren çay ithalatında yıllık büyüme oranı %5,58 olarak gerçekleşmiştir. Hollanda büyük pazar paylarına sahip ülkelerle kıyaslandığında daha küçük paya sahip olmasına rağmen büyümekte olan bir pazardır.

Grafik 20: Hollanda'nın 2015-2020 Yıllarında Çay İthalatındaki Değişim (bin USD)

Kaynak: Trademap

Hollanda 2015 yılından itibaren 96 farklı ülkeden çay ithal etmiştir. Suudi Arabistan ve İran'a göre daha az çay ithal eden Hollanda'nın bu iki ülkeden çok daha fazla ülkeden ithalat yaptığı görülmektedir. Bu durumdan Hollanda pazarının ihracatçılar için daha ulaşılabilir bir pazar olduğu anlaşılmaktadır. Hollanda'nın 2020 yılında en çok çay ithal ettiği 10 ülke ve Türkiye'nin durumu Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16: Hollanda'nın 2020 Çay İthalatında İlk 10 Ülke

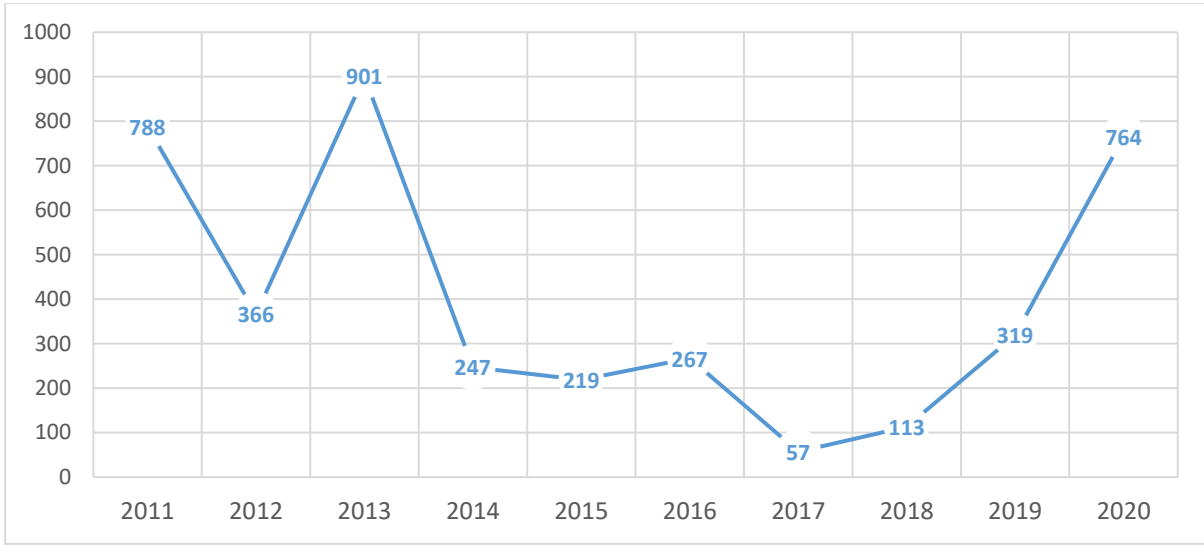
Sıra	Ülkeler	İthalat (1000 USD)	İthal Edilen Miktar (Ton)	İthalat Fiyat (USD/Ton)	Hollanda Çay İthalatındaki Payı (%)
1	Sri Lanka	22.959	2.955	7.770	17,32
2	Almanya	22.763	2.511	9.065	17,17
3	Polonya	22.568	1.939	11.639	17,03
4	Belçika	17.729	5.217	3.398	13,37
5	Birleşik Krallık	11.245	654	17.194	8,48
6	Fransa	6.627	386	17.168	5,00
7	Çin	6.542	1.469	4.453	4,94
8	Hindistan	5.300	969	5.470	4,00
9	ABD	2.554	79	32.329	1,93
10	Kenya	2.153	1.166	1.846	1,62
16	Türkiye	764	160	4.775	0,58

Kaynak: Trademap

Hollanda çay ithalatında en büyük paya sahip ülkeler %17,32 ile Sri Lanka, %17,17 ile Almanya, %17,03 ile Polonya ve %13,37 ile Belçika'dır. Türkiye %0,58 pay alarak Hollanda çay ithalatında 16. sırada bulunmaktadır. Çay ithalatındaki ilk 10 ülke ile Türkiye fiyatları kıyaslandığında Türkiye'nin ithalat fiyatının Kenya, Belçika ve Çin'den sonra en düşük olduğu görülmektedir. Hollanda, ABD'den 32.329 USD'ye, Kenya'dan ise 1.846 USD'ye çay ithal etmektedir.

Türkiye'nin yıllar itibariyle Hollanda çay ihracatı Grafik 21'de sunulmaktadır. Son 10 yılda Türkiye'den Hollanda'ya her yıl ihracat yapılmıştır. 2013 yılında 901 bin USD olan çay ihracatı 2017 yılında 57 bin USD'ye kadar düşmüştür. 2018 yılıyla birlikte yükselmeye başlayan çay ihracatı 2020 yılında 764 bin USD olarak gerçekleşmiştir. Son yıllarda Hollanda'ya yapılan çay ihracatındaki hızlı artış Türkiye'nin bu pazardaki payının çok daha fazla artabileceğini göstermektedir.

Grafik 21: Türkiye'nin Yıllar İtibariyle Hollanda Çay İhracatı (bin USD)

Kaynak: Trademap

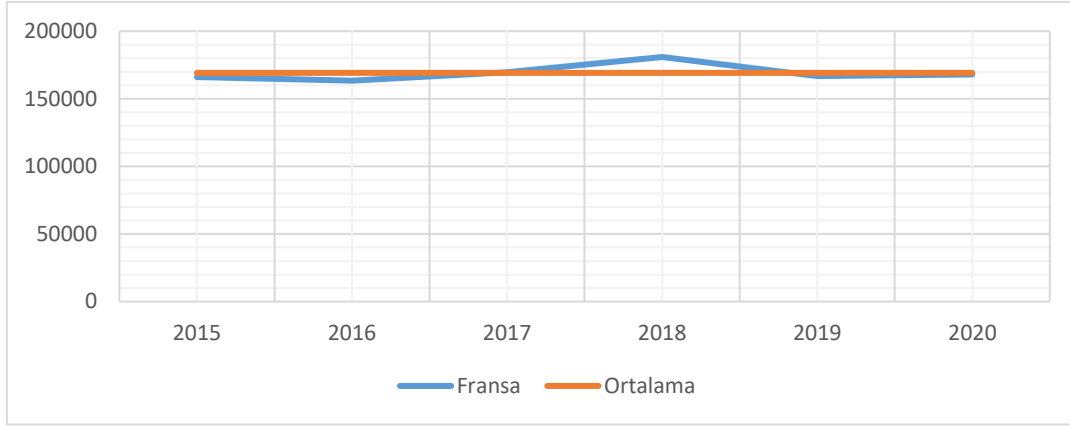
7.3.4. Fransa

Fransa'nın 2020 yılı toplam ithalatı 568,33 milyar USD'dir. İthalatındaki ilk 5 ülke Almanya, Çin, İtalya, İspanya ve Belçika'dır. Türkiye 8,89 milyar USD ihracat miktarıyla Fransa'nın 2020 ithalatında en çok paya sahip 13. ülke olmuştur. Fransa'nın Türkiye'den en çok ithal ettiği ürünler 8703 dördü GTİP koduyla "Binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal, edilmiş diğer motorlu taşıtlar (87.02 pozisyonuna girenler hariç), (steysin vagonlar ve yarış arabaları dahil)" olup ithalat miktarı 2,09 milyar USD olarak gerçekleşmiştir.

Fransa çay sektörüne baktığımızda 2020 yılı çay ithalatında 168,10 milyon USD (Dünya çay ithalatının %2,52'si) ile Dünya'da 12. sırada yer almaktadır. Fransa'nın 2015-2020 yıllarında çay ithalatındaki değişim Grafik 22'de gösterilmiştir. Fransa'nın çay ithalatında yıllar itibariyle önemli bir değişkenlik gözlenmemektedir. 2015-2020 yılları ortalama çay ithalatı 169,19 milyon USD'dir. Yıllık ithalat miktarları her yıl ortalama değere yakın olarak gerçekleşmiştir. Fransa'nın 2015 yılından itibaren çay ithalatında yıllık büyüme oranı %0.25 olarak gerçekleşmiştir. Fransa'nın mevcut çay ithalatını koruma eğiliminde olduğu görülmektedir.

Grafik 22: Fransa'nın 2015-2020 Yıllarında Çay İthalatındaki Değişim (bin USD)

Kaynak: Trademap

Fransa 2015 yılından itibaren 113 farklı ülkeden çay ithal etmiştir. Suudi Arabistan ve İran'a göre daha az çay ithal eden Fransa'nın bu iki ülkeden çok daha fazla ülkeden ithalat yaptığı görülmektedir. Bu durumdan Fransa pazarının ihracatçılar için daha ulaşılabilir bir pazar olduğu anlaşılmaktadır. Fransa'nın 2020 yılında en çok çay ithal ettiği 10 ülke ve Türkiye'nin durumu Tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo 17: Fransa'nın 2020 Çay İthalatında İlk 10 Ülke

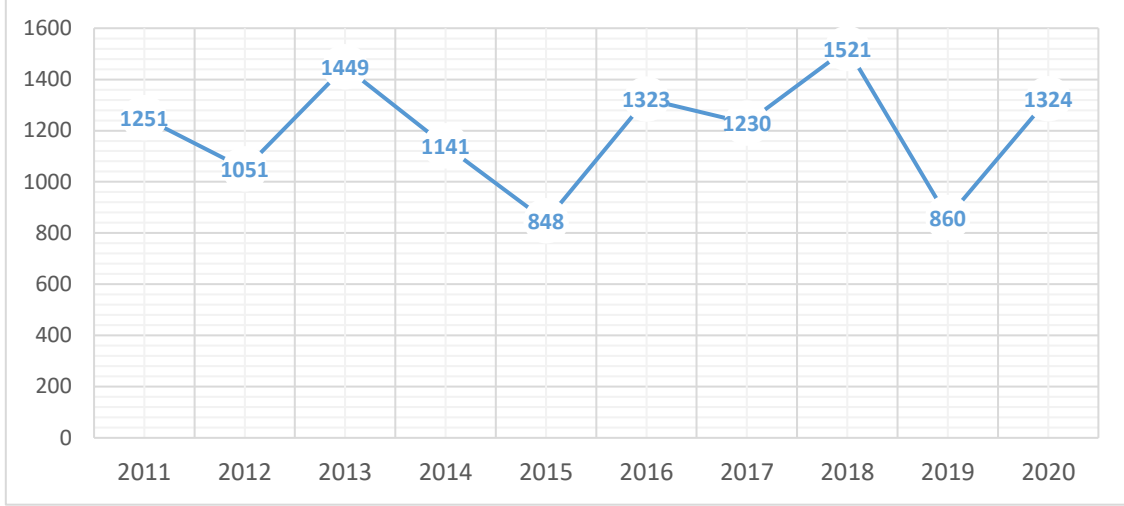
Sıra	Ülkeler	İthalat (1000 USD)	İthal Edilen Miktar (Ton)	İthalat Fiyat (USD/Ton)	Fransa Çay İthalatındaki Payı (%)
1	Çin	45.189	6.053	7.466	26,88
2	Almanya	27.026	2.390	11.308	16,08
3	Polonya	26.798	2.326	11.521	15,94
4	Birleşik Krallık	10.420	690	15.101	6,20
5	İsviçre	10.021	909	11.024	5,96
6	Hindistan	9.099	987	9.219	5,41
7	Sri Lanka	8.485	1.003	8.460	5,05
8	İspanya	6.358	1.073	5.925	3,78
9	Japonya	4.350	161	27.019	2,59
10	Belçika	3.816	230	16.591	2,27
14	Türkiye	1.324	220	6.018	0,79

Kaynak: Trademap

Fransa çay ithalatında en büyük paya sahip ülkeler %26,88 ile Çin, %16,08 ile Almanya ve %15,94 ile Polonya'dır. Türkiye %0,79 pay alarak Fransa çay ithalatında 14. sırada bulunmaktadır. Çay ithalatındaki ilk 10 ülke ile Türkiye'nin çay ithalat fiyatları kıyaslandığında Türkiye'nin ithalat fiyatının İspanya'nın ardından en düşük olan ülke olduğu görülmektedir. Fransa, Japonya'dan ton başına 27.019 USD'ye çay ithal etmektedir.

Türkiye'nin yıllar itibariyle Fransa çay ihracatı Grafik 23'te gösterilmiştir. Son 10 yılda Türkiye'den Fransa'ya her yıl ihracat yapılmıştır. En düşük ihracat 848 bin USD ile 2015 yılında yapılmış, en yüksek ihracat ise 1,52 milyon USD ile 2018 yılında yapılmıştır.

Grafik 23: Türkiye'nin Yıllar İtibariyle Fransa Çay İhracatı (bin USD)

Kaynak: Trademap

7.4. GTİP Kodu 03.02 - Balıklar Küresel Dış Ticareti

Dünya'da 2020 yılında 0302 dördü GTİP kodunda su ürünleri ithalatı toplam 19,13 milyar USD'dir. En çok ithalat yapan 10 ülke Tablo 18'de gösterilmiştir. Bu 10 ülkenin ithalatı dünya ithalatının %67,57'sini oluşturmaktadır. Son 5 yıldaki büyüme oranlarına bakıldığında Almanya hariç diğer 9 ülke ithalatlarını artıran ülkelerdir. Ancak bu 10 ülkenin tamamı 2020 yılında ithalatını azaltmıştır. Azalmanın nedeninin tüm Dünyayı etkileyen Kovid-19 salgını olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle hedef pazar belirlenirken 2015-2020 yılları arasındaki veriler incelenmiştir.

Tablo 18: 0302 GTİP Koduyla En Çok Balık İthalatı Yapan 10 Ülke

Sıra	03.02 - Balıklar (taze veya soğutulmuş) (03.04 pozisyonundaki balık, filetoları ve diğer balık etleri hariç)	2020 İthalatı (1000 USD)	Birleşik Yıllık Büyüme Oranı (CAGR %) 2015-2020
1	İsveç	3.275.702	2,98
2	ABD	1.883.153	2,23
3	Fransa	1.530.544	5,43
4	Polonya	1.300.077	9,66
5	İspanya	1.221.551	2,39
6	İtalya	1.048.736	2,35
7	Danimarka	966.124	9,16
8	Birleşik Krallık	641.847	2,82
9	Almanya	544.739	-1,23
10	Hollanda	516.604	4,27

Kaynak: Trademap

Dünya’da 0302 GTİP koduyla en büyük balık ithalatçısı konumunda olan İsveç’in en büyük ihracatçısı komşusu Norveç’tir ve İsveç’in ithalatındaki payı %99,2’dir. İlk ondaki ülkelerin içinde ABD’nin ortalama ithalat mesafesi 4.835 km olup Türkiye’ye olan mesafesi 8.727 km’dir. ABD dışındaki diğer ülkelerin ortalama ithalat mesafelerinin düşük olduğu görülmektedir. Bu durum bu ülkelerin balık ithalatını komşu veya yakın ülkelere yaptığını göstermektedir. Bu nedenle, ortalama ithalat mesafesi Türkiye’ye olan uzaklığının yüzde doksandan az olan ülkeler hedef pazar olarak değerlendirilmemiştir. Türkiye’nin 0302 GTİP koduyla balık ihraç ettiği ülkelerdeki ihracat birim değerlerine bakıldığında ortalama ihracat değerinin ton başına 4.532 USD olduğu görülmektedir. Bu nedenle hedef pazar seçimi yapılırken ortalama ithalat birim değeri ton başına 4.500 USD ve daha yüksek olan ülkeler değerlendirmeye alınmıştır. Ayrıca, 2015-2020 yılları arasında ortalama 10.000 ton ve üzerinde ithalat yapan ülkeler değerlendirilerek Dünya’da pazar payı nispeten daha yüksek olan ülkelerin seçilmesi öngörülmüştür. 2020 yılında balık sektöründe Dünya ithalatında ortalama ithalat birim değeri 4.500 USD ve daha yüksek olan ve yıllık ortalama 10.000 ton ve daha fazla ithalat yapan ülkeler sıralanmıştır. Bu ülkelerin son 5 yıldaki birleşik yıllık büyüme oranlarına bakılmıştır. Ortalama ithalat mesafesi Türkiye’ye olan uzaklığının yüzde doksandan az olan ülkeler de çıkarılarak Tablo 19 oluşturulmuştur.

Tablo 19: 0302 GTİP Koduyla Balık Sektöründe Hedef Pazarların Belirlenmesi

03.02 - Balıklar (taze veya soğutulmuş) (03.04 pozisyonundaki balık, filetoları ve diğer balık etleri hariç) İthalatçılar	2020 İthalatı (1000 USD)	2015-2020 Ortalama İthalat Miktarı (Ton)	2020 İthalat Birim Değeri (USD/Ton)	Birleşik Yıllık Büyüme Oranı (CAGR % 2015-2020)	Ortalama İthalat Mesafesi (Km)	Türkiye'ye Uzaklık (Km)
Çin	417.996	70.079	6.459	4,45	8.596	6.832
Güney Kore	249.154	24.801	8.550	16,97	7.364	7.566
Rusya	222.811	32.404	5.718	4,15	2.559	1.797
Taipei, Çin	192.138	25.085	6.808	5,10	7.387	8.145
Ukrayna	162.202	16.870	5.399	24,95	1.951	1.187
Yunanistan	123.826	19.111	5.092	16,77	1.449	817
Romanya	64.360	13.403	4.515	7,41	985	751

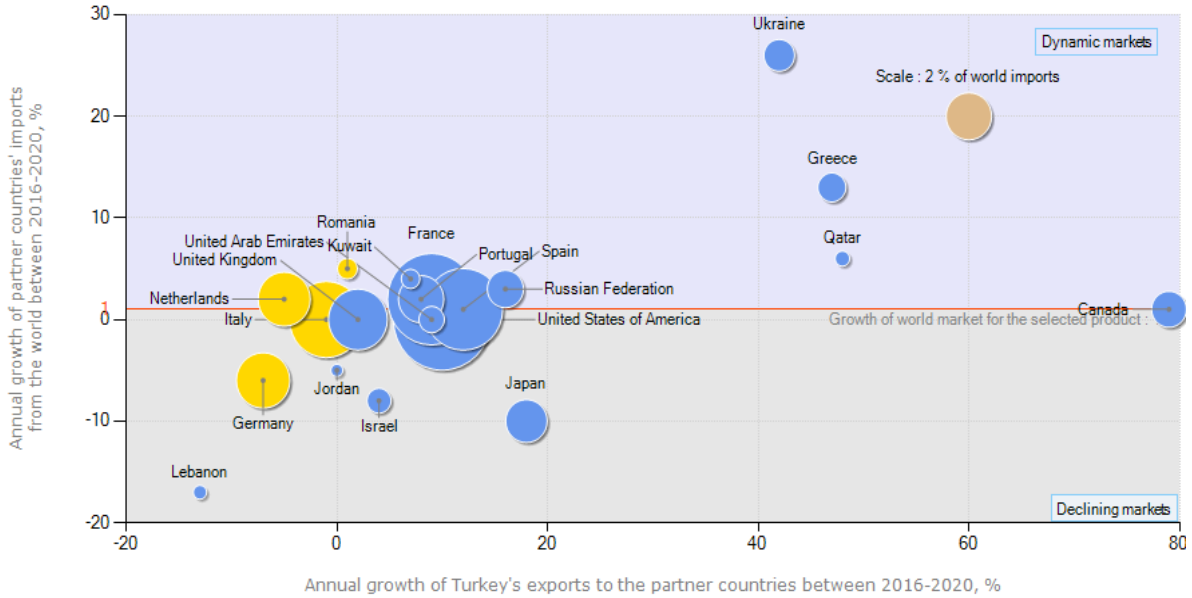
Kaynak: Trademap, <https://www.distancefromto.net/> (2020 yılı ithalatına göre sıralanmıştır)

Belirtilen parametrelere göre filtreleme yapıldıktan sonra belirlenen 7 ülkeye ilişkin veriler Tablo 19’da sunulmaktadır. Bunların arasında Uzak Doğu ülkeleri olan Çin, Güney Kore ve Taipei Türkiye’ye en uzak konumda olan ülkelerdir. Rusya bu ülkelere göre hem Türkiye’ye daha yakındır hem de sektör hacmi oldukça yüksektir. Rusya’nın yıllık büyüme oranı %4,15’tir. Ortalama ithalat fiyatı 5.718 USD/ton ‘dur. Bu nedenle öncelikle Rusya hedef Pazar olarak incelenecektir. Ukrayna yıllık büyüme oranı bakımından bu 7 ülke içinde %24,95 ile en yüksek büyümeye sahip olan ülkedir. Ortalama ithalat fiyatı 5.399 USD/ton olan ülke 2015-2020

yıllarında ortalama 16.871 ton balık ithal etmiştir. En hızlı büyüyen pazar olması nedeniyle ikinci hedef pazar olarak Ukrayna incelenecektir.

Grafik 24'te 2020 yılında Türkiye'den ihrac edilen balık için talepteki büyüme gösterilmiştir. Yatay eksen Türkiye'nin partner ülkelere ihracatının yıllık büyümesini, dikey eksen partner ülkelerin Dünya'dan ithalatının yıllık büyümesini 2016-2020 yılları arasındaki periyot için göstermektedir. Grafikte mavi renkli olanlar Türkiye'nin partnerine ihracatının yıllık büyümesi, partnerinin Dünya'dan ithalatının yıllık büyümesinden büyük olan ülkeleri göstermektedir. Sarı renkli olanlar Türkiye'nin partnerine ihracatının yıllık büyümesi, partnerinin Dünya'dan ithalatının yıllık büyümesinden küçük olan ülkeleri göstermektedir. Balonların boyutları ülkelerin Dünya ithalatındaki paylarını ifade etmektedir. Grafığe bakıldığında hedef pazar olarak belirlenen Ukrayna ve Yunanistan'ın grafiğin sağ ve üst tarafına yakın olduğu görülmektedir. Mavi renkteki Ukrayna ve Yunanistan belirlenen hedef pazarlar arasında Türkiye'den yapılan ihracatın en çok arttığı ülkeler olduğu gibi aynı zamanda Dünya'dan ithalatı en çok artan ülkelerdir. Rusya da mavi renkli olup Türkiye'nin bu ülkeye ihracatının büyüme oranı bu ülkenin Dünya'dan yaptığı ithalatın büyüme oranından büyüktür. Grafikte mavi renkteki ABD, Kanada, Fransa ve İspanya gibi balık ithalatında yüksek paylara sahip ülkeler ortalama ithalat fiyatlarının 4.500 USD'den düşük olması ya da ortalama ithalat mesafelerinin Türkiye'ye olan uzaklıklarının %90'ından küçük olması nedenleriyle hedef pazar olarak seçilmemiştir.

Grafik 24: 2020 Yılında Türkiye'den İhrac Edilen Balık İçin Talepteki Büyüme

Kaynak: Trademap

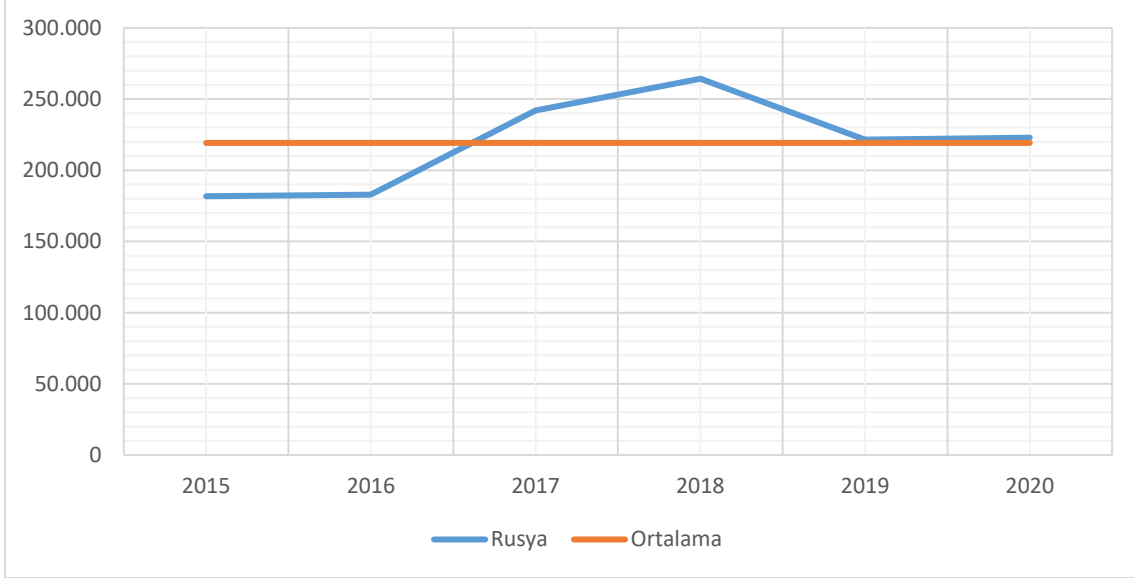
7.4.1. Rusya

Rusya'nın 2020 yılı toplam ithalatı 231,67 milyar USD'dir. İthalatındaki ilk 5 ülke Çin, Almanya, ABD, Belarus ve İtalya'dır. Türkiye 5,11 milyar USD ihracat miktarıyla Rusya'nın 2020 ithalatında en çok paya sahip 9. ülke olmuştur. Rusya'nın Türkiye'den en çok ithal ettiği

ürünler 0805 dörtlü GTİP koduyla “Turunçgiller (taze veya kurutulmuş)” olup ithalat miktarı 506,51 milyon USD olarak gerçekleşmiştir.

Rusya'nın 0302 GTİP koduyla balık sektörüne baktığımızda 2020 yılı balık ithalatında 222,81 milyon USD (Dünya ithalatının %1,16'sı) ile Dünya'da 21. sırada yer almaktadır. Rusya'nın 2015-2020 yıllarında balık ithalatındaki değişim Grafik 25'te gösterilmiştir.

Grafik 25: Rusya'nın 2015-2020 Yıllarında Balık İthalatındaki Değişim (Bin USD)

Kaynak: Trademap

Rusya'nın balık ithalatında 2019 yılına kadar artış gözlenmektedir. 2019 yılında düşmüş ve ardından 2020 yılında çok hafif yükselmiştir. 2015-2020 yılları ortalama balık ithalatı 219,26 milyon USD'dir. Yıllık ithalat miktarları 2017 yılına kadar ortalamanın altındayken 2017 yılından sonra ortalamanın üzerinde gerçekleşmiştir. Rusya'nın 2015 yılından itibaren balık ithalatında yıllık büyüme oranı %4,15 olarak gerçekleşmiştir. Rusya, büyük pazar paylarına sahip diğer ülkelerle kıyaslandığında daha küçük paya sahip olmasına rağmen büyümekte olan bir pazardır.

Rusya, 2015 yılından itibaren 22 farklı ülkeden 0302 GTİP koduyla balık ithal etmiştir. Rusya'nın 2020 yılında 0302 GTİP koduyla en çok balık ithal ettiği 10 ülke Tablo 20'de gösterilmiştir. Rusya'nın balık ithalatında en büyük paya %48,92 ile Faroe Adaları sahiptir. Türkiye %29,70 payla ikinci sırada yer almaktadır. Hâlihazırda Türkiye Rusya'nın 0302 koduyla balık ithalatında önemli paya sahip bulunmaktadır. Üçüncü sırada ise %18,24 payla Ermenistan bulunmaktadır. Bu üç ülkenin dışındaki diğer ülkelerin önemli bir ithalatı bulunmamaktadır. Rusya'nın Faroe Adaları'ndan yaptığı ithalatın ortalama fiyatı 7.451 USD'dir. Türkiye'nin ise ortalama fiyatı 4.820 USD'dir. Buna göre Türkiye Faroe Adaları karşısında ithalat fiyatı bakımından avantajlı durumdadır. Ayrıca ithalat mesafesine bakıldığında Rusya Türkiye'ye Faroe Adaları'ndan yaklaşık 600 Km daha yakın konumdadır. Rusya balık ithalatının neredeyse yarısına sahip olan Faroe Adaları'nın pazar payından Türkiye'nin daha fazla pay alma potansiyeli bulunmaktadır.

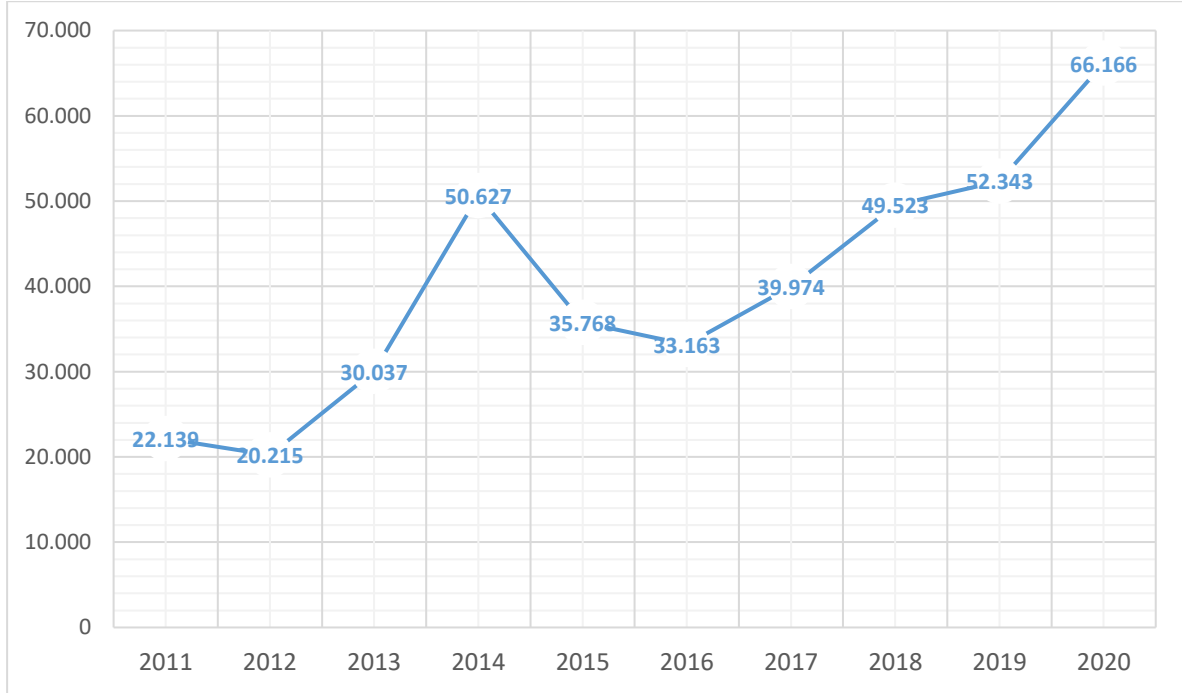
Tablo 20: Rusya'nın 2020 Yılı 0302 GTİP Koduyla Balık İthalatında İlk 10 Ülke

Sıra	Ülkeler	İthalat (1000 USD)	İthal Edilen Miktar (Ton)	İthalat Fiyat (USD/Ton)	Rusya İthalatındaki Payı (%)
1	Faroe Adaları	109.002	14.629	7.451	48,92
2	Türkiye	66.166	13.728	4.820	29,70
3	Ermenistan	40.641	8.688	4.678	18,24
4	Kırgızistan	1.943	506	3.840	0,87
5	Belarus	1.280	171	7.485	0,57
6	Fas	1.090	47	23.191	0,49
7	Şili	1.070	132	8.106	0,48
8	Sri Lanka	848	74	11.459	0,38
9	Japonya	388	10	38.800	0,17
10	Kazakistan	360	981	367	0,16

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin yıllar itibariyle Rusya balık ihracatı Grafik 26'da gösterilmiştir. Son 10 yılda Türkiye'den Rusya'ya her yıl ihracat yapılmıştır. 2016 yılından itibaren her yıl ihracat artmıştır. 2020 yılı ihracatı 66.17 milyon USD olarak gerçekleşmiştir. Son yıllarda Rusya'ya yapılan ihracattaki hızlı artış Türkiye'nin bu pazardaki payının çok daha fazla artabileceğini göstermektedir.

Grafik 26: Türkiye'nin Yıllara Göre 0302 GTİP Koduyla Rusya Balık İhracatı (Bin USD)

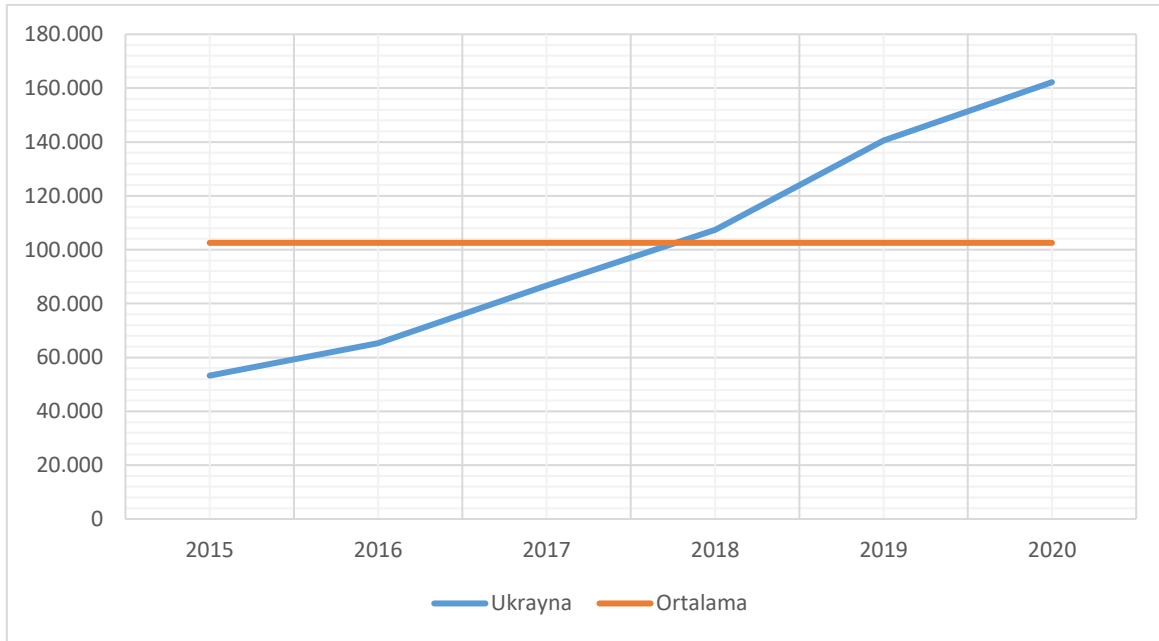
Kaynak: Trademap

7.4.2. Ukrayna

Ukrayna'nın 2020 yılı toplam ithalatı 53,98 milyar USD'dir. İthalatındaki ilk 5 ülke Çin, Almanya, Rusya, Polonya ve ABD'dir. Türkiye 2,41 milyar USD ihracat miktarıyla Ukrayna'nın 2020 ithalatında en çok paya sahip 7. ülke olmuştur. Ukrayna'nın Türkiye'den en çok ithal ettiği ürünler 0805 dörtlü GTİP koduyla "Turunçgiller (taze veya kurutulmuş)" olup ithalat miktarı 155,52 milyon USD olarak gerçekleşmiştir.

Ukrayna'nın 0302 GTİP koduyla balık sektörüne baktığımızda 2020 yılı balık ithalatında 162,20 milyon USD (Dünya ithalatının %0,85'i) ile Dünya'da 25. sırada yer almaktadır. Ukrayna'nın 2015-2020 yıllarında balık ithalatındaki değişim Grafik 27'de gösterilmiştir.

Grafik 27: Ukrayna'nın Yıllar İtibariyle Balık İthalatı (bin USD)

Kaynak: Trademap

Ukrayna'nın balık ithalatında sürekli bir artış gözlenmektedir. 2015 yılında 53,26 milyon USD olan ithalat değeri 2020 yılında 162,20 milyon USD' ulaşmıştır. 2015-2020 yılları ortalama balık ithalatı 102,56 milyon USD'dir. Yıllık ithalat miktarları 2017 yılına kadar ortalamanın altındayken 2017 yılından sonra ortalamanın üzerinde gerçekleşmiştir. Ukrayna'nın 2015 yılından itibaren balık ithalatında yıllık büyüme oranı %24,95 olarak gerçekleşmiştir. Ukrayna Dünya'nın en büyük balık ithalatçılarına göre daha küçük bir pazar olsa da en hızlı büyüyen hedef pazardır.

Ukrayna 2015 yılından itibaren 27 farklı ülkeden 0302 GTİP koduyla balık ithal etmiştir. Ukrayna'nın 2020 yılında 0302 GTİP koduyla en çok balık ithal ettiği 10 ülke Tablo 21'de gösterilmiştir.

Tablo 21: Ukrayna'nın 2020 Yılı 0302 GTİP Koduyla Balık İthalatında İlk 10 Ülke

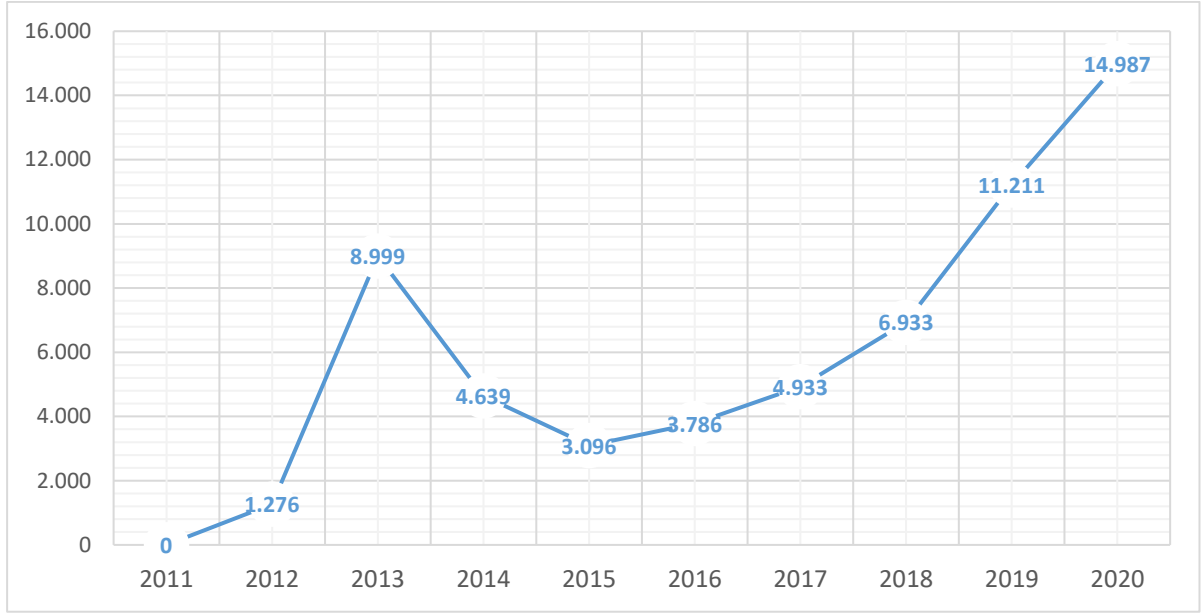
Sıra	Ülkeler	İthalat (1000 USD)	İthal Edilen Miktar (Ton)	İthalat Fiyat (USD/Ton)	Ukrayna İthalatındaki Payı (%)
1	Norveç	132.289	23.828	5.552	81,56
2	Türkiye	14.987	3.369	4.449	9,24
3	İzlanda	6.463	1.316	4.911	3,98
4	Danimarka	2.672	721	3.706	1,65
5	İtalya	1.521	244	6.234	0,94
6	Fransa	898	95	9.453	0,55
7	Hollanda	785	77	10.195	0,48
8	Birleşik Krallık	694	105	6.610	0,43
9	Almanya	603	166	3.633	0,37
10	Sri Lanka	557	44	12.659	0,34

Kaynak: Trademap

Ukrayna'nın balık ithalatında en büyük paya %81,56 ile Norveç sahiptir. Türkiye %9,24 payla ikinci sırada yer almaktadır. Hâlihazırda Türkiye Ukrayna'ya 0302 koduyla yaklaşık 15 milyon USD balık ithalatı gerçekleştirmektedir. Üçüncü sırada ise %3,98 payla İzlanda bulunmaktadır. Diğer ülkelerin ithalat değerleri küçük miktarlarda kalmaktadır. Ukrayna'nın Norveç'ten yaptığı ithalatın ortalama fiyatı 5.552 USD'dir. Türkiye'nin ise ortalama fiyatı 4.449 USD'dir. Buna göre Türkiye Norveç karşısında ithalat fiyatı bakımından avantajlı durumdadır. Ayrıca ithalat mesafesine bakıldığında Ukrayna Türkiye'ye Norveç'ten yaklaşık 500 Km daha yakın konumdadır. Ukrayna balık ithalatının büyük çoğunluğuna sahip olan Norveç'in pazar payından Türkiye'nin daha fazla pay alma potansiyeli bulunmaktadır. Ayrıca Ukrayna pazarının hızla büyüyen bir pazar olması Türkiye'nin bu pazardaki payının da hızla artabileceği anlamına gelmektedir.

Türkiye'nin yıllar itibariyle Ukrayna balık ihracatı Grafik 28'de gösterilmiştir. 2011 yılında Türkiye'den Ukrayna'ya ithalat yapılmamıştır. 2012 yılında başlayan ithalat hızla artmış 2013 yılında 9 milyon USD'ye ulaşmıştır. Daha sonra azalan ithalat 2016 yılında tekrar artmaya başlamış ve 2020 yılına kadar da sürekli yükselmiştir. 2020 yılı ihracatı 14,99 milyon USD olarak gerçekleşmiştir. Son yıllarda Ukrayna'ya yapılan ihracattaki hızlı artış ve Ukrayna pazarının hızlı büyümesi Türkiye'nin bu pazardaki payının daha fazla artabileceğini göstermektedir.

Grafik 28: Türkiye'nin Yıllara Göre 0302 GTİP Koduyla Ukrayna Balık İhracatı (bin USD)

Kaynak: Trademap

7.5. GTİP Kodu 03.04 - Balık Filetoları ve Diğer Balık Etleri Küresel Dış Ticareti

Dünya’da 2020 yılında 0304 dördü GTİP kodunda su ürünleri ithalatı toplam 24,26 milyar USD’dir. En çok ithalat yapan 10 ülke Tablo 22’de gösterilmiştir. Bu 10 ülkenin ithalatı dünya ithalatının %72,02’sini oluşturmaktadır. Son 5 yıldaki büyüme oranlarına bakıldığında bu 10 ülkenin hepsi ithalatlarını artıran ülkelerdir. Ancak bu 10 ülkeden İsveç ve Polonya hariç diğerleri 2020 yılında ithalatını azaltmıştır. Azalmanın nedeninin tüm Dünyayı etkileyen Kovid-19 salgını olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle hedef pazar belirlenirken 2015-2020 yılları arasındaki veriler incelenmiştir.

Tablo 22: 0304 GTİP Koduyla En Çok Balık İthalatı Yapan 10 Ülke

Sıra	0304 - Balık filetoları ve diğer balık etleri (kayısımlı olsun olmasın) (taze, , soğutulmuş veya dondurulmuş)	2020 İthalatı (1000 USD)	Birleşik Yıllık Büyüme Oranı (CAGR %) 2015-2020
1	ABD	6.100.882	2,28
2	Japonya	3.092.649	1,80
3	Almanya	1.707.812	1,85
4	Fransa	1.486.273	1,31
5	Birleşik Krallık	1.139.582	0,96
6	İspanya	884.670	3,78
7	İtalya	841.029	4,98
8	İsveç	811.066	3,23
9	Hollanda	726.297	4,44
10	Polonya	678.198	3,85

Kaynak: Trademap

Dünya’da 0304 GTİP koduyla en büyük balık ithalatçısı konumunda olan ABD tek başına Dünya ithalatının ¼’ünü gerçekleştirmektedir. ABD’nin en büyük ihracatçısı Şili’dir. ABD’nin ortalama ithalat mesafesi 8.843 Km olup Türkiye’ye olan mesafesi 8.727 Km’dir. İkinci sıradaki Japonya’nın da ortalama ithalat mesafesi 9.350 Km’dir. İsveç’in ise ortalama ithalat mesafesi 842 Km’dir. Bu durum ABD ve Japonya’nın aksine İsveç’in sadece komşu veya yakın ülkelerden balık ithalatı yaptığını göstermektedir. Hedef pazar belirlenirken ortalama ithalat mesafesi Türkiye’ye olan uzaklığının yüzde doksandan az olan ülkeler hedef pazar olarak değerlendirilmemiştir.

Türkiye’nin 0304 GTİP koduyla balık ihraç ettiği ülkelerdeki ihracat birim değerlerine bakıldığında ortalama ihracat değerinin ton başına 9.002 USD olduğu görülmektedir. Hedef pazar seçimi yapılırken ortalama ithalat birim değeri ton başına 9.000 USD minimum değer olarak belirlendiğinde seçenekler daralmaktadır. Çünkü ülkeler bu sektörde ithalat yaparken oldukça geniş bir fiyat yelpazesinden ithalat gerçekleştirmektedirler ve ortalama fiyata bakıldığında da bu fiyat 9.000 USD’den düşük çıkmaktadır. 2015-2020 yılları arasında ortalama 10.000 tondan fazla ithalat yapan ülkeler arasında ortalama ithalat fiyatı 9.000 USD’den daha yüksek olan sadece 2 ülke bulunmaktadır. Bu nedenle ortalama ithalat fiyatı 7.000 USD ve üzerindeki ülkeler değerlendirmeye alınmıştır. Ayrıca 2015-2020 yılları arasında ortalama 10.000 ton ve üzerinde ithalat yapan ülkeler değerlendirilerek Dünya’da pazar payı nispeten daha yüksek olan ülkelerin seçilmesi öngörülmüştür. 2020 yılında balık sektöründe Dünya ithalatında ortalama ithalat birim değeri 7.000 USD ve daha yüksek olan ve yıllık ortalama 10.000 ton ve daha fazla ithalat yapan ülkeler sıralanmış, bu ülkelerin son 5 yılda birleşik yıllık büyüme oranlarına bakılmıştır. Ortalama ithalat mesafesi Türkiye’ye olan uzaklığının yüzde doksandan az olan ülkeler de çıkarılarak Tablo 23 oluşturulmuştur.

Tablo 23: 0304 GTİP Koduyla Balık Sektöründe Hedef Pazarların Belirlenmesi

0304 - Balık filetoları ve diğer balıkçileri	2020 İthalatı (1000 USD)	2015-2020 Ortalama İthalat Miktarı (Ton)	2020 İthalat Birim Değeri (USD/Ton)	Birleşik Yıllık Büyüme Oranı (CAGR % 2015-2020)	Ortalama İthalat Mesafesi (Km)	Türkiye'ye Uzaklık (Km)
ABD	6.100.882	648.308	7.901	2,28	8.843	8.727
İtalya	841.029	127.194	7.024	4,98	3.155	1.722
Kanada	655.494	90.241	7.276	3,11	7.704	8.163
İsrail	324.869	43.126	7.205	13,40	6.601	926
Danimarka	318.462	53.910	7.025	-0,70	2.726	2.301
İsviçre	234.734	18.249	13.579	2,09	2.317	2.185
Avusturya	99.637	11.775	9.441	3,37	2.114	1.604
Vietnam	97.723	15.939	7.863	2,30	8.995	7.108

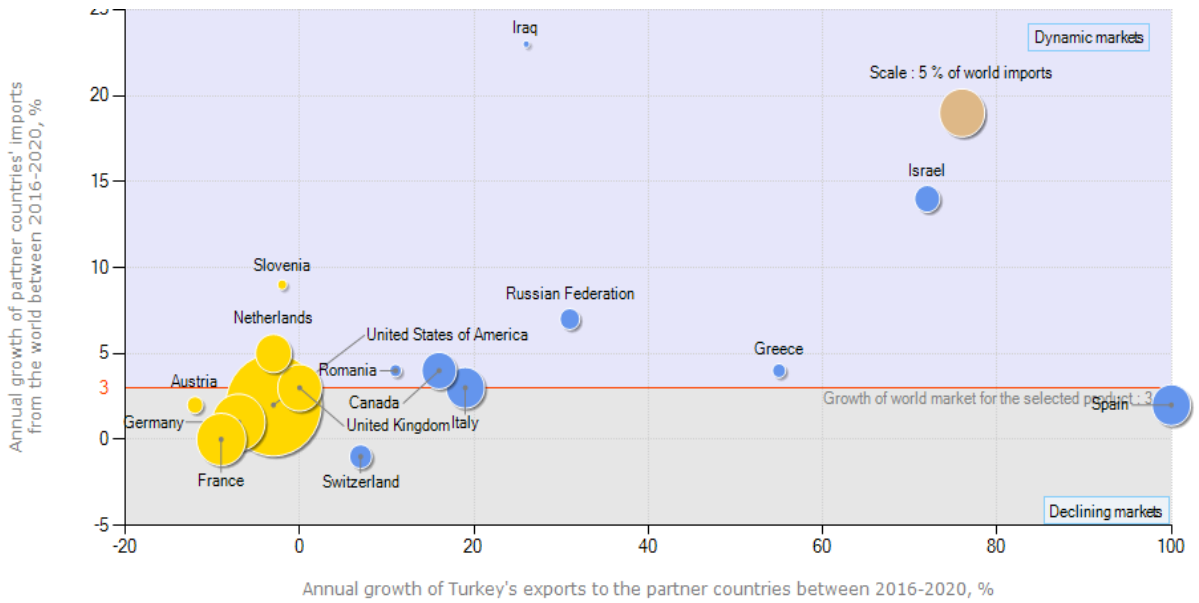
Kaynak: Trademap, <https://www.distancefromto.net/> (2020 yılı ithalatına göre sıralanmıştır)

Kanada, Vietnam ve Dünya’da 0304 GTİP koduyla balık ithalatında 1. sırada olan ABD Türkiye’ye mesafesi en uzak olan ülkelerdir. Dünya ithalatında 7. sırada olan İtalya’nın Türkiye’ye uzaklığı 1.722 Km’dir ve ülkenin sektörde yıllık büyüme oranı %4,98’dir. Dünya ithalatında 16. sırada olan İsrail Türkiye’ye konum olarak en yakın olan ülkedir ve yıllık

büyüme oranı %13,40'tır. İsviçre ve Avusturya ithalat mesafesi bakımından Türkiye'ye yakın olmakla birlikte ithalat fiyatı olarak da en yüksek fiyata sahip ülkelerdir. Ancak ortalama ithalat miktarları diğer ülkelere göre düşüktür. Bu nedenle İtalya ve İsrail hedef pazar olarak incelenecektir.

Grafik 29'da 2020 yılında Türkiye'den ihraç edilen fileto balık için talepteki büyüme gösterilmiştir. Yatay eksen Türkiye'nin partner ülkelere ihracatının yıllık büyümesini, dikey eksen partner ülkelerin Dünya'dan ithalatının yıllık büyümesini 2016-2020 yılları arasındaki periyot için göstermektedir. Grafikte mavi renkli olanlar Türkiye'nin partnerine ihracatının yıllık büyümesi, partnerinin Dünya'dan ithalatının yıllık büyümesinden büyük olan ülkeleri göstermektedir. Sarı renkli olanlar Türkiye'nin partnerine ihracatının yıllık büyümesi, partnerinin Dünya'dan ithalatının yıllık büyümesinden küçük olan ülkeleri göstermektedir. Balonların boyutları ülkelerin Dünya ithalatındaki paylarını ifade etmektedir. Grafiğe bakıldığında hedef pazar olarak belirlenen İsrail'in grafiğin sağ ve üst tarafına yakın olduğu görülmektedir. Mavi renkteki İsrail belirlenen hedef pazarlar arasında Türkiye'den yapılan ihracatın en çok arttığı ülke olduğu gibi aynı zamanda Dünya'dan ithalatı en çok artan ülkedir. İtalya da mavi renkli olup Türkiye'nin İtalya'ya ihracatının büyüme oranı İtalya'nın Dünya'dan yaptığı ithalatın büyüme oranından büyüktür. Grafikteki ABD, Kanada, İsviçre ve Avusturya da belirlenen hedef pazarlar arasındadır. Bunlardan ABD sarı renkli olup ithalat mesafesi en uzak olan ülkedir. Kanada mavi renkli olup ithalat mesafesi en uzak 2. ülkedir. İsviçre ve Avusturya ise mavi renkli olup pazar hacimleri bakımından daha küçük ülkelerdir. Almanya, Rusya, Fransa ve İspanya gibi fileto balık ithalatında yüksek paylara sahip ülkeler ortalama ithalat fiyatlarının 7.000 USD'den düşük olması ya da ortalama ithalat mesafelerinin Türkiye'ye olan uzaklıklarının %90'ından küçük olması nedenleriyle hedef pazar olarak seçilmemiştir.

Grafik 29: 2020 Yılında Türkiye'den İhraç Edilen Fileto Balık İçin Talepteki Büyüme

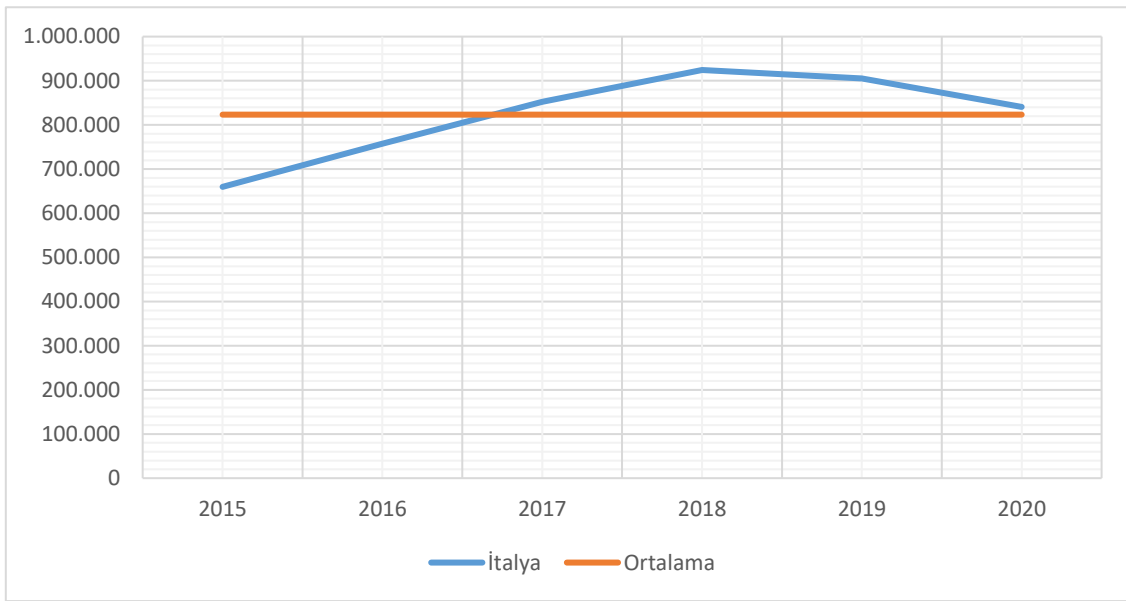
Kaynak: Trademap

7.5.1. İtalya

İtalya'nın 2020 yılı toplam ithalatı 422,65 milyar USD'dir. İthalatındaki ilk 5 ülke Almanya, Çin, Fransa, Hollanda ve İspanya'dır. Türkiye 8,52 milyar USD ihracat miktarıyla İtalya'nın 2020 ithalatında en çok paya sahip 13. ülke olmuştur. İtalya'nın Türkiye'den en çok ithal ettiği ürünler 8703 dördü GTİP koduyla "Binek otomobilleri ve esas itibarıyla insan taşımak üzere imal, edilmiş diğer motorlu taşıtlar (87.02 pozisyonuna girenler hariç), (steysin vagonlar ve yarış arabaları dahil)" olup ithalat miktarı 1,17 milyar USD olarak gerçekleşmiştir.

İtalya'nın 0304 GTİP koduyla balık sektörüne baktığımızda 2020 yılı balık ithalatında 841,03 milyon USD (Dünya ithalatının %3,47'si) ile Dünya'da 7. sırada yer almaktadır. İtalya'nın 2015-2020 yıllarında balık ithalatındaki değişim Grafik 30'da gösterilmiştir.

Grafik 30: İtalya'nın 2015-2020 Yıllarında Balık İthalatındaki Değişim (Bin USD)

Kaynak: Trademap

İtalya'nın balık ithalatında 2019 yılına kadar artış gözlenmektedir. 2019 ve 2020 yıllarında hafif düşmüş olmasına rağmen yine de 5 yıllık ortalamanın üzerinde bir ithalat gerçekleşmiştir. 2015-2020 yılları ortalama balık ithalatı 823,34 milyon USD'dir. Yıllık ithalat miktarları 2017 yılına kadar ortalamanın altındayken 2017 yılından sonra ortalamanın üzerinde gerçekleşmiştir. İtalya'nın 2015 yılından itibaren balık ithalatında yıllık büyüme oranı %4,98 olarak gerçekleşmiştir.

İtalya 2015 yılından itibaren 81 farklı ülkeden 0304 GTİP koduyla balık ithal etmiştir. İtalya'nın 2020 yılında 0304 GTİP koduyla en çok balık ithal ettiği 10 ülke Tablo 24'te gösterilmiştir. İtalya'nın balık ithalatında en büyük paya sahip iki ülke %20,10 ile Hollanda ve %19,97 ile İspanya sahiptir. Üçüncü sıradaki Danimarka'nın payı %7,51'dir. Türkiye %6,31 payla dördüncü sırada yer almaktadır. İthalat fiyatlarına bakıldığında Türkiye'nin ithalat fiyatının bu 10 ülke içinde en yüksek olanı olduğu görülmektedir. Buna rağmen Türkiye'den İtalya'ya yapılan ihracat her geçen yıl artmaktadır.

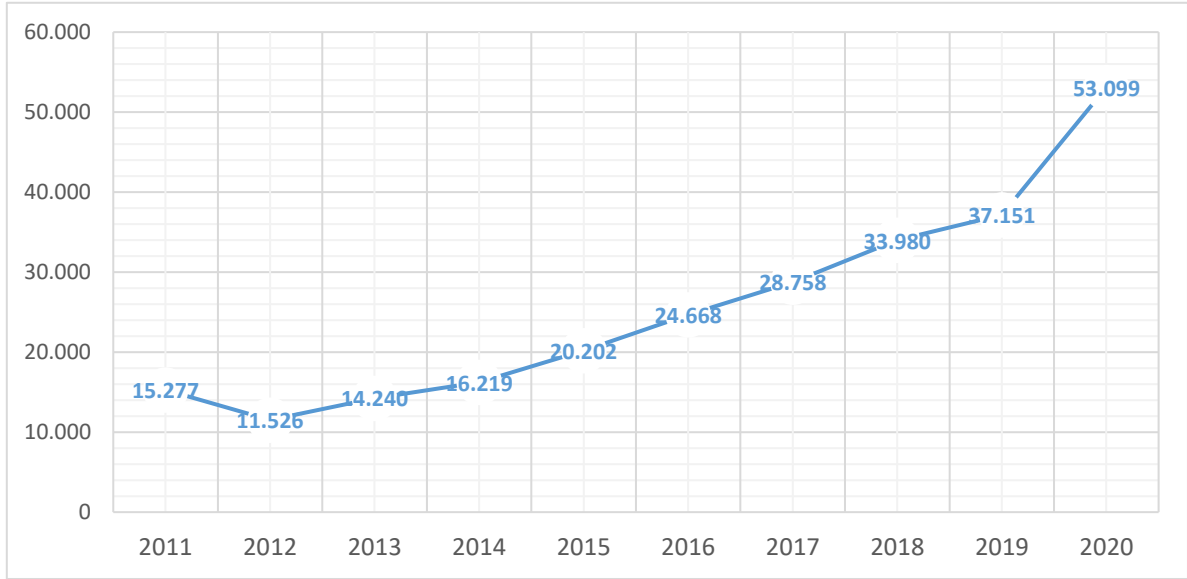
Tablo 24: İtalya'nın 2020 Yılı 0304 GTİP Koduyla Balık İthalatında İlk 10 Ülke

Sıra	Ülkeler	İthalat (1000 USD)	İthal Edilen Miktar (Ton)	İthalat Fiyat (USD/Ton)	İtalya İthalatındaki Payı (%)
1	Hollanda	169.088	21.405	7.899	20,10
2	İspanya	167.957	22.686	7.404	19,97
3	Danimarka	63.177	7.698	8.207	7,51
4	Türkiye	53.099	5.471	9.706	6,31
5	Fransa	37.886	4.829	7.846	4,50
6	Namibya	36.121	6.205	5.821	4,29
7	Güney Afrika	35.769	5.160	6.932	4,25
8	ABD	27.792	7.270	3.823	3,30
9	Polonya	26.561	3.037	8.746	3,16
10	Almanya	25.908	3.866	6.702	3,08

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin yıllar itibariyle 0304 GTİP koduyla İtalya balık ihracatı Grafik 31'de gösterilmiştir. Türkiye'den İtalya'ya yapılan ihracat 2012 yılından itibaren her yıl artış göstermektedir. 2012 yılında 11,53 milyon USD olan ihracat 2020 yılında 53,1 milyon USD'ye ulaşmıştır.

Grafik 31: Türkiye'nin Yıllara Göre 0304 GTİP Koduyla İtalya Balık İhracatı (Bin USD)

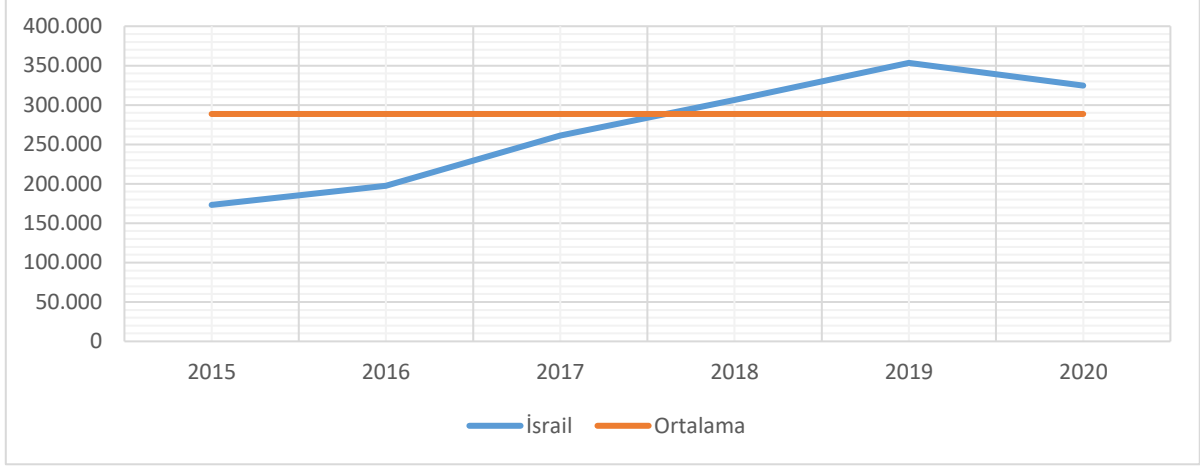
Kaynak: Trademap

7.5.2. İsrail

İsrail'in 2020 yılı toplam ithalatı 70,16 milyar USD'dir. İthalatındaki ilk 5 ülke Çin, ABD, Almanya, Türkiye ve İtalya'dır. Türkiye 4,33 milyar USD ihracat miktarıyla İsrail'in 2020 ithalatında en çok paya sahip 4. ülke olmuştur. İsrail'in Türkiye'den en çok ithal ettiği ürünler 8703 dördü GTİP koduyla "Binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal, edilmiş diğer motorlu taşıtlar (87.02 pozisyonuna girenler hariç), (steysin vagonlar ve yarış arabaları dahil)" olup ithalat miktarı 596,81 milyon USD olarak gerçekleşmiştir.

İsrail'in 0304 GTİP koduyla balık sektörüne baktığımızda 2020 yılı balık ithalatında 324,87 milyon USD (Dünya ithalatının %1,34'ü) ile Dünya'da 16. sırada yer almaktadır. İsrail'in 2015-2020 yıllarında balık ithalatındaki değişim Grafik 32'de gösterilmiştir.

Grafik 32: İsrail'in Yıllara Göre Balık İthalatı (bin USD)

Kaynak: Trademap

İsrail'in balık ithalatında 2020 yılına kadar artış gözlenmektedir. 2020 yılında hafif düşmüş olmasına rağmen yine de 5 yıllık ortalamanın üzerinde bir ithalat gerçekleşmiştir. 2015-2020 yılları ortalama balık ithalatı 288,66 milyon USD'dir. Yıllık ithalat miktarları 2018 yılına kadar ortalamanın altındayken 2018 yılından sonra ortalamanın üzerinde gerçekleşmiştir. İsrail'in 2015 yılından itibaren balık ithalatında yıllık büyüme oranı %13,40 olarak gerçekleşmiştir.

İsrail 2015 yılından itibaren 58 farklı ülkeden 0304 GTİP koduyla balık ithal etmiştir. İsrail'in 2020 yılında 0304 GTİP koduyla en çok balık ithal ettiği 10 ülke Tablo 25'te gösterilmiştir.

Tablo 25: İsrail'in 2020 Yılı 0304 GTİP Koduyla Balık İthalatında İlk 10 Ülke

Sıra	Ülkeler	İthalat (1000 USD)	İthal Edilen Miktar (Ton)	İthalat Fiyat (USD/Ton)	İsrail İthalatındaki Payı (%)
1	Norveç	124.241	12.004	10.350	38,24
2	Şili	67.436	6.453	10.450	20,76
3	Çin	57.049	14.855	3.840	17,56
4	Vietnam	18.215	2.793	6.522	5,61
5	Danimarka	12.840	1.326	9.683	3,95
6	Polonya	10.886	1.128	9.651	3,35
7	Tanzanya	7.154	1.723	4.152	2,20
8	Arjantin	5.520	1.594	3.463	1,70
9	Uganda	5.140	1.147	4.481	1,58
10	Türkiye	4.014	337	11.911	1,24

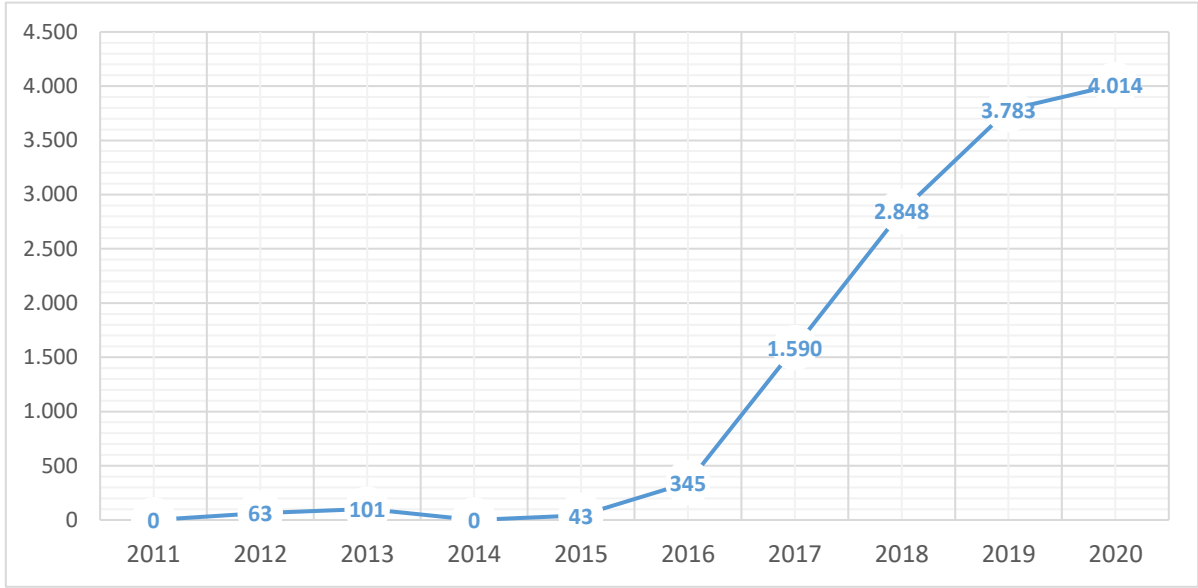
Kaynak: Trademap

İsrail'in balık ithalatında en büyük paya sahip üç ülke %38,24 ile Norveç, %20,76 ile Şili ve %17,56 ile Çin'dir. Türkiye %1,24 payla onuncu sırada yer almaktadır. İthalat fiyatlarına bakıldığında Türkiye'nin ithalat fiyatının bu 10 ülke içinde en yüksek olanı olduğu

görülmektedir. Ancak ithalat mesafesi bakımından Türkiye İsrail'e en yakın konumda olan ülkedir. İsrail 0304 GTİP koduyla balık ithalatında hedef pazarlar içerisinde en hızlı büyüyen ülkedir ve Türkiye'nin bu ülkeye ihracatı her geçen yıl artmaktadır.

Türkiye'nin yıllar itibariyle 0304 GTİP koduyla İsrail balık ihracatı Grafik 33'te gösterilmiştir. Türkiye'den İsrail'e yapılan ihracat 2015 yılından itibaren her yıl artış göstermektedir. 2015 yılından önce önemli bir ihracat yapılmamıştır. 2011 ve 2014 yıllarında hiç ihracat gerçekleşmemiştir. 2015 yılında 43 bin USD olan ihracat 2020 yılında 4 milyon USD'nin üzerine çıkmıştır.

Grafik 33: Türkiye'nin Yıllara Göre 0304 GTİP Koduyla İsrail Balık İhracatı (Bin USD)

Kaynak: Trademap

7.6. GTİP Kodu 8428.10 - Asansörler ve Skipli Yük Kaldırıcıları Küresel Dış Ticareti

Dünyada 2020 yılında 8428.10 altılı GTİP kodunda ithalat toplam 5,3 milyar USD'dir. En çok ithalat yapan 10 ülke Tablo 26'da gösterilmiştir. Bu 10 ülkenin ithalatı dünya ithalatının %39,09'unu oluşturmaktadır. Son 2015-2020 yılları arasındaki birleşik yıllık büyüme oranlarına bakıldığında ilk ondaki ülkelerin tamamının büyüme oranlarında artış gözlemlenmektedir. En yüksek büyüme oranına %11,73 ile Almanya sahiptir. İlk sıradaki Rusya %4,85'lik oranda büyümüştür. Rusya ithalatının 1/3'ünü Belarus'tan yapmaktadır. Türkiye ise Rusya ithalatında 5. Sıradadır. Dünya asansör ithalatında ikinci sırada yer alan Birleşik Krallık % 1,78 oranında büyümüştür. Birleşik Krallık ithalatının %35,44'ünü Hollanda'dan yapmaktadır. Türkiye'den yaptığı ithalat ise yalnızca 359 bin USD'dir. 2020 yılında ilk ondaki ülkelere Rusya, Birleşik Krallık ve Almanya hariç diğer yedi tanesinin ithalatı düşüş göstermiştir. Türkiye'nin asansör ihracatı ise son 5 yıldır sürekli artış göstermektedir. Türkiye 2020 yılında 131,80 milyon USD ihracat gerçekleştirmiştir. Bu ihracatta en büyük paya sahip ülkeler Cezayir, Rusya, Ukrayna, Azerbaycan ve İsrail'dir.

Tablo 26: En Çok Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İthal Eden 10 Ülke

Sıra	8428.10 Asansörler ve Skipli Yük Kaldırıcıları	2020 İthalat Değeri (1000 USD)	Birleşik Yıllık Büyüme Oranı (CAGR %) 2015-2020
1	Rusya	299.991	4,85
2	Birleşik Krallık	254.741	1,78
3	ABD	238.935	7,51
4	Almanya	228.802	11,73
5	Kanada	225.367	5,69
6	İsviçre	181.545	3,35
7	Hollanda	174.639	1,17
8	Avustralya	164.120	0,50
9	Vietnam	152.262	4,01
10	Fransa	150.504	1,12

Kaynak: Trademap

İlk ondaki ülkelerin içinde ABD, Kanada ve Avustralya'nın ithalat birim değeri Türkiye'nin bu sektördeki ihracat birim değeri olan 3.261 USD'nin altındadır. Hedef pazar belirlenirken ithalat birim değeri 3.000 USD ve üzerinde olan ülkeler değerlendirmeye alınmıştır. Ortalama ithalat mesafesi bakımından incelendiğinde Birleşik Krallık, Almanya, İsviçre, Hollanda, Vietnam ve Fransa'nın ortalama

ithalat mesafelerinin düşük olduğu görülmektedir. Buradan bu ülkelerin ithalatlarını komşu veya yakın ülkelere yaptıkları anlaşılmaktadır. Bu nedenle ortalama ithalat mesafesi Türkiye'ye olan uzaklığının yüzde doksanından az olan ülkeler hedef pazar olarak değerlendirilmemiştir. Ayrıca 2015-2020 yılları arasında ortalama 10.000 ton ve üzerinde ithalat yapan ülkeler değerlendirilerek Dünya'da pazar payı nispeten daha yüksek olan ülkelerin seçilmesi öngörülmüştür. 2020 yılında asansör ve skipli yük kaldırıcıları sektöründe Dünya ithalatında ortalama ithalat birim değeri 3.000 USD ve daha yüksek olan ve yıllık ortalama 10.000 ton ve daha fazla ithalat yapan ülkeler sıralanmış, bu ülkelerin 2015-2020 yılları arasındaki birleşik yıllık büyüme oranlarına bakılmıştır. Birleşik yıllık büyüme oranı %-1'den küçük olan ülkeler ve ortalama ithalat mesafesi Türkiye'ye olan uzaklığının yüzde doksanından az olan ülkeler de çıkarılarak Tablo 27 oluşturulmuştur. Tabloda gösterilen hedef pazarların Türkiye'den asansör ve skipli yük kaldırıcıları ürünlerinin ithalatı için avantajlı durumda olduğu düşünülmektedir. Bu ülkelerden üç tanesi öncelikli hedef pazar olarak belirlenmiştir. Dünya ithalatında ilk sırada olan ve yıllık %4,85'lik oranla büyümeye devam eden Rusya birinci hedef pazar olarak seçilmiştir. İkinci ve üçüncü olarak ise İsrail ve Mısır hedef pazar olarak incelenecektir.

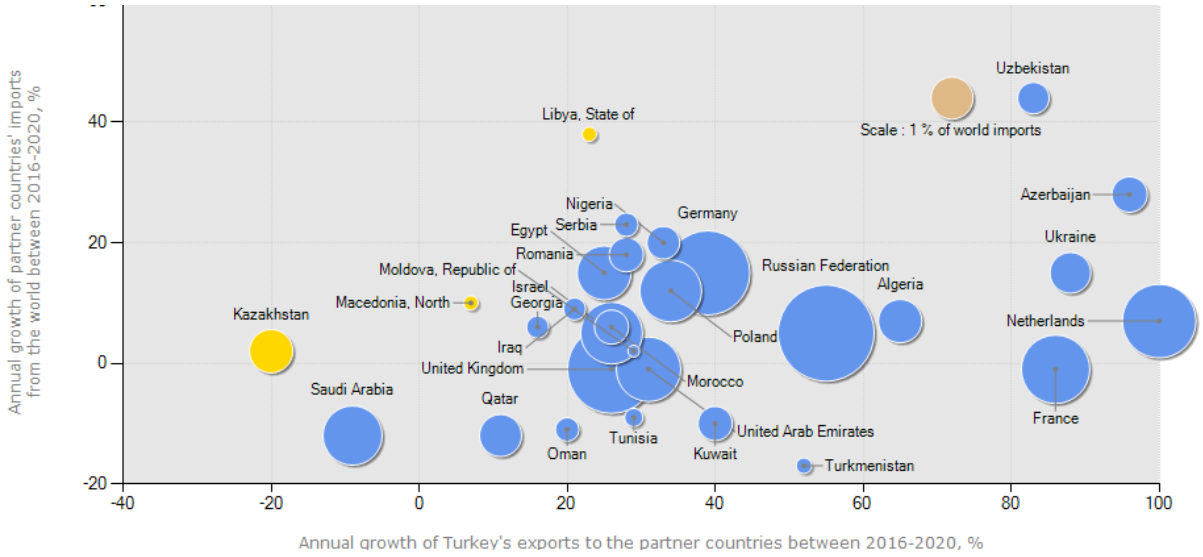
Tablo 27: Asansörler ve Skipli Yük Kaldırıcıları Sektöründe Hedef Pazarların Belirlenmesi

8428.10 Asansörler ve Skipli Yük Kaldırıcıları	2020 İthalatı (1000 USD)	2015-2020 Ortalama İthalat Miktarı (Ton)	2020 İthalat Birim Değeri (USD/Ton)	Birleşik Yıllık Büyüme Oranı (CAGR % 2015-2020)	Ortalama İthalat Mesafesi (Km)	Türkiye'ye Uzaklık (Km)
Rusya	299.991	83.976	3.404	4,85	2.620	1.798
İsrail	121.417	17.664	6.428	4,06	4.658	926
Mısır	89.330	11.616	6.756	9,75	3.365	1.106
Kazakistan	57.917	13.479	3.244	0,02	3.657	3.210
Cezayir	55.380	10.067	4.311	7,25	2.843	2.611
Katar	52.313	13.542	3.840	-1,78	5.567	2.378
Ukrayna	51.055	11.106	3.467	23,72	2.485	1.187

Kaynak: Trademap

Grafik 34'te 2020 yılında Türkiye'den ihraç edilen asansör ve skipli yük kaldırıcıları için talepteki büyüme gösterilmiştir.

Grafik 34: 2020 Yılında Türkiye'den İhraç Edilen Asansörler ve Skipli Yük Kaldırıcıları İçin Talepteki Büyüme

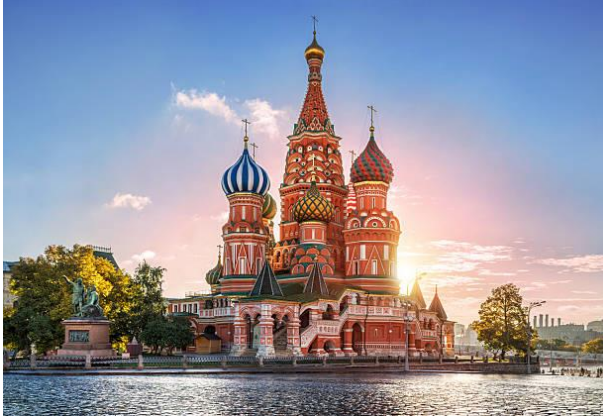

Kaynak: Trademap

Yatay eksen Türkiye'nin partner ülkelere ihracatının yıllık büyümesini, dikey eksen partner ülkelerin Dünya'dan ithalatının yıllık büyümesini 2016-2020 yılları arasındaki periyot için göstermektedir. Grafikte mavi renkli olanlar Türkiye'nin partnerine ihracatının yıllık büyümesi, partnerinin Dünya'dan ithalatının yıllık büyümesinden büyük olan ülkeleri göstermektedir. Sarı renkli olanlar Türkiye'nin partnerine ihracatının yıllık büyümesi, partnerinin Dünya'dan ithalatının yıllık büyümesinden küçük olan ülkeleri göstermektedir. Balonların boyutları ülkelerin Dünya ithalatındaki paylarını ifade etmektedir. Grafığe bakıldığında hedef pazar olarak belirlenen Rusya, İsrail ve Mısır'ın mavi renkte olduğu görülmektedir. Türkiye'nin bu ülkelere ihracatının büyüme oranı bu ülkelerin Dünya'dan yaptıkları ithalatın büyüme

oranından büyüktür. Grafikteki Kazakistan, Cezayir, Katar ve Ukrayna da belirlenen hedef pazarlar arasındadır. Bunlardan Kazakistan sarı renkli olup bunun nedeni Türkiye’den Kazakistan’a yapılan ihracatın son yıllarda azalmasıdır. Almanya, Birleşik Krallık, ABD, Fransa ve Hollanda gibi asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithalatında yüksek paylara sahip ülkeler ortalama ithalat fiyatlarının 3.000 USD’den düşük olması ya da ortalama ithalat mesafelerinin Türkiye’ye olan uzaklıklarının %90’ından küçük olması nedenleriyle hedef pazar olarak seçilmemiştir.

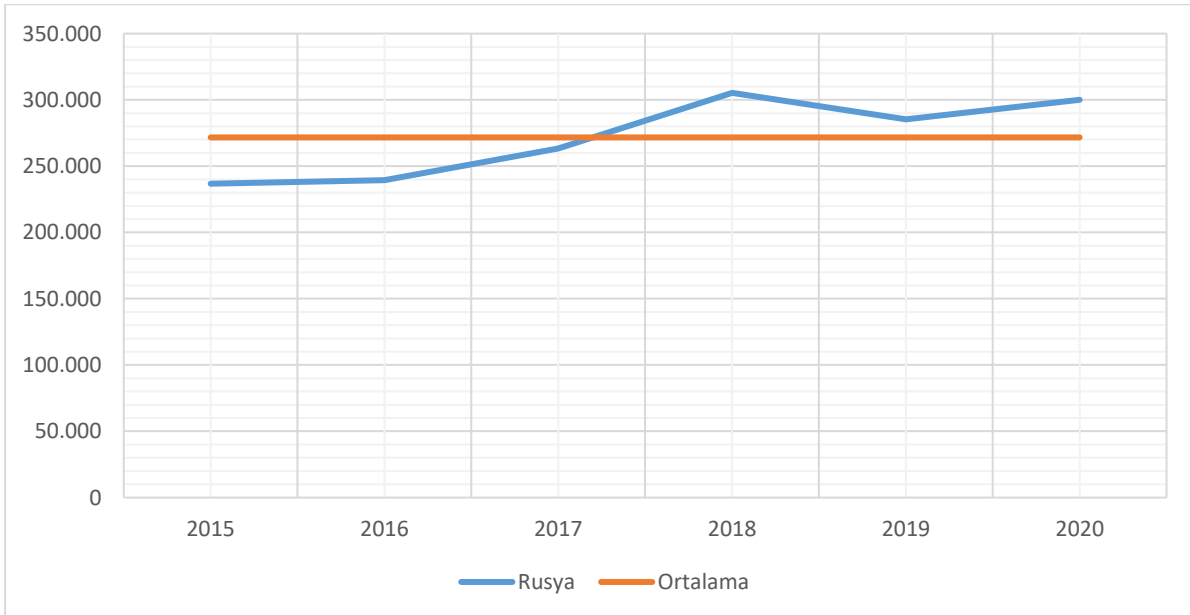
7.6.1. Rusya

Rusya’nın 2020 yılı toplam ithalatı 231,67 milyar USD’dir. İthalatındaki ilk 5 ülke Çin, Almanya, ABD, Belarus ve İtalya’dır. Türkiye 5,11 milyar USD ihracat miktarıyla Rusya’nın 2020 ithalatında en çok paya sahip 9. ülke olmuştur. Rusya’nın Türkiye’den en çok ithal ettiği ürünler 0805 dörtlü GTİP koduyla “Turunçgiller (taze veya kurutulmuş)” olup ithalat miktarı 506,51 milyon USD olarak gerçekleşmiştir.

Rusya’nın 8428.10 GTİP koduyla asansör sektörüne baktığımızda 2020 yılı asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithalatında 299,99 milyon USD (Dünya ithalatının %5,66’sı) ile Dünya’da 1. sırada yer almaktadır. Rusya’nın 2015-2020 yıllarında asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithalatındaki değişim Grafik 35’te gösterilmiştir.

Grafik 35: Rusya’nın Yıllara Göre Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İthalatı (bin USD)

Kaynak: Trademap

Rusya'nın asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithalatında 2019 yılına kadar artış gözlenmektedir. 2019 yılında düşmüş ve ardından 2020 yılında tekrar yükselmiştir. 2015-2020 yılları ortalama balık ithalatı 271,68 milyon USD'dir. Yıllık ithalat miktarları 2017 yılına kadar ortalamanın altındayken 2017 yılından sonra ortalamanın üzerinde gerçekleşmiştir. Rusya'nın 2015 yılından itibaren asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithalatında yıllık büyüme oranı %4,85 olarak gerçekleşmiştir. Rusya asansör ve skipli yük kaldırıcıları pazarında Dünya'da en büyük paya sahip olan ülkedir ve halen büyümekte olan bir pazardır.

Rusya 2015 yılından itibaren 38 farklı ülkeden 8428.10 GTİP koduyla asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithal etmiştir. Rusya'nın 2020 yılında 8428.10 GTİP koduyla en çok asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithal ettiği 10 ülke Tablo 20'de gösterilmiştir.

Tablo 28: Rusya'nın 2020 Yılı Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İthalatında İlk 10 Ülke

Sıra	Ülkeler	İthalat (1000 USD)	İthal Edilen Miktar (Ton)	İthalat Fiyat (USD/Ton)	Rusya İthalatındaki Payı (%)
1	Belarus	98.918	43.332	2.283	32,97
2	Çin	84.855	25.955	3.269	28,29
3	Almanya	43.120	4.518	9.544	14,37
4	Finlandiya	15.761	3.026	5.209	5,25
5	Türkiye	14.317	4.653	3.077	4,77
6	İsviçre	12.194	1.782	6.843	4,06
7	Yunanistan	7.156	1.203	5.948	2,39
8	İspanya	6.030	965	6.249	2,01
9	İtalya	4.722	300	15.740	1,57
10	Sırbistan	2.547	609	4.182	0,85

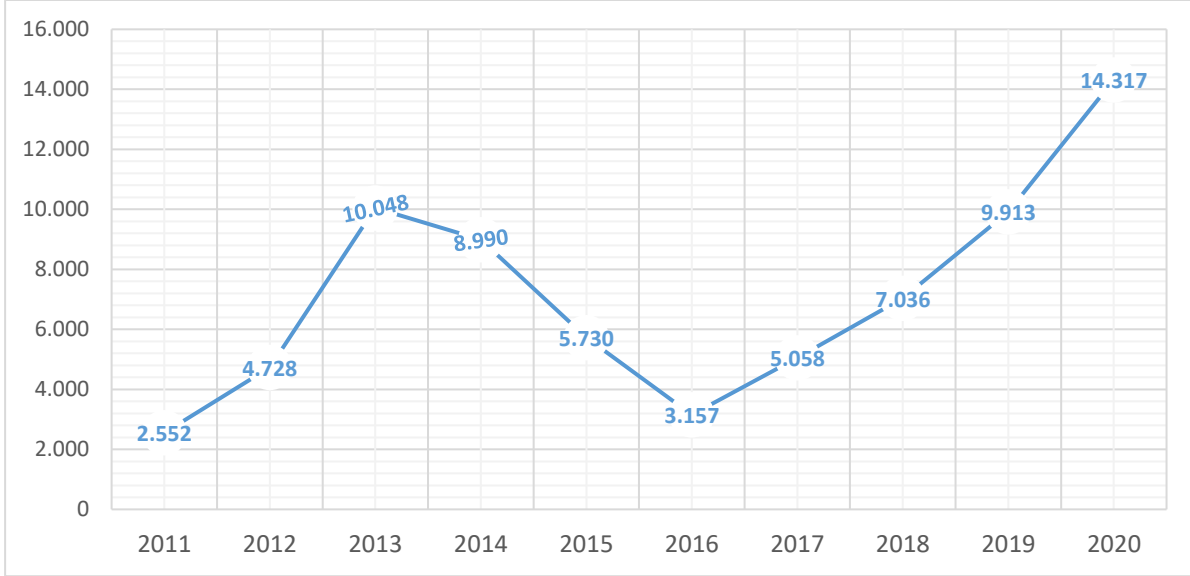
Kaynak: Trademap

Rusya'nın asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithalatında en büyük paya %32,97 oranla ile Belarus sahiptir. Çin %28,29 payla ikinci sırada yer almaktadır. Üçüncü sırada ise %14,37 payla Almanya bulunmaktadır. %4,77 pay ve 14,32 milyon USD ithalat ile Türkiye, Finlandiya'nın ardından 5. sırada yer almaktadır. Rusya'nın en çok ithalat yaptığı 10 ülke içinde en pahalı fiyata sahip olan ülkeler İtalya ve Almanya'dır. En ucuz ithalat fiyatı ise 2.283 USD ile en çok ithalat yaptığı ülke olan Belarus'a aittir. Türkiye'nin ortalama ithalat fiyatı 3.077 USD ile Belarus'tan sonra en ucuz ortalama ithalat fiyatıdır. Buna göre Türkiye diğer yüksek fiyata sahip ülkeler karşısında ithalat fiyatı bakımından avantajlı durumdadır. Çin ile Türkiye'nin ithalat fiyatları birbirine oldukça yakındır. Bu durumda ithalat mesafesine bakıldığında Rusya Türkiye'ye Çin'den çok daha yakın konumdadır. Buna göre Türkiye'nin Rusya pazarında Çin ve diğer ülkelerle rekabet etme gücü oldukça yüksek olduğu düşünülmektedir.

Türkiye'nin yıllar itibariyle Rusya asansör ve skipli yük kaldırıcıları ihracatı Grafik 36'da gösterilmiştir. Son 10 yılda Türkiye'den Rusya'ya her yıl ihracat yapılmıştır. 2011 yılından 2013 yılına kadar hızla artan ihracat 2013 yılından 2016 yılına kadar düşüş göstermiştir. 2016 yılından itibaren ise ihracat her yıl artmıştır. 2020 yılı ihracatı 14,32 milyon USD olarak

gerçekleşmiştir. Son yıllarda Türkiye’den Rusya’ya birçok sektörde yapılan ihracatta artış olduğu izlenmektedir. 7.2. 03.02 Balıklar Küresel Dış Ticareti bölümünde de hedef pazar olarak incelenen Rusya’nın Türkiye ile dış ticareti oldukça gelişmiş durumdadır. Türkiye Rusya’nın en çok ithalat yaptığı 9. ülkedir. Rusya ise Türkiye’nin en çok ihracat yaptığı 10. ülkedir. TR90 Bölgesinden yapılan ihracatta Rusya 3. sıradadır. Rize’nin en çok ihracat yaptığı ülkeler arasında ise 2. sırada yer almaktadır. Bu anlamda Rusya’nın Türkiye ve Rize için en önemli hedef pazarlardan biri olduğu düşünülmektedir.

Grafik 36: Türkiye’nin Yıllara Göre Rusya’ya Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İhracatı (bin USD)

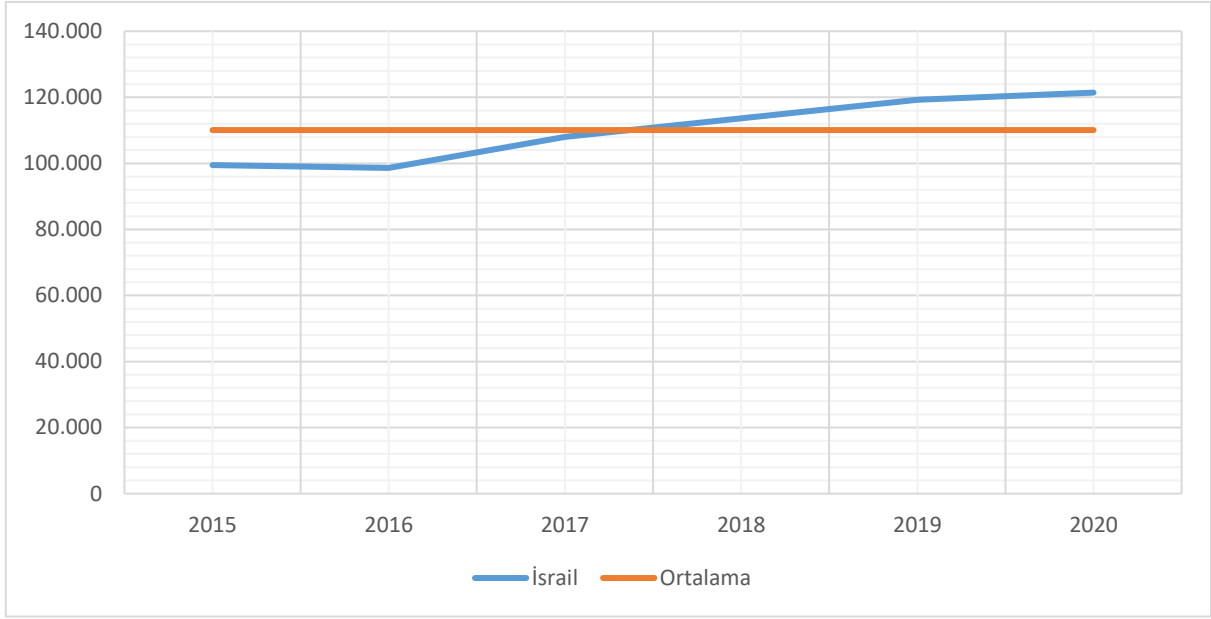
Kaynak: Trademap

7.6.2. İsrail

İsrail’in 2020 yılı toplam ithalatı 70,16 milyar USD’dir. İthalatındaki ilk 5 ülke Çin, ABD, Almanya, Türkiye ve İtalya’dır. Türkiye 4,33 milyar USD ihracat miktarıyla İsrail’in 2020 ithalatında en çok paya sahip 4. ülke olmuştur. İsrail’in Türkiye’den en çok ithal ettiği ürünler 8703 dördü GTİP koduyla “Binek otomobilleri ve esas itibarıyla insan taşımak üzere imal, edilmiş diğer motorlu taşıtlar (87.02 pozisyonuna girenler hariç), (steysin vagonlar ve yarış arabaları dahil)” olup ithalat miktarı 596,81 milyon USD olarak gerçekleşmiştir.

İsrail’in 8428.10 GTİP koduyla asansör ve skipli yük kaldırıcıları sektörüne baktığımızda 2020 yılı ithalatında 121,417 milyon USD (Dünya ithalatının %2,29’ü) ile Dünya’da 13. sırada yer almaktadır. İsrail’in 2015-2020 yıllarında ithalatındaki değişim Grafik 37’de gösterilmiştir. İsrail’in asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithalatında 2016 yılında küçük bir düşüş meydana gelmiş, sonraki yıllarda sürekli artış gözlemlenmiştir. 2017 yılında ortalamanın hemen altında gerçekleşen ithalat ardından gelen yıllarda sürekli ortalama ithalatın üzerinde olmuştur. 2015-2020 yılları ortalama ithalat 110,07 milyon USD’dir. Yıllık ithalat miktarları 2018 yılına kadar ortalamanın altındayken 2018 yılıyla birlikte ortalamanın üzerinde gerçekleşmiştir. İsrail’in 2015 yılından itibaren asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithalatında yıllık büyüme oranı %4,06 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 37: İsrail'in Yıllara Göre Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İthalatı (bin USD)

Kaynak: Trademap

İsrail 2015 yılından itibaren 36 farklı ülkeden 8428.10 GTİP koduyla asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithal etmiştir. İsrail'in 2020 yılında en çok asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithal ettiği 10 ülke Tablo 29'da gösterilmiştir.

Tablo 29: İsrail'in 2020 Yılı Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İthalatında İlk 10 Ülke

Sıra	Ülkeler	İthalat (1000 USD)	İthal Edilen Miktar (Ton)	İthalat Fiyat (USD/Ton)	İsrail İthalatındaki Payı (%)
1	Çin	35.683	5.551	6.428	29,39
2	Finlandiya	22.978	3.575	6.427	18,92
3	İspanya	15.306	2.381	6.428	12,61
4	Slovakya	12.099	1.882	6.429	9,96
5	Tayland	8.863	1.379	6.427	7,30
6	İtalya	5.906	919	6.427	4,86
7	Türkiye	4.529	705	6.424	3,73
8	Almanya	4.287	667	6.427	3,53
9	Güney Kore	2.026	315	6.432	1,67
10	İsviçre	1.833	285	6.432	1,51

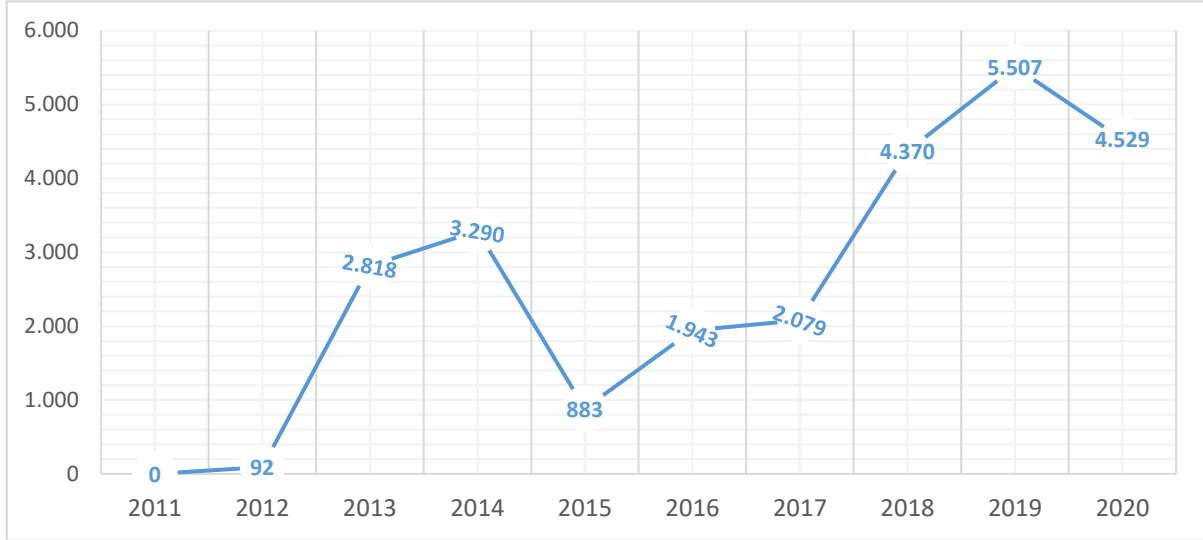
Kaynak: Trademap

İsrail'in asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithalatında en büyük paya sahip üç ülke %29,39 ile Çin, %18,92 ile Finlandiya ve %12,61 ile İspanya'dır. Türkiye %3,73 payla 7. sırada yer almaktadır. İsrail için ithal edilen miktarlar ve ithalat fiyatı İsrail devleti tarafından sağlanmadığından bu değerler Birleşmiş Milletler İstatistik Birimi (UNSD) tarafından belirli yöntemler kullanılarak tahmin edilmiştir. İthalat fiyatlarına bakıldığında ortaya çıkan ithalat fiyatlarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Bu nedenle ithalat fiyatı bakımından bir

değerlendirme yapmanın doğru olmayacağı düşünülmektedir. Ancak ithalat mesafesi bakımından Türkiye İsrail'e en yakın konumda olan ülkedir. İsrail asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithalatında hedef pazarlar içerisinde en hızlı büyüyen ülkelerdendir.

Türkiye'nin yıllar itibariyle İsrail'e asansör ve skipli yük kaldırıcıları ihracatı Grafik 38'da gösterilmiştir.

Grafik 38: Türkiye'nin Yıllara Göre İsrail'e Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İhracatı (Bin USD)

Kaynak: Trademap

Grafik 39'a göre 2011 yılında Türkiye'den İsrail'e hiç asansör ve skipli yük kaldırıcıları ihracatı yapılmamıştır. 2012 yılında başlayan ihracat 2014 yılına kadar artmış, 2015 yılında ise azalmıştır. Sonraki yıllarda hızlı bir artış meydana gelmiş ve 2019 yılında zirveye ulaşmıştır. 2015 yılında 883 bin USD olan ihracat 2019 yılında 5.5 milyon USD'nin üzerine çıkmıştır.

7.6.3. Mısır

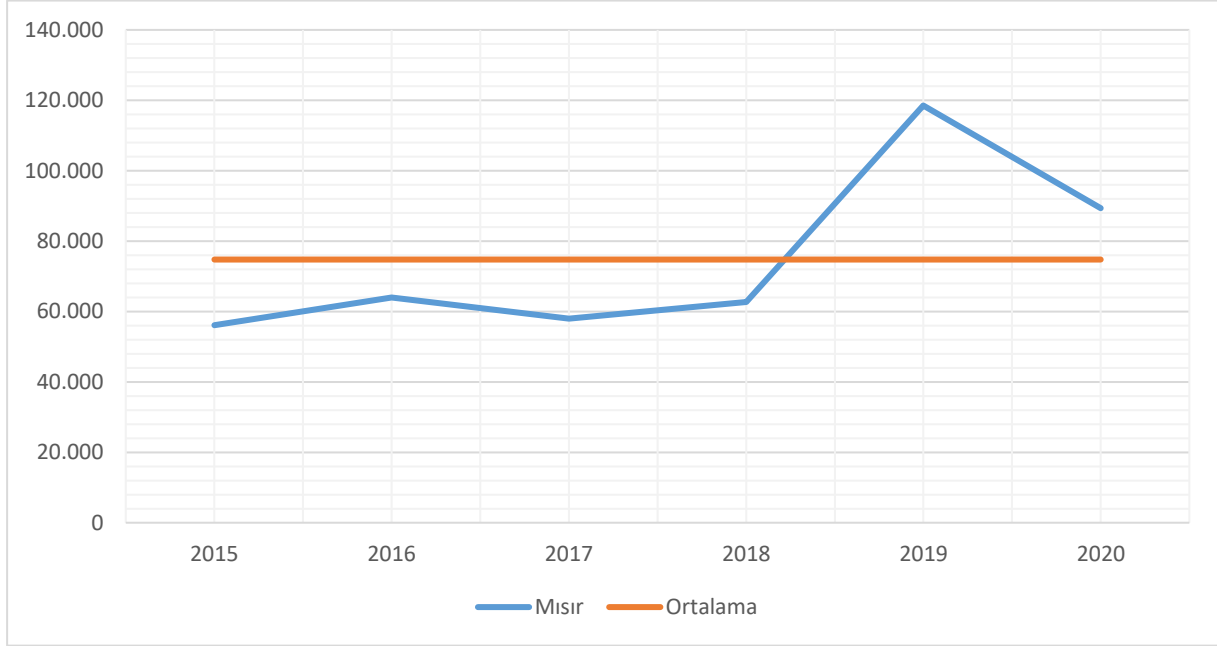

Mısır'ın 2020 yılı toplam ithalatı 60,28 milyar USD'dir. İthalatındaki ilk 5 ülke Çin, ABD, Suudi Arabistan, Almanya ve Türkiye'dir. Türkiye 2,96 milyar USD ihracat miktarıyla Mısır'ın 2020 ithalatında en çok paya sahip 5. ülke olmuştur. Mısır'ın Türkiye'den en çok ithal ettiği ürünler 8703 dördü GTİP koduyla "Binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal, edilmiş diğer motorlu taşıtlar (87.02 pozisyonuna girenler hariç), (steysin vagonlar ve yarış arabaları dahil)" olup ithalat miktarı 340,55 milyon USD olarak gerçekleşmiştir.

Mısır'ın 8428.10 GTİP koduyla asansör ve skipli yük kaldırıcıları sektörüne baktığımızda 2020 yılı ithalatında 89,33 milyon USD (Dünya ithalatının %1,69'u) ile Dünya'da 18. sırada yer almaktadır. Mısır'ın 2015-2020 yıllarında ithalatındaki değişim Grafik 39'da gösterilmiştir.

Mısır'ın asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithalatında 2018 yılından sonra önemli ölçüde artış meydana gelmiştir. 2018 yılı ve öncesinde ortalamanın altında gerçekleşen ithalat 2019 ve 2020 yıllarında ortalama ithalatın üzerinde olmuştur. 2015-2020 yılları ortalama ithalat 74,76 milyon USD'dir. Mısır'ın 2015 yılından itibaren asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithalatında yıllık büyüme oranı %9,75 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 39: Mısır'ın Yıllara Göre Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İthalatı (bin USD)

Kaynak: Trademap

Tablo 30: Mısır'ın 2020 Yılı Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İthalatında İlk 10 Ülke

Sıra	Ülkeler	İthalat (1000 USD)	İthal Edilen Miktar (Ton)	İthalat Fiyat (USD/Ton)	İsrail İthalatındaki Payı (%)
1	İspanya	19.788	2.929	6.756	22,15
2	Suudi Arabistan	16.778	2.484	6.754	18,78
3	İtalya	13.489	1.997	6.755	15,10
4	Slovakya	10.850	1.606	6.756	12,15
5	Tayland	6.853	1.014	6.758	7,67
6	Çin	5.727	848	6.754	6,41
7	Avrupa Diğer Başka yerde belirtilmemiş	4.902	726	6.752	5,49
8	Güney Kore	2.695	399	6.754	3,02
9	Finlandiya	2.240	332	6.747	2,51
10	Türkiye	1.887	279	6.763	2,11

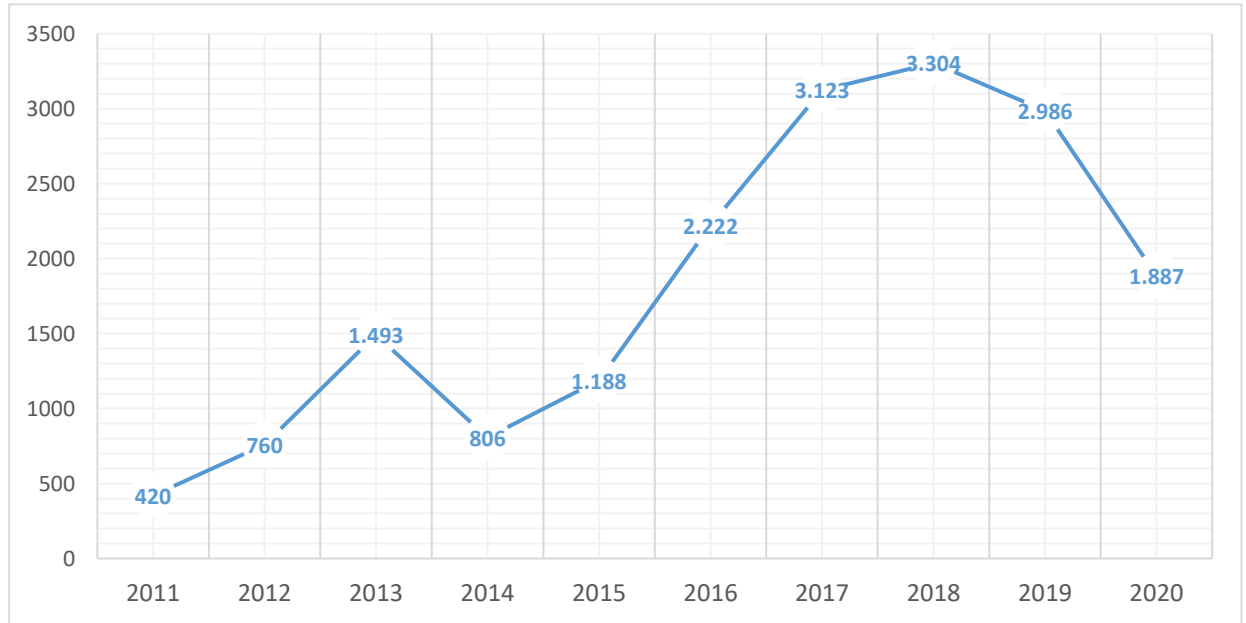
Kaynak: Trademap

Mısır 2015 yılından itibaren 36 farklı ülkeden 8428.10 GTİP koduyla asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithal etmiştir. Mısır'ın 2020 yılında en çok asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithal ettiği 10 ülke Tablo 30'da gösterilmiştir.

Mısır'ın asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithalatında en büyük paya sahip üç ülke %22,15 ile İspanya, %18,78 ile Suudi Arabistan ve %15,10 ile İtalya'dır. Türkiye %2,11 payla 10. sırada yer almaktadır. Mısır için ithal edilen miktarlar ve ithalat fiyatı verileri Mısır devleti tarafından sağlanmadığından bu değerler UNSD tarafından belirli yöntemler kullanılarak tahmin edilmiştir. İthalat fiyatlarına bakıldığında ortaya çıkan ithalat fiyatlarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Bu nedenle ithalat fiyatı bakımından bir değerlendirme yapmanın doğru olmayacağı düşünülmektedir. Ancak ithalat mesafesi bakımından Türkiye Mısır'a en yakın konumda olan ülkedir. Bu nedenle ithalat mesafesi bakımından en avantajlı olan ülke Türkiye'dir. Mısır asansör ve skipli yük kaldırıcıları ithalatında hedef pazarlar içerisinde en hızlı büyüyen ülkelerdendir.

Türkiye'nin yıllar itibariyle Mısır'a asansör ve skipli yük kaldırıcıları ihracatı Grafik 40'ta gösterilmiştir. 2011 yılında 420 bin USD ile en düşük değerinde olan ihracat 2018 yılında 3,3 milyon USD ile en yüksek değerine ulaşmıştır. 2014, 2019 ve 2020 yıllarında ihracatta düşüş yaşanmıştır. Diğer yıllarda ise artış olduğu görülmektedir.

Grafik 40: Türkiye'nin Yıllara Göre Mısır'a Asansör ve Skipli Yük Kaldırıcıları İhracatı (bin USD)

Kaynak: Trademap

8. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada Rize ilinin dış ticaret verileri ile sanayi üretim verileri toplanarak Rize'nin ihracatını harekete geçirmek ve yeni ihraç ürünleri belirleyebilmek için analizler yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda Rize'de ihracat potansiyeli olan başlıca 3 sektör ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi çay sektörüdür. Rize'nin çay sektöründe önemli bir potansiyeli vardır ancak bu potansiyel ihracatta yeteri kadar kullanılamamaktadır. Bu nedenle çay sektöründe ihracat yapılabilecek hedef pazarlar belirlenmiştir. Pazardaki payı, ithalat fiyatı ve ithalat mesafesi gibi kriterler göz önüne alınarak yapılan analizlerde Suudi Arabistan, İran, Hollanda ve Fransa öncelikli hedef pazar olarak ortaya koyulmuştur. İkinci sektör su ürünleri sektörüdür. Bu sektörde TR90 Bölgesi ve özellikle Rize'de işlenmemiş balık ihracatında son yıllarda önemli bir büyüme görülmektedir. Su ürünleri sektöründe hızla aratan ihracata ek olarak yeni yatırımlar yapılması ve balıkların işlenerek fileto haline getirilmesi halinde Dünya'da önemli bir ihracat potansiyeli bulunmaktadır. Bu potansiyelin farkındalığını oluşturmak için Dünya'daki fileto balık ihracatı incelenmiş ve ihracat yapılabilecek öncelikli hedef pazarlar belirlenmiştir. Balık sektöründe Rusya ve Ukrayna'nın yanında İtalya ve İsrail de balık ihracatı yapılabilecek hedef pazarlar olarak ortaya konulmuştur. Üçüncü sektör olan asansör sektöründe Rize ilinde gözlenen artışa bağlı olarak hedef pazar analizi yapılmış ve öncelikli pazar olarak Rusya, İsrail ve Mısır belirlenmiştir.

Elde edilen bulgular ışığında Rize'nin ihracat yapabilmek için önemli ölçüde kurulu kapasite oranına sahip olduğu görülmektedir. Rize'nin sahip olduğu kurulu kapasitenin öncelikle rekabet gücü yüksek ihracat ürünlerine yönlendirilmesi gerekmektedir. Üretimin artırılması ve ihraç ürünlerinin çeşitliliğinin artırılması için ihracata yönelik yeni yatırımlar teşvik edilerek desteklenmelidir. Rekabet gücü yüksek yeni ihraç ürünlerin belirlenebilmesi, ihraç ürünlerinin üretiminin artırılabilmesi için araştırma-geliştirme (Ar-Ge), ürün geliştirme (Ür-Ge) ve eğitim destekleri sağlanmalıdır. Dış ticarete yönelik çeşitli tanıtım etkinlikleri düzenlenmeli ve yatırımcılarla sektörel toplantılarda bir araya gelinmelidir. Uluslararası rekabetçiliğin geliştirilmesi (UR-GE) destekleriyle ihracatçıların uluslararası pazarlarda rekabet gücü artırılmalıdır. Böylece mevcut ihracat rakamları artırılabilir ve uzun vadede yeni ihraç ürünleri ortaya çıkarılarak ihracat ürünlerinin çeşitliliği sağlanacaktır.

Yapılan analizler neticesinde ortaya konan veriler ihracatçılara fikir vermesi açısından önemli görülmektedir. Oluşturulan bu dokümanın çeşitli tanıtım faaliyetlerinde, sektörel toplantılarda, eğitimlerde ihracatçılara ya da ihracat yapmak isteyen girişimcilere sunumlarının yapılması planlanmaktadır. Böylelikle elde edilen bulguların sektör temsilcilerine aktarımı sağlanabilecektir.

KAYNAKÇA

<https://www.tuik.gov.tr/>

<https://www.wto.org/>

<https://ticaret.gov.tr/>

<http://gbsrapor.sanayi.gov.tr/>

<https://www.trademap.org/>

<https://www.distancefromto.net/>

<https://tim.org.tr/>